# TÁNC

művészet

DANCEART

A SZAKMA LAPJA – MAGYARORSZÁG ELSŐ ÉS EGYETLEN ÖNÁLLÓ TÁNCFOLYÓIRATA

Exkluzív:
Aradi
Mária

XXXVII.
évfolyam
2006. 1.

Ára: 485,– Ft
US$ 5.00
€ 3.00

ISSN 0134-1421

AZ ÖRÖK
KALOTASZEG

LE
SONGE
Monte
Carloban

# ŐSLÜKTETÉS

A Talentum Tánckar és
a Celtic Invasion közös produkciója

# Jazz élmény

## JazzTavasz 2006

**04.07.**
**Péntek 19³⁰**
Fesztivál Színház

## Mainstream Jazz

**Rick Margitza (USA)** – szaxofon, **Szakcsi Lakatos Róbert** – zongora, **Barcza-Horváth József** – nagybőgő, **Dré Pallemaerts (Belgium)** – dob
**Vendég: Szőke Nikoletta** – ének

**04.08.**
**Szombat 19³⁰**
Fesztivál Színház

## Etno-jazz indiai színekkel

**Tin-Tin Quintet: Szőke Szabolcs** – gadulka, kalimba, mbira, ektar; **Monori András** – kaval, szopránszaxofon, bánszuri, körtemuzsika, szanza, gitár; **Kardos Dániel** – gitár; **Szalai Péter** – tabla, kalimba, ütőhangszerek; **Nyusztai Iván** – kandzsira, gatam, indiai doromb, ütőhangszerek **Vendégek: Nandkishor Muley (India)** – santoor, ének; **Fekete-Kovács Kornél** – trombita

**04.09.**
**Vasárnap 19³⁰**
Fesztivál Színház

## Latin Jazz

**Elsa Valle és a Latin Jazz Syndicate: Elsa Valle** – ének, **Winand Gábor** - fuvola, szaxofon, klarinét, furulya, ének; **Bacsó Kristóf** – szaxofon; **Fekete István** – trombita, **Babos Gyula** – gitár; **Kaszás Péter** – dob **Vendégek: Ramon Valle (Kuba)** – zongora, **Omar Rodriguez Calvo (Kuba)** – nagybőgő, **Marcos Rodriguez (Kuba)** – ütőhangszerek

**04.10.**
**Hétfő 19³⁰**
Fesztivál Színház

## Percussion Project

**Horváth Kornél** – ütőhangszerek, **Stojan Yankulov (Bulgária)** – ütőhangszerek, **Carlo Rizzo (Olaszország)** – ütőhangszerek, **Lantos Zoltán** – hegedű, **Szakcsi Lakatos Béla** – zongora

**www.mupa.hu**

**Élmény.** Minden tekintetben.

CONCERT & MEDIA Jegyek kaphatók a Művészetek Palotája jegypénztárában (1095 Budapest Komor Marcell u. 1., tel.: 555-3300), a Concert & Media Jegyirodáiban (1091 Budapest, Üllői út 11-13., tel.: 455-9000, 1145 Budapest, Torontál u. 30., tel.: 222-1313, 1061 Budapest Jókai tér 9., tel.: 374-3026, Last Minute Jegyiroda 1061 Budapest, Jókai tér 9., tel.: 374-3026, nyitvatartás: h-v 11-19 óráig, online: www.jegyelado.hu), a Libri Könyvesboltjaiban, valamint az ismert jegypénztárakban. A Művészetek Palotája szakmai támogatója a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem.

ISO 9001:2000

**Művészetek Palotája** Budapest

TÁNC
művészet
DANCEART

**A magyarországi táncágazatok közéleti, kritikai, táncelméleti és tánctörténeti folyóirata**

**XXXVII. évfolyam**
**2006. 1. szám**

Főszerkesztő: **Kaán Zsuzsa**

Védnökök:
**Markó Iván, Seregi László**

Védnökség és szerkesztőbizottság:
**Esztergályos Cecília, Harangozó Gyula, Keveházi Gábor, Kricskovics Antal, Kún Zsuzsa, Nádasi Myrtill, Sallay András, Szakály György, Zsurávszki Zoltán**

Angol szöveg: **Kálmán Tamás**
Munkatárs: **dr. Hátfalvi Istvánné**

A szerkesztőség címe:
**1300 Budapest 3, Pf. 142**
**Tel./fax: (36-1) 368-5470**
**www.danceart.hu**
**www.tancmuveszet.hu**
**e-mail: danceart@t-online.hu**

Lapmenedzser és nyomdai előkészítő:
**TRIONFO Stúdió**

Kiadja:
**Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány**
Felelős kiadó: **Kaán Zsuzsa**

**E szám támogatói:**

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

**NKA Táncművészeti Kollégiuma**
**Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány**
**TRIONFO Stúdió**

**Terjeszti** a Magyar Posta Rt., a LAPKER Rt., a regionális részvénytársaságok és alternatív terjesztők.

**Előfizethető Budapesten** a Magyar Posta Rt. Hírlap Üzletágánál (levélcím: 1008 Budapest, Orczy tér 1.), valamennyi postán, kézbesítőknél, e-mailen: **hirlapelofizetes@posta.hu**, faxon: 303-3440. További információ: (06-80) 444-444
**Belföldre előfizethető** még a szerkesztőségben közvetlenül, vagy csekkbefizetéssel. (Előfizetői csekk a szerkesztőség címén levélben, illetve telefonon igényelhető.)
**Külföldön** terjeszti a **Batthyány Kultur-Press Kft.** 1014 Budapest, Szentháromság tér 6. Tel.: 489-0042

Évi hat szám ára:
**2910,– Ft+ postaköltség**

**Lapunkat rendszeresen szemlézi Magyarország legnagyobb médiafigyelője az**
**»OBSERVER«**
BUDAPESTI MÉDIAFIGYELŐ KFT.
1084 Budapest, Auróra u. 11.
Tel.: 303-4738, Fax: 303-4744
E-mail: marketing@observer.hu
http://www.observer.hu

**HU-ISSN: 0134-1421**

A 2006. 1. szám a **2006. február 28-ig** megtartott táncesemények között válogat.

# Tartalom

4 HÍREK – Itthon

5 HÍREK – Külföldön

PROGRAMAJÁNLAT

6 *A Nemzeti Táncszínház 2006. márciusi és áprilisi műsora*

BÚCSÚZÓUL

8 *Vásárhelyi Sándor (1934–2005)* – **Novák Ferenc** megemlékezése

AKTUÁLIS

9 Szerkesztői ajánlat

KÖNYVBEMUTATÓ

10 *Kaán Zsuzsa: SEREGI* – Könyvbemutató a Belcanto Étteremben (Az előző számokban közölt riport befejező része) – Moderátor: **Tarján Tamás**

EXKLUZÍV

14 **„A balettkar nem a díszlet része!"* Találkozás Aradi Máriával, a Magyar Nemzeti Balett művészeti vezetőjével – **Kálmán Tamás** interjúja

BALETT

16 **Kaán Zsuzsa:** *A Magyar Nemzeti Balett színei* – A klasszikustól a modernig

NÉPTÁNC

18 ***M. Nagy Emese:** *Az örök Kalotaszeg* – A Magyar Állami Népi Együttes új műsora

20 **Kaán Zsuzsa:** *Öslüktetés – avagy tánckultúrák párbeszéde* – A Talentum Tánckar és a Ronan Morgan Táncegyüttes közös produkciója a Nemzeti Táncszínházban

VENDÉGJÁTÉK

22 **Kaán Zsuzsa:** *A Nederlands Dans Theater a Művészetek Palotájában*

VERSENYTÁNC

24 **Rollinger Károly:** *II. Országos Társastáncverseny – Szeghalom*

VILÁGTÜKÖR

25 **Zalán Magda:** *Carmen a Scala-ban* – Vendégként Milánoban – II.rész

27 **Hézső István:** *Sylvie Guillem és a „Ballet Boyz"* – Maliphant estje a hágai Holland Fesztiválon

28 **Nádasi Myrtill:** *A hattyúk tava a Ballet Nacional de Cuba otthonában*

31 ***Kaán Zsuzsa:** *Karácsonyi balettelőadások a Côte d'Azure-ön – „Hamupipőke" Nizzában – Jubileum és „Az álom" Monte Carloban*

34 ***Nathalie Lude:** *34. Prix de Lausanne*

METODIKA

36 **Dévény Anna:** *Analitikus táncgimnasztika* – A Dévény-módszer további jellemzői – III. rész

39 CONTENTS

EXCERPTS

40 *„The corps de ballet is not a part of the scene!"* – Meeting with Mária Aradi, the artistic director of the Hungarian National Ballet – Interview by **Tamás Kálmán**

40 **Emese M. Nagy:** *The Eternal Kalotaszeg*

41 **Zsuzsa Kaán:** *Christmas Ballet performances at the Côte d'Azure* – Jubilee and „The Dream" in Monte Carlo

41 **Nathalie Lude:** *34th Prix de Lausanne*

42 OPERABÁL

**A 11. Budapesti Operabál*

A *-gal jelölt írás vagy részlete **angolul** is olvasható.

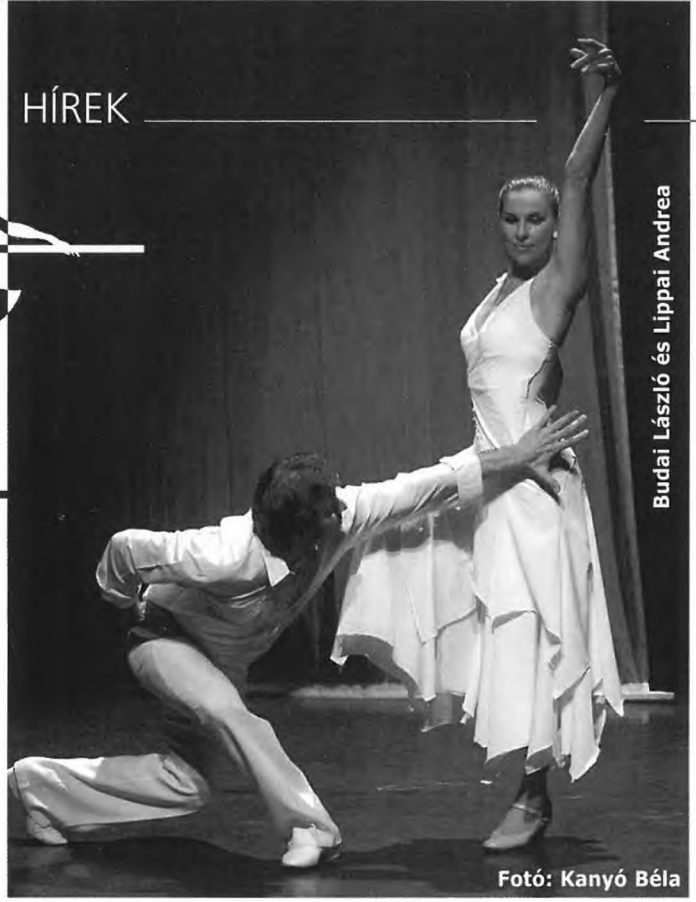

Budai László és Lippai Andrea

Fotó: Kanyó Béla

## LÉLEKHÚROK

Magyarországon először mutatkozott be együtt egy színpadon a tango és a flamenco. Lapunk két EuroPAS-díjas táncművésze: a tango „királya": **Budai László** és a flamenco „királynője": **Lippai Andrea** jó ötlettel közös műsort szerkesztettek. A ma divatos tematizálásnak engedve, másrészt, hogy saját társulataik tagjait is rendszeres színpadi fellépéshez juttathassák – megkíséreltek egy összefüggő darabot komponálni nagyszerű koreográfiáik, közös táncaik és csoportos produkcióik bemutatása érdekében.

A **Lélekhúrok** című előadás tengelyében álló történet azonban meglehetősen banális: a világ születéskor kettészakadó külső világot a tango, a belsőt a flamenco jeleníti meg, a darab folyamán pedig ez a két minőség talál egymásra. Ezt a populárisnak látszó, divatos sztorit még – olykor feleslegesen, sőt zavaróan – verssel és prózával is kiegészítették. Ám ezzel csak még inkább elvonták a figyelmet a táncról és az igazi tartalomról: **önmagukról,** azaz kettőjükről, akiknél erőteljesebb és szenvedélyesebb, szuverénebb előadóművészt szerte a nagyvilágban is keveset látni. A **Lélekhúrok** – a Nemzeti Táncszínház színpadán – a **január 27-i** előadáson is egy nőies nő és egy férfias férfi érzelmeinek harmóniájáról, konfliktusairól és azok feloldásáról szólt. És nem többről vagy másról, bár ez sem kevés! Kettejük eredendő összetartozását ráadásul a kezdeti azonos színű (fehér) ruha is jól érzékeltette. Vigyázat: nem a férfi a „külső", hanem a vonzó és csábító „nagyvilág", amelyet – az **Art's Harmony Tangózenekar** remek kíséretével – az **Argentin Tango Színház** 3 táncospárja jelenített meg (olykor tán tovább a kelleténél). A **Christina Hoyosra** (Antonio Gades partnernőjére, a flamenco egyik etalonjára) emlékeztető Lippai Andrea pedig joggal számíthatott a **Latidos Flamencozenekar** énekelni is szenzációsan tudó zenészeire.

## PREMIER

**2006. március 1-jén** a Győri Nemzeti Színházban **Kortárs est** címmel – közös bemutatót tart a **Győri Balett** és a **Szlovák Nemzeti Balett** együttese. A vendégek **Igor Holováč–Arvo Pärt: Amikor „meghalni", azt jelenti „élni"** című kettősével, továbbá **Radačovsky–Rossini/Bach: Változás** című táncművével mutatkoznak be. A győri társulat – a program második részében – az angol **Susan Oswell–J. Haydn/S. Oswell: A Megváltó utolsó hét szava a kereszten** című táncdrámáját adja elő magyarországi ősbemutatójaként annak a darabnak, amelyet a társulat alapító tagjai a közelmúlt egyik ausztriai turnéján már bemutattak. **Bombicz Barbara, Ócsag Anna, Demcsák Ottó** és **Szigeti Gábor,** valamint **Müller Ervin** igazi testre szabott szerepet formálhat meg és játszhat el Haydn e hatalmas szimfónikus költeményére. A magyarországi bemutató a társulat első művészei számára méltó **jutalomjátéknak** ígérkezik.

•

A **Magyar Nemzeti Balett** sztárjai **március 4-én, 10-én és 12-én** a balett múltját és jelenét, klasszikus és modern ötvözetét viszik színpadra a Magyar Állami Operaházban. A **Múlt és Jelen** című balettesten egyrészt XIX. és XX. századi orosz balettek részleteiből láthat részleteket a közönség. Mellettük **Balanchine-tól** a **Csajkovszkij-pas de deux-t,** másrészt nyugati és hazai, modern és neoklasszikus stílusú koncertszámokat.

**Március 3-án** érkezik Budapestre **Wayne Eagling,** az Angol Nemzeti Balett művészeti vezetője, akinek **Duet** című darabját mindhárom alkalommal szintén eltáncolják. Wayne Eagling a *The Royal Ballet* tagjaként eltáncolta a klasszikus balettirodalom főszerepeit, és olyan koreográfusokkal dolgozott együtt, mint **Sir Kenneth MacMillan, Sir Frederick Ashton, George Balanchine, Jerome Robbins, Hans van Manen, John Neumeier** és **Glen Tetley.** Később a Holland Nemzeti Balett, jelenleg az Angol Nemzeti Balett művészeti vezetője.

A **Duet** című újromantikus pas de deux-t (**Wagner: Trisztán és Izolda**; Izolda szerelmi halálának zenéjére) 1995-ben mutatták be Lisszabonban. A bonyolult emelésekkel teletűzdelt koreográfia kivételesen magas technikai felkészültséget igényel a táncosoktól.

## VENDÉGEINK

**2006. január 5-7.** között az angol kortárs tánc egyik fiatal reprezentánsa, az indiai származású **Akram Khan** és társulata vendégszerepelt ismét a Trafóban. A táncosnak, koreográfusnak is impulzív Akram Khan mozgásanyagának felszínén a nyugati kortárs tánc tökéletes ismerete, mélyén a klasszikus indiai férfitánc, a Katak motivumés ritmusvilága áll. Négy remek indiai zenész élő zenéjével és

www.tancmuveszet.hu

TÁNC
művészet

**MEGRENDELŐ SZELVÉNY**

Megrendelem a TÁNCMŰVÉSZET című folyóiratot a következő (2006. 2.) számtól kezdve **1 évre, kedvezményes postaköltséggel!**
6 szám előfizetési ára: **3450 Ft**
Ha Ön ezt a szelvényt* kitöltve beküldi a TÁNCMŰVÉSZET szerkesztőségébe (1300 Budapest 3, Pf. 142), akkor címére csekket küldünk. Az előfizetési díj beérkezésétől kezdve Ön postán kapja meg lapunk 6 számát!

Név: _____

Cím: _____
irányítószám város, község

_____
utca házszám

Telefon/fax: _____

_____
aláírás

Kiadó: *Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány*

Személyes adatait csak arra használjuk, hogy megrendelését teljesítsük. Nevének és címének felhasználását addig az időpontig tekintjük folyamatosnak, amíg Ön levélben nem kéri adatainak törlését nyilvántartásunkból.

*A szelvényt fénymásolás után kitöltve is elfogadjuk.

énekével, máskor játékos szópárbajával is kísért műsorát egy gyermektelen nő történetére építette, ám ez mint a mű gerince, a kompozíció során csak érintőleges maradt. Az előadás keretein belül hiába szólalt meg egyszerre a dél-indiai dob, a csello és a pakisztáni énekes hangja, a pontosan megtervezett és precízen kivitelezett kompozíció 90 perce mégis hosszúnak tűnt.

A dramaturgiai csendekkel és színpadi sötétséggel felszabdalt turnéprogramnak azon részei hatottak a legmeggyőzőbben, amelyekben az egyébként kitűnő táncosok és táncosnők között maga Akram Khan is táncolt, illetve amikor a zenészek improvizációi és a „táncoló dervisek" féktelen nekiiramodásai egymás hatását is bravúrosan felerősítették.

•

**2006. január 18-án** került sor a Budapesti Kongresszusi Központban **Az orosz balett világsztárjai** című gálaműsorra, melyben az orosz balettművészek részleteket adtak elő népszerű múltszázadi és azelőtti balettművekből. Szerencse, hogy a vegyes felkészültségű csoporttal néhány valódi sztár is érkezett. Például **Ajdar Ahmetov,** az operaházi Világsztárgálák egyik kedvence, évekig visszatérő vendége, a TÁNCMŰVÉSZET című szaklap egyik interjúalanya. Vagy a másik sztár, **Andrej Uvarov,** aki **A hattyúk tava Fehér pas de deux**-jében még kissé elfogódva, de az estet záró **Don Quijote-pas de deux-ben** – nemzetközi hírnevéhez méltón, sugárzóan táncolt és partnerolt.

## BUDAPESTI TAVASZI FESZTIVÁL

**Március 17. – április 2. között** rendezik meg 26. alkalommal a **Budapesti Tavaszi Fesztivált,** amelynek középpontjában **Wolfgang Amadeus Mozart** születésének 250. és **Bartók Béla** születésének 125. évfordulója áll. A két évfordulóhoz számtalan program kapcsolódik. De az idei BTF – az elmúlt évekhez hasonlóan – a balett, a néptánc, a modern tánc, a kortárs tánc, a táncszínház és más táncágazatok kedvelőinek a műsorok további széles választékát is kínálja.

*Néhány esemény az idei fesztiválprogramból:*

**Március 17-én** a Budapesti Operettszínházban mutatják be **Jávori Ferenc: Menyasszonytánc** című klezmer-musicaljét. **Március 17/18-án** új programmal mutatkozik be a **Batsheva Dance Company** a Művészetek Palotájában.

**Március 19-én** délelőtt a Thália Színház Kölyök Klubja – **Sárközi Gyula** színpadraállításával mutatja be az **Egy bogárka élete** című gyermekmusicalt – **a KFKI Kamarabalett, a Madách Tánciskola növendékei és a Magyar Állami Operaház** közös produkcióját.

**Március 20-án** a Művészetek Palotája **Kun Attila**- és **Bozsik Yvette**-koreográfiákkal várja a közönséget.

**Március 21/22-én** ismét Budapestre érkezik a világhírű **Béjart Ballet Lausanne.** Az Erkel Színházban a **Ballet for Life** című monumentális Béjart-művet (**Queen/Mozart** zenéjére és **Versace** jelmezeivel) a hazai táncrajongók is megismerhetik.

**Március 23/24-én** a Magyar Állami Operaházban **Petipa/Ivanov–Csajkovszkij: A hattyúk** tava című balettjét játsszák.

**Március 24-én** a Thália Színházban rendez nagyszabású néptáncműsort **Foltin Jolán** a Honvéd Táncműhely koreográfusaival, **A Honvéd Együttes – Bartók útjain** címmel.

**Március 27-én** a Thália Színházban tartja budapesti bemutatóját a **Győri Balett** – az olasz **Raphael Bianco** és **Kun Attila** egy-egy új kompozíciójával.

**Március 30. – április 2. között** a Thália Színházban vendégszerepel a **RENT** című, eredeti Broadway-musical, angol feliratozással.

**Március 31-én** a Művészetek palotájában magyar feliratozással adják elő **Moliere: Urhatnám polgár** című zenés-táncos komédiáját.

**Március 31-én** a Magyar Állami Operaházban látható **Bartók** három színpadi művének felújítása **Román Sándor, Lőcsei Jenő** koreográfiájával illetve **Szinetár Miklós** rendezésében.

**Április 1-jén** a Művészetek Palotájában a **Szegedi Kortárs Balett** várja a közönséget két Bartók-mű: **A csodálatos mandarin** repertoárelőadására és a **Táncszvit** bemutatójára – **Juronics Tamás** koreográfiájában.

## MOJSZEJEV 100 ÉVES

A világhírű, hazánkban is oly népszerű orosz táncos-koreográfus, **Igor Mojszejev** Moszkvában, a Kreml Palotában **2006. január 21-én** ünnepelte **100. születésnapját.** Az ebből alkalomból rendezett fantasztikus ünnepi gálán – a Bécsi Staatsoper és Volksoper képviseletében – fellépett **Lukács András** és partnere, **Rebecca Gladstone** (a Bécsi Volksoper tagja), a fiatal magyar koreográfus **Connection** című modern kettősével.

Képünkön (balról jobbra): **Seregi László, Kéry József** (tolmács), **Rebecca Gladstone, Vlagyimir Vasziljev, Harangozó Gyula** balettigazgató (Bécs) és **Lukács András.**

## TÁNCOLIMPIA BERLINBEN

Szenzációs magyar siker született a **február 15-19. között** megrendezett **3. Berlini Nemzetközi Táncfesztiválon,** amelyre az idén 22 országból több mint 300 versenyző nevezett be klasszikus balett, neoklasszikus balett, modern tánc és néptánc kategóriában. A Magyar Táncművészeti Főiskola két növendéke – akiket **Brieber János** főiskola tanár, a néptánc-színházi táncszak vezetője kísért el erre a **táncolimpiára** –, a 16-18 éves korosztály néptánc-kategóriájának **első helyezettje lett! Gyurka Gergely** és **Krizsai Dávid** – argentin, cseh, lengyel és orosz versenyzők között – **Janek József: Méhkeréki tapsos és szatmári pásztorbotoló** című koreográfiájával érte el ezt a szép eredményt *(Lásd: képünkön).* Olyan, 15 fős zsűri előtt, amelynek tagjai között találjuk **Eva Jevdokimovát, Birgit Keilt, Oliver Matz-ot,** vagy **Steffi Scherzert,** s amelynek – immár harmadszor – **Vlagyimir Vasziljev,** a moszkvai Nagyszínház igazgatója volt az elnöke.

**Április 1/2-án** rendezi meg a Táncház Egyesület a Papp László Budapest Sportarénában **a XXV. Országos Táncháztalálkozót és Kirakodóvásárt.**

## FOTÓKIÁLLÍTÁS

**Kanyó Béla** fotóművész, lapunk állandó fotósa a Budapesti Tavaszi Fesztivál alkalmából **Táncfotófestmények** címmel az elmúlt évtized táncelőadásain készített fotóiból rendez kiállítást **március 20-án** a Kempinski Galériában. A kiállítás célja: tisztelgés a Tánc és a Táncosok előtt azzal a szándékkal, hogy rohanó világunkban a szépség látványával örömet szerezzen mind a szemnek, mind a léleknek.

**INTERNET**

tánc élet

Kedves Olvasók!
Lapunk aktuális számának részleteivel a
**www.tancelet.hu**
webcímen is találkozhatnak.

www.danceart.hu

# Nemzeti Táncszínház

## 2006. MÁRCIUS–ÁPRILIS HAVI PROGRAMJA

### MÁRCIUS

*1. szerda, 19.00 óra*
**Tangó Expressz**
Argentin Tangó Táncszínház

*2. csütörtök, 10.30 óra*
**Holle anyó**
Budapest Táncszínház,
zártkörű gyermekelőadás

*2. csütörtök, 15.00 óra*
**Holle anyó**
Budapest Táncszínház,
gyermekelőadás

*3. péntek, 19.00 óra*
**Hammer / Zárt függönyök / Mirabell**
Debreceni Balett,
LŐRINC GYÖRGY BÉRLET
4. előadás

*4. szombat, 19.00 óra*
**Az örök Kalotaszeg**
Magyar Állami Népi Együttes,
MOLNÁR ISTVÁN BÉRLET
4. előadás

*5. vasárnap, 10.30 óra*
**Csipkerózsika**
Budapest Táncegyüttes,
gyermekelőadás,
a NAPSUGÁR BÉRLET 3. előadása

*5. vasárnap, 19.00 óra*
**Ezeregyév**
ExperiDance
– Román Sándor Tánctársulata

**KÉT ALKOTÓ EGY SZÍNPADON SOROZAT**
18 éven felülieknek!
*6. hétfő, 19.00 óra*
**Bozsik Yvette: EMI**
**Finita la Commedia: Medusa piercing**

*7. kedd, 10.30 óra*
**Létramesék**
Bozsik Yvette Társulat,
gyermekelőadás

*9. csütörtök, 10.30 és 15.00 óra*
**Vadhattyúk**
Magyar Mozdulatművészeti Társulat
– Még 1 Mozdulatszínház,
gyermekelőadás
a VARÁZSCERUZA és KEREKERDŐ
BÉRLETEK 3. előadása

*10. péntek, 19.00 óra*
**Tánc, tánc, tánc...**
a Magyar Táncművészeti Főiskola
előadása

*11. szombat, 19.00 óra*
**Cyber Gésák II.**
**Alice naplója Csodaországból**
Csabai Attila Társulat előadása
18 éven felülieknek

*12. vasárnap, 15.00 és 19.00 óra*
**Ezeregyév**
ExperiDance
– Román Sándor Tánctársulata

*17. péntek, 19.00 óra*
**A Szabadsághős**
**– Kossuth Lajos üzenete / Tavaszünnep**
– részletek a Hagyományok bálja
című folklórműsorból
BM Duna Művészegyüttes

*18. szombat, 19.00 óra*
**A Szabadsághős**
**– Kossuth Lajos üzenete... / Tavaszünnep**
– részletek a Hagyományok bálja
című folklórműsorból
BM Duna Művészegyüttes

*19. vasárnap, 10.30 óra*
**Létramesék**
Bozsik Yvette Társulat, gyermekelőadás

**BEMUTATÓ**
*22. szerda, 19.00 óra*
**Ismeretlen / RÖVIDRE VÁGVA**
Budapest Táncszínház

*23. csütörtök, 19.00 óra*
**Ismeretlen / Rövidre Vágva**
Budapest Táncszínház

*24. péntek, 19.00 óra*
**Forte (Hymn)**
Közép-Európa Táncszínház

*26. vasárnap, 19.00 óra*
**Magyar Elektra / A helység kalapácsa**
a Honvéd Táncszínház zárkörű
előadása
Novák Ferenc „Tata"
75. születésnapja alkalmából

*28. kedd, 19.00 óra*
**Bartók útjain**
Honvéd Táncszínház

*29. szerda, 19.00 óra*
**Aladdin**
Botafogo Táncegyüttes

*30. csütörtök, 10.30 és 15.00 óra*
**Lúdas Matyi**
Honvéd Táncszínház,
gyermekelőadás

**BUDAPESTI BEMUTATÓ**
*31. péntek, 19.00 óra*
**Várakozók**
Dunaújvárosi Bartók Táncszínház

### ÁPRILIS

*1. szombat, 19.00 óra*
**Őslüktetés**
a Ronan Morgan Táncegyüttes és a
Talentum Tánckar közös előadása

*4. kedd, 19.00 óra*
**Szentiványéji álom**
Szegedi Kortárs Balett

*5. szerda, 10.30 óra*
**Létramesék**
Bozsik Yvette Társulat,
gyermekelőadás

*5. szerda, 19.00 óra*
**Ezeregyév**
ExperiDance – Román Sándor
Tánctársulata

*6. csütörtök, 10.30 és 15.00 óra*
**János Vitéz**
Honvéd Táncszínház,
gyermekelőadás
a VARÁZSCERUZA és
a KEREKERDŐ BÉRLETEK
4. előadásai

*7. péntek, 19.00 óra*
**Lélekhúrok**
Lippai Andrea, Budai László és
az Argentin Tangó Táncszínház
közös előadása,
a LŐRINC GYÖRGY BÉRLET
5. előadása

# Nemzeti Táncszínház

## 2006. MÁRCIUS–ÁPRILIS HAVI PROGRAMJA

*8. szombat, 19.00 óra*
**Tavaszünnep**
**– részletek a Hagyományok Bálja folklórműsorából /**
**A Szabadsághős**
**– Kossuth Lajos üzenete**
BM Duna Művészegyüttes,
a MOLNÁR ISTVÁN BÉRLET
5. előadása

**KÉT ALKOTÓ EGY SZÍNPADON SOROZAT**
*10. hétfő, 19.00 óra*
**Szabó Réka:**
**Olyan furcsa vagy ma /**
**Michaela Pein-Hargitay Ákos –**
**Two in One:**
**Le Matin d'un Faune**
**(Egy faun délelőttje)**

*11. kedd, 19.00 óra*
**Kőműves Kelemen**
Honvéd Táncszínház

*12. szerda, 10.30 és 15.00 óra*
**Lúdas Matyi**
Honvéd Táncszínház,
gyermekelőadás

*13. csütörtök, 19.00 óra*
**Bartók útjain**
Honvéd Táncszínház

*14. péntek, 19.00 óra*
**Ezeregyév**
ExperiDance – Román Sándor
Tánctársulata

*18. kedd, 19.00 óra*
**Aladdin**
Botafogo Táncegyüttes

*20. csütörtök, 15.00 óra*
**Árgyélus királyfi és a Kukoricalány**
Berger Gyula és Barátai
Táncszínház, gyermekelőadás

*21. péntek, 19.00 óra*
**Cyber Gésák II.**
**– Alice naplója Csodaországból**
Csabai Attila Társulat, cask felnőtt nézőinknek

*22. szombat, 19.00 óra*
**Ismeretlen / Rövidre vágva**
Budapest Táncszínház

*25. kedd, 19.00 óra*
**Tánc, tánc, tánc...**
Válogatás a Magyar Táncművészeti Főiskola növendékeinek és hallgatóinak műsorából

*26. szerda, 10.30 óra*
**Létramesék**
Bozsik Yvette Társulat,
gyermekelőadás

*2006. április 27-május 5*
**TÁNCFÓRUM NO. 6**

*Április 29. szombat, 19.00 óra*
**ÜNNEPI MŰSOR**
**A TÁNC VILÁGNAPJA**
**TISZTELETÉRE**
Debreceni Balett, Pécsi Balett

*Május 2. kedd 10.30 óra, 15.00 óra*
**CSIPKERÓZSIKA**
Budapest Táncegyüttes

# Refektórium

## MÁRCIUS

*2. csütörtök, 19.30 óra*
**Légvárlakók**
Dream Team Színház

**BEMUTATÓ**
*9. csütörtök, 19.30 óra*
**Da capo**
Nagy Andrea

*28. kedd, 19.30 óra*
**Káin-Ábel**
Magyar Mozdulatművészeti Társulat
– Még 1 Mozdulatszínház

*30. csütörtök, 19.30 óra*
**Az utolsó előtti pillanat**
M. Kecskés András

# Művészetek Palotája

**1097 Budapest, Komor Marcell utca 1**

## MÁRCIUS

*1. szerda, 19.00 óra*
**Steel – A fém legendája**
az ExperiDance – és a Bolzano Városi Színház közös produkciója

*2. csütörtök, 19.00 óra*
**Egri Csillagok**
Honvéd Együttes

*5. vasárnap, 6. hétfő, 19.00 óra*
**Rómeó és Júlia Jeruzsálemben**
Magyar Fesztivál Balett

*2006. április 27–május 5.*
**TÁNCFÓRUM NO. 6**

*Április 27. csütörtök, 19.00 óra*
*Április 28. péntek, 19.00 óra*
**FEKETE-PIROS...TÁNC**
Budapest Táncegyüttes–
Honvéd Táncszínház

*Április 29. szombat*
*10.30 és 15.00 óra*
**ALICE CSODAORSZÁGBAN**
A Budapest Táncszínház gyermekelőadása.
Az előadások előtt és között kézműves foglalkozások és táncház

*Április 30. vasárnap 19.00 óra*
**TAVASZI ÁLDOZAT**
Győri Balett

*Május 3. szerda,*
*4. csütörtök,*
*5. péntek 19.00 óra*
**MERCE CUNNINGHAM DANCE COMPANY (USA)**

Színházunk a műsorváltoztatás jogát fenntartja!

# VÁSÁRHELYI SÁNDOR

## 1934–2006

*Drága Sanyi barátom és sokunk szeretett barátja!*

**József Attila most már örökérvényű hátrahagyott életműve után tudjuk és elfogadtuk bölcs sorait, hogy az életet a halálra ráadásul kapjuk. A gondolat kegyetlenül igaz. Azért kegyetlen, mert élünk, örömökkel, küzdelmekkel, szerelemmel, nagyszerű barátságokkal, néha haraggal is, de közben sokszor a legnagyobb boldogság pillanatában is tudjuk, hogy az életet mint talált tárgyat vissza kell adnunk. Váratlan halál, hosszú szenvedés, öregség bármi okozója az elmúlásnak, életünket mindenképpen vissza kell adni. Nincs kivel alkut kötni, nincs ki halasztást adna.**

**Gondoljuk végig Vásárhelyi Sanyi életútját. Felsőtárkányból indult, egy gyönyörű Bükk aljai faluból. Ózdon egy amatőr együttesben, úgyszólván gyerekként ismerkedett meg a néptánc varázslatával. 1957-ben az újra alakuló Honvéd Együttesbe került. A tömérdek város forgataga nem nyelte el a fiatal vidéki fiút. Óriási akaraterővel pótolt be mindent, amit mások különböző balettiskolákban, nagyobb táncegyüttesekben, a tudás megszerzésének természetes rendjében tanultak meg. Mikor a hatvanas évek közepén megismerkedtünk és együtt dolgoztunk, akkor már a hazai néptáncművészet kiemelkedő táncosa volt.**

**Felsőtárkányi családját előbb ismertem meg, mint Sanyit. Nagyszerű népművelő mesterünk: Muharai Elemér jóvoltából 1957-58-ban még fiatal koreográfusként patronáltam és gyűjtöttem a felsőtárkányi hagyományőrző együttest. Nagybátyja, Vásárhelyi bácsi fantasztikus paraszttáncos volt. Nem csak táncolni tudott, hanem énekelni, mulatni és csodálatos régi történeteket mesélni. Megismertem családja többi tagját is. Mesébe illő, összetartó, a hagyományaikat féltve őrző család volt. Aki innen indult a világ színpadaira, annak olyannak kellett lennie, mint Vásárhelyi Sanyi.**

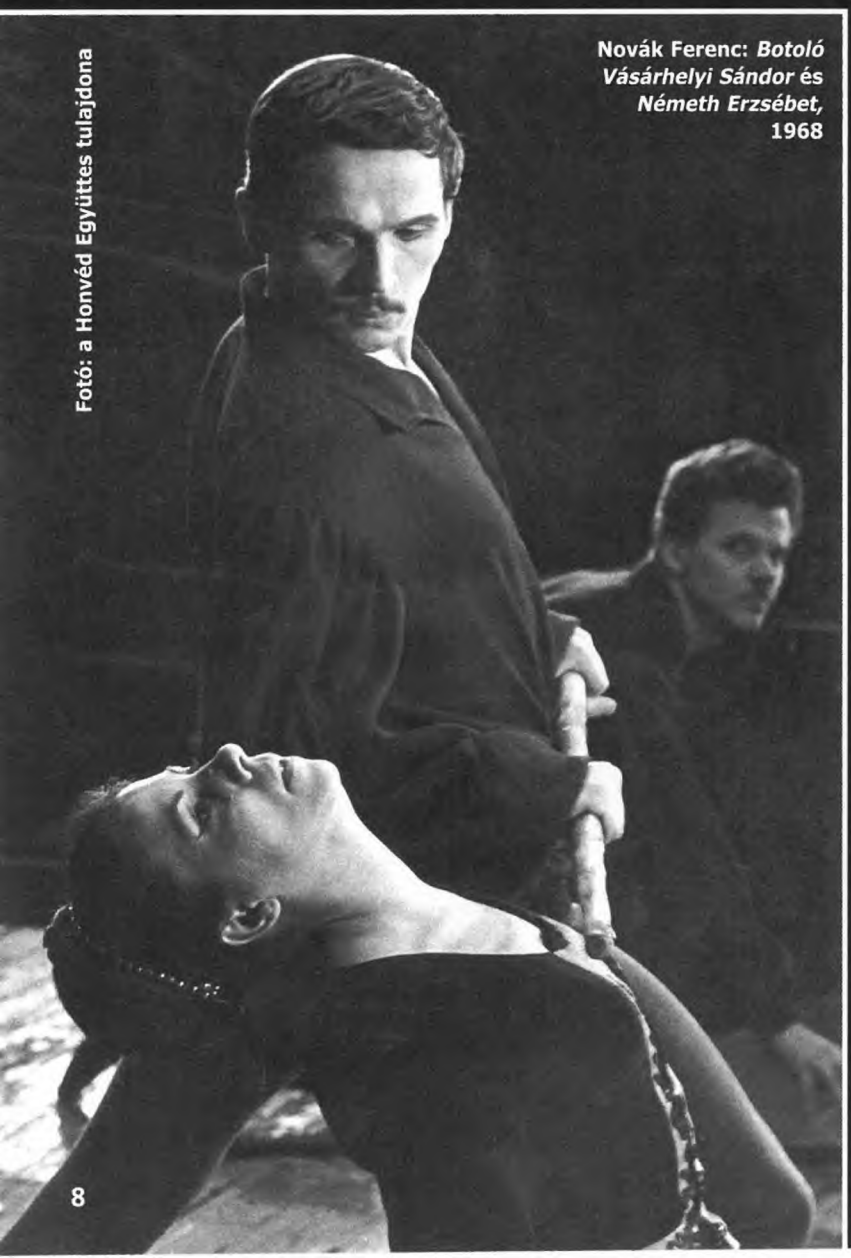

Fotó: a Honvéd Együttes tulajdona

Novák Ferenc: *Botoló Vásárhelyi Sándor és Németh Erzsébet*, 1968

**Nagy tudású, végtelenül szerény ember volt. Ha létezik olyan, hogy valaki született jó ember, ő az volt. Mindenkinek csak segített, és soha nem ártott senkinek. Szerepeire mindig a tökéletesre törekedve készült fel. Emlékszem, hogy a hetvenes évek közepén, amikor ő már egy táncos fogalom és országos tekintély volt, elvállalta egy fiatal kezdő koreográfus lány legelső alkotásának a szólóját. Istenáldotta tehetségével és tudásával szerényen és szeretettel készült fel erre a szerepre is. A fiatal koreográfus ezzel az alkotásával egyből berobbant a magyar néptáncművészetbe. Tudom, ma is könnyes szemmel emlékszik élete első és meghatározó munkájára, amellyel táncéletünk egyik meghatározó alkotó egyénisége lett. Foltin Jolánról van szó. Indulásához és önbizalmához talán Sanyi kedvessége, segítőkészsége és gyönyörű, felejthetetlen, plasztikus mozgása is hozzájárult. Ő volt az egyik a kevés néptáncművész közül, aki Liszt-díjat kapott.**

**Vagyunk néhányan, akik az elmúlt években időnként összejövünk, beszélgetünk egy fehér asztalnál és természetesen iszogatunk valami jó fajta borocskát is. Arról, azt hiszem, soha sem beszélgettünk, hogy kevés már a hátralévő idő. Sanyi váratlan halála figyelmeztetés, hogy lassanként és egyenként nekünk is vissza kell adni a halálra ráadásul kapott ajándékot.**

**Sanyi! Nem tudom, hogy van-e túlvilág, vagy nincs. Ha van, akkor keress egy jó kis sarkot, fehérre terített asztallal, ahol jó fajta bor is van. Várjál, sajnos csendesen mi is megyünk utánad.**

**Isten veled! Mi még itt össze-össze jövünk, és nem felejtünk el, amíg majd melléd nem ülünk ahhoz a másik asztalhoz.**

**Novák Ferenc „Tata"**

...egy elképzelt figurát koreografálunk meg, akinek a képességei persze soha nem szárnyalhatják túl az illető, még fel nem kért táncos képességeit. Ez azért nehéz, mert pontosan tudjuk, hogy az egyik csak jobbra tud forogni, a másik meg csak balra. Tud a másik irányba is, de azt nem érdemes forszírozni.

*(10–13. oldal)*

Ha egy fiatal táncos, aki bekerül az együttesbe, még éveket ül a rúd alatt a szólisták próbáját nézve, akkor joggal lesz az az érzése, hogy hiába ül ott, hiszen még jó pár évnek kell eltelnie, amíg ő is teljesíthet. És akkor ez a táncos nem fog fejlődni. Igenis motiválni kell őt, és feladatot kell neki adni. Igaz, ehhez meg kellene változtatni a jelenlegi szisztémát, miszerint a munkavégzés alapján pontokat adnak a táncosoknak, és csak ezeket figyelembe véve szabad-lehet használni vagy próbáltatni őket.

*(14–16. oldal)*

A darab egész világa mai; megjelenítése erőteljesen az asszociációkra épít. Egyszerű, világos, egyúttal nagyon hatásos szimbólumok jelennek meg a díszlet és a kellékek használata során. A prímásfamília továbbélését, őrségváltását egy hegedűtok s hangszer kapcsán követhetjük nyomon. A darab jól előkészített érzelmi tetőpontja pedig a tükörben fölsejlő egykori prímás alakja és közben a színpadon megjelenő unoka jelenete.

*(18–19. oldal)*

Ettől kezdve az ír táncok ritmusképletei – a magyar néptáncokkal és a féktelen hangulatú cigánnyal váltogatva – egyenesen vezetnek a frenetikus *fináléhoz,* amelyben a két csapat között ismét *nyíltszíni dialógus* kezdődik. Az egyik indít, a másik válaszol... Akár a Talentum Tánckart nézem, akár a Ronan Morgan-táncosokat, látnom kell, hogy minden pillanatban egységesen és rendkívül precízen dolgoznak. Táncuk mégis önfeledt örömtánc lesz a javából, és örömük visszafoghatatlanul átsugárzik a nézőtérre is! A felforrósodott hangulat szinte már fokozhatatlan, de még mindig nincs vége!

*(20–21. oldal)*

Mindez 2005 decemberében is igaz. Mégis, mintha változást észlelnék a Holland Táncszínház arculatában! Bár az is lehet, hogy kételyeimet csupán a *programválasztás* okozta, amely a fenti mesterművekhez képest egyszerűen nem mondható szerencsésnek. A program ugyanis nem volt sem elég hatásos, sem elég markáns [értsd: maradandó, (meg)jegyezhető]. Ami vitán felül áll, az a táncosok új generációjának is felkészült, csiszolt előadásmódja és színpadi jelenléte mindhárom kompozícióban.

*(22–23. oldal)*

Ebben a *Carmen*ben lehetetlen a boldogság, mert lehetetlenné teszi egy ellehetetlenült társadalom. Ez így, szavakba foglalva majdhogy szocreál brosúrának tetszhet, de szerencsére a táncosok nem beszéltek, hanem táncoltak, és – furcsa ambiguitás! – mozdulataik során mindent megtöltött élettel a tánc költészete.

*(25–26. oldal)*

A callas-i és nurejevi szeszélyekkel megvert és megáldott balerina mindenesetre megengedheti magának, hogy válogatós legyen, és megválogassa, hogy kivel mit és mit nem akar, vagy tud a jövőben táncolni. Enyhén szólva a balettigazgatók, menedzserek, fotósok és PR-osok réme is tud lenni, ha nem úgy mennek a dolgok, ahogyan ő szeretné.

*(27–28. oldal)*

A produkció kicsit olyan, mint az egész ország. A díszletek kopottak, a kosztümök eléggé régimódiak, de a kubai lelkesedést és technikai tudást ezek a külsőségek nem tudják elhalványítani. A szovjet balett hatása és iskolája – Alonso amerikai tapasztalataival és a kubai temperamentummal ötvözve – tetszetős együttest eredményezett. Az iskola kitűnő lehet, mert a jó otthoni színvonalon kívül a világ sok balett-társulata büszkélkedik kiváló kubai vendégekkel.

*(28–29. oldal)*

Lehetséges, hogy egy magasabb szinten, de megismétli magát a balett-történelem? És megint csak Monte Carlo lesz az a központ, és balettje: a Gyagilev Együttes nyomdokain járó, s máris húszéves *Les Ballets de Monte Carlo* az a speciális társulat, amely a XXI. század balettjét „megrengeti"?

*(31–33. oldal)*

2006 másik érdekessége az a DVD, amelyen a kijelölt klasszikus variációkat lehet látni, korábbi győztesek – mai világsztárok – előadásában. A DVD célja kettős. Egyrészt biztosítani, hogy minden táncos ugyanazt a koreográfiát nézze-tanulja, majd interpretálja, és ezzel segítse a zsűri munkáját. Másrészt ösztönözni minden versenyzőt azáltal, hogy az előadók – a korábbi győztesek – manapság már nagytekintélyű társulatok sztárjai.

*(34–35. oldal)*

A tapasztalat azt mutatja – és ezt az analitikus táncgimnasztikát rendszeresen gyakorló táncművészek is megerősítik –, hogy a Dévény-módszer egyidejűleg erősít, nyújt, lazít és tudatosít. Alkalmas a fizikai teljesítmények növelésére, a helytelen beidegzések korrigálására, az önkontrollra, valamint technikai biztonságot ad, és védelmet nyújt a sérülésekkel szemben.

*(36–37. oldal)*

**Kaán Zsuzsa**
főszerkesztő

# KAÁN ZSUZSA: SEREGI

2005. szeptember 14-én, délelőtt 11 órakor a Belcanto Étteremben kezdődött az a könyvbemutató, amelyen a SEREGI című kötet: „egy nagy könyv egy nagy művészről" – ahogy a balettegyüttes egyik balerinája fogalmazta –, hivatalosan az olvasók nyilvánossága elé került.
Kérésemre a megnyitó beszéddel Görgey Gábor, Seregi régi jóbarátja tisztelt meg bennünket. Beszélgető partnernek pedig az irodalomtörténész Tarján Tamás szegődött mellénk, aki páratlan az efféle manőverekben, hisz a hasonló találkozások, író-olvasótalálkozók kommunikálásában hatalmas rutinra tett szert az évek során.
Az alábbiakban a 2005/5-ös számban megkezdett beszélgetés befejező részletét olvashatják:

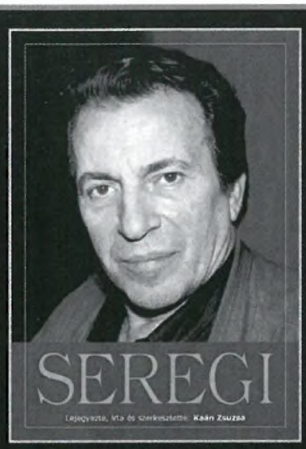


## Tarján Tamás:

A fordító *Kálmán Tamás* szavait hadd egészítsem ki azzal, hogy oldalpárokat képzeljenek maguk elé. Jobb oldalt a magyar, bal oldalt az angol szöveget. Ezeket az oldalpárokat – egyébként az egész könyvet *Kaán Zsuzsa* tervezte – a szimmetria túlsúlyától a hatalmas fényképanyag elhelyezése szabadítja fel. Nevezetesen az, hogy miközben a két szöveg egymásnak tükre, a két képsor egymásnak nem tükre, tehát illan, ráadásul erősíti a szöveget. Ahogyan Kaán Zsuzsa himnikusan beszélt a táncművészet fontosságáról, szerepéről, a táncos ember műhelygyakorlatairól és esti föllépteiről, egy pillanatig az futott át rajtam, hogy talán Lenin is csak nyelvbotlás áldozata lett, és azt akarta mondani, hogy minden művészetek között legfontosabb a tánc. Véletlenül *filmet* mondott ehelyett. Ám e könyv egészéből sugalmazódik *a táncművészet* fontossága, és ez legyen is így. Nem más művészeti ágak rovására, hanem azért, hogy e könyv hősének és címszereplőjének a saját életműve, amelyet olykor meglehetősen lebecsül, egészében pedig mulandónak nevez, a maga jelen valóságában és az évtizedek próbáját kiálló s megújuló – itthon is, külföldön is újrabetanított – változataiban mégiscsak éljen!

De ha már itt Lenin neve előkerült, az sem egészen véletlen. Seregi tudniillik egy ponton arra utal, hogy ifjú táncosként miként fogadta meg Zsdanov tanácsát arra vonatkozóan, hogy a művésznek remekműveket kell alkotnia. Ez egy furcsa, de ironikus mozzanat. A későbbiekben is kitetszik, hogy egyik-másik alkotása, különösen a *Spartacus,* tulajdonképpen az akkor fennálló világelv ellenében, de mégis mindenfajta politikai forradalmári megszállottság nélkül jött létre. Sokan, akik itt vannak, nálam is jobban tudják, hogy adva volt a szituáció: egy szovjet ünnepre Magyarországon megfelelő ünnepi művet kell koreografálni. Ám Howard Fast, akinek regényén, irodalmi alapanyagán alapszik a mű, annak a neve még ki sem ejthető, művei betiltva. Seregi mégis meglátja benne a pompás lehetőséget, hogy ezt a Szovjetúniónak tálcán kínálja fel. Az Operaház igazgatója meg tudja oldani a jogi kérdéseket, és elrendezi mindennek a beburkolását, magyarán pont az ellenkezője születik meg, mint amit várnak, de megszületik az, aminek meg kell születnie. Bár ennek a könyvben van nyoma, a kérdés, Laci, most mégis arra irányul, hogy ha egy táncművész alkotói pályája olyan periódusra esik, mint a tiéd esett nagyobb részt, miként lehetett és kellett megküzdeni a politikai szorítással.

## Seregi László:

Hála isten, a tánc az a művészet, amely mint valami kis kígyó vagy gyík, át tud siklani politikai-ideológiai tilalomfák és szabályok között. Ellentétben, mondjuk, az irodalommal, ahol simán börtönbe vágják az illetőt, ha úgy tetszik a hatalomnak.

Két esetet mondok, két apróságot. Ugyanis ezen a hosszú életpályán nemigen került összeütközésre sor a hatalom, a tánc és közöttem. Az egyik, amikor Aczél György a Spartacus főpróbája után behívatott a Szalay utca 10-be, és azt mondta: *„Seregi elvtárs, ez így nem lesz rendben! Ennek a darabnak maga nagyon szomorú véget csinált, és ez így nem fejeződhet be!"* Keresztfán csüng, ugye, a szerencsétlen Spartacus, és felesége, Flavia könnyes szemmel búcsúzik tőle. A lábait csókolja, majd eltávozik, sötét lesz, és függöny. *„Csináljon valami olyat, hogy a közönség érezze, a forradalom nem elbukott, hanem győzött!"* A Spartacus, mint tudjuk, nem is volt forradalom, csak lázadás... És mindjárt tippet is adott: *„A háttérfüggönyön jelenjen meg sziluettben egy hatalmas Spartacus-szobor, és vörösben izzon, hogy az emberek érezzék, ez a forradalom győztesen fejeződött be!"* Mire én: *„Aczél elvtárs, Jozefus Flavius írta meg a történetet. Én ehhez ragaszkodtam, hiszen mi máshoz, és nem is bántottam. Ez történelmi tény, én ezen nem változtathatok. Nem is tudok változtatni, mert az egész darab felborul. Két nappal vagyunk a premier előtt. De ha gondolja, akkor tiltassa be!"* Ezzel elvonultam, ő meg eljött a premierre. És Aczél nemhiába volt okos embernek nevezhető. Összeszorongatta a kezemet, megpaskolta az arcomat, még a hátamat is: *„Gyönyörű volt!"* Tehát a művészet szele meglegyintette az ideológust.

A másik esetem *A cédrus* volt, amely egyik kedvenc, de nagyon nehéz balettem. Először tévedtem annyira ismeretlen s vizenyős talajra, mint a szürrealizmus és a látnoki realizmus. Csontváry öt képét próbáltam mozgásba fogalmazni, miközben azok igencsak állóképek, de mindet megmozdítottam egy zseniális zeneszerző segítségével, aki itt ül a körünkben. *Hidas Frici,* szeretettel üdvözöllek és köszönöm, hogy eljöttél. Gyönyörű zenét írtál hozzá. Összeköltöztünk hónapokra, amíg ez megszületett. Az egyik kép a *Siratófal,* és Barnáné elvtársnő, aki Aczélnak volt „az előszobája", aki ítélt elevenek s holtak között, „leszállt" és ült a nézőtéren. Odaköszöntem neki: *„Csókolom, Erzsike". „Most hagyjon engem, most nézek."* Kapott egy fülest, hogy a Siratófalban

esetleg olyan mozdulatok vagy jelenetek lehetségesek, amelyek arab barátainkat sértik. Barnáné tehát megnézte a darabot, és jótékonyan rábólintott: *„Nem, nem veszélyes a Siratófal ábrázolása!"* Ezen kívül nekem nem is volt különösebb bajom. Engedtek dolgozni, sőt

ostoroztak, hogy még többet, még többet. De nem tudtam többet.

Amit csináltam, azt sem egyedül csináltam. Muszáj megemlíteni, hogy itt az első sorban ül egy piros kabátos hölgy, akinek, amikor dedikáltam a könyvet, azt írtam: *„Ez a könyv kettőnkről szól, csak rólam írták meg." Ő Kaszás Ildikó! (Taps.)*

Fotók: Kanyó Béla

## Tarján Tamás:

Való igaz egyébként, hogy a Kaszás Ildikóról készült fényképek is elmondják azokat a közös munkákat, amikor esetleg te ott se vagy a képen, mégis érződik a gondolatátvitel. Ezért a könyvről, mint *fényképalbumról* is kellene beszélni, hiszen amit a szöveg időnként nem mond el, arról sokszor Kanyó Béla és Mezey Béla fotói beszélnek.

Megjelenítve hol az előadások különleges pillanatait, hol egy szituációt, hol egy próbamozzanatot, hol egy színházon kívüli találkozást.

A könyvnek természetesen millió titka van. Én most általában a dícsérni valót, a szépet, a könyvet elárasztó és uraló fontosat emeltem ki. Dehát maradnak titkok is. Mint például az, hogy mit is súgtak Hacsaturján fülébe. Ez nem derül ki, ezt mindenki úgy rekonstruálja, ahogyan akarja. Van egy olyan fotó is, amely Seregit ábrázolja, amint fürdőköpenyben hajol valamely dokumentum fölé, és azt mondja: *„Hónapokra össze vagyunk zárva Kaán Zsuzsával, készül a könyvem."* Nos, hát nyilván hónapokig együtt kellett dolgoznotok. Zsuzsa, mikor volt úgy, hogy azt mondtátok, ezt nem csináljuk tovább?

## Kaán Zsuzsa:

Semmikor. Egyébként köszönöm a kérdést, amely számomra arról szól, hogyan is dolgoztunk együtt. Seregiről mindenki tudja, hogy egy csoda, de azt is lehet tudni, hogy egy nagyon nehéz ember. Valóban csoda az összes különleges tulajdonságával, amit mellesleg nem mindenki tud elviselni; és azzal a tulajdonságával, hogy ő sem visel el bárkit. Ez egy kétirányú dolog. Egyrészt nagyon köszönöm neki most is, mindnyájatok előtt, hogy megengedte, én írjam meg róla a könyvet. A második köszönet pedig azért jár, amiért elviselte, hogy gyakran találkozzak vele. De úgy is fogalmazhatnék: Seregi hajlandó volt arra, hogy velem gyakran találkozzon. Rendszeresen jártam a lakására, és ő is többször jött hozzánk. Mindig nagyon komolyan felkészült; tudta, hol tartunk, hogy éppen melyik fejezetről lesz szó, és minden fejezetet szinte kétszer mondott el. A módszer ugyanis az volt, hogy amikor tőle hazamentem, a magnóra mondott szöveget beírtam a gépbe, végignéztem, láttam, hol jó, hol nem jó, hol kevés. Ha valahol valami hiányzott nekem, vagy eleve nem volt elég az anyag, szóltam: Lacikám, itt még kevés, beszélj még! Ő pedig újra emlékezett, s kiegészítette az elhangzottakat. De ha azt felelte: *„Mára ennyi! Hagyjál! Szevasz!"*, akkor tudtam, hogy tovább egy percig nem szabad zavarni, mert elfáradt, holott én azt szerettem volna, hogy jól érezze magát a társaságomban.

Amikor az anyag – részleteiben – összegyűlt, nyilván dolgozni kellett vele. Valamit átírni, átrendezni, húzni, szerkeszteni. Fejezetről fejezetre haladtam, folyamatosan. Az általam késznek ítélt szöveget visszavittem hozzá, ő pedig félhangosan felolvasta. Mindez remek kontroll volt mindkettőnknek, mert amit már én írtam, az ismét az ő szájából hangzott el, ám ezáltal az ő szövegévé vált. Néha nagyon drukkoltam, mert tudtam, min változtattam. Mi az, amiből visszavettem, vagy átírtam, s mi az, amit magamtól hozzátettem. Figyeltem: vajon észreveszi-e? Elfogadja-e? Amikor pedig túlhaladt rajta, és azt mondta: *„Köszönöm! Ügyes voltál!"*, velem madarat lehetett volna fogatni. Tulajdonképpen így öltött végleges formát az egész kötet. Az a fotó tehát, amelyet Tamás említett, abszolút reális. Laci élettársa, *Kollár Eszter* sokszor tanúja volt az ilyen helyzeteknek, ezért kértem meg, hogy fényképezzen le bennünket: Seregi olvas, én pedig hallgatom. Őszinte áhítattal, mert olyan volt számomra az egész, mintha egy imát hallgatnék.

Akkor merült fel bennem, s azóta egyre többször eszembe jut az ötlet: mi lenne, ha ebből az egész könyvből *egy hangoskönyv* is készülne. Mert én most is hallom a hangját, amikor újraolvasom, és nyilván igyekeztem úgy megírni, hogy az olvasók is hallják, hogy ez a szöveg tele van humorral, iróniával, szarkazmussal. Seregi játszik a hangjával, meg kell tőle őrülni. És hangosan fel kell nevetni, amikor bizonyos jelenetekhez ér. Amikor például a Carnegie Hallba bejut, vagy ahogyan Prokofjevről és Gyagilevről beszél... Ahogyan azt mondja: *„Az a Cézár!"*. De ahogyan ő mondja, azt már nem lehet leírni, nem tudom elhúzni a hangokat, ezt csak én magam hallom: *„Az a Sátán!"*. Vagy amikor azt mondja: *„Kis balett-terem, kis pianó, Monte Carlóban vagyunk."* Jól tudom, miről beszél, én is voltam Monte Carlóban, megnéztem az Operában a balett-termet, tényleg olyan, mint egy ékszerdoboz. De amikor ezt mondja, ő ezt felgyorsítja, felpörgeti, számára ugyanis nem ez a lényeg. Ő már mondaná a sztorit.

Mindezt azonban nem lehet érzékeltetni a szövegben. Legfeljebb csak remélhetem, hogy talán mégis. Mert ahogyan Seregi elmondja ezt az egészet, ennél szebb nincs a világon. *(Taps)*

## Tarján Tamás:

Igen, ez nagyon fontos volt, s valóban a színtiszta igazság. Akik ma nem jöttek el, vagy nem ismerik Lacit, az ő vissza nem adható hangsúlyait és a sztorik ízét-zamatát, a könyvben mindez azok számára is visszatükröződik. Akik pedig ismerik a nem éppen gyengekezűnek ismert Seregi Lászlót, vagy az eredetileg matematika-filozófia szakos Kaán Zsuzsát, azok kitalálják, hogy ez egy nagyon *tudatos* könyv. A tudatossága, a könyv szerkesztettsége, átgondoltsága több olvasással többféleképpen tehető mérlegre. Nyilvánvaló, hogy akik olvasni, illetve majd bírálóként latolgatni fogják, azok kérdeznek is. Például megkérdezik azt, hogy nem kellett volna tán Kaán Zsuzsának egy mai kurrens kisportré-tanulmányt írni a korábbról összegyűjtött 10+1 írása mellé *Seregiről, a koreográfusról.* Lehet, hogy igen, lehet, hogy nem. De fel lehet tenni azt a kérdést is, hogy vajon a család genezise s a kamaszkor mellett *Seregi László, a magánember* mennyire van jelen a könyvben. Bár finom utalásokkal, például a fiad: *ifj. Seregi László* fotójával mindez jelen van. Mégis, ha akarom, *csak művészi terepe* van az életednek, és 50 év csak a nyilvánosság, csak az alkotómunka je-

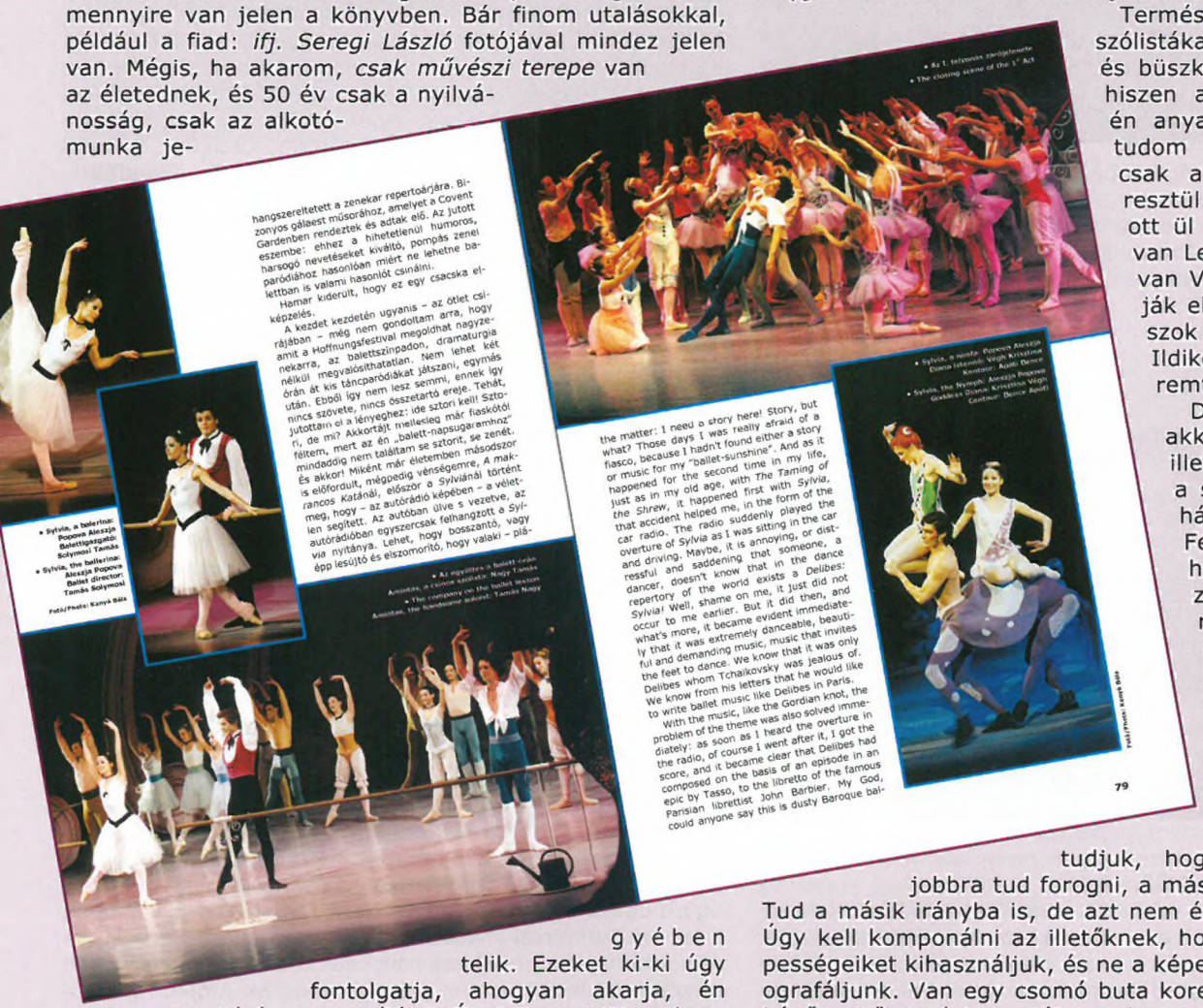

hangszereltetett a zenekar repertoárjára. Bizonyos gálaest műsorához, amelyet a Covent Gardenben rendeztek és adtak elő. Az jutott eszembe: ehhez a hihetetlenül humoros, harsogó nevetéseket kiváltó, pompás zenei paródiához hasonlóan miért ne lehetne balettban is valami hasonlót csinálni.

Hamar kiderült, hogy ez egy csacska elképzelés.

A kezdet kezdetén ugyanis – az ötlet csirájában – még nem gondoltam arra, hogy amit a Hoffnungsfestival megoldhat nagyzenekarra, az balettszínpadon, dramaturgia nélkül megvalósíthatatlan. Nem lehet két órán át kis táncparódiákat játszani, egymás után. Ebből így nem lesz semmi, ennek így nincs szövete, nincs összetartó ereje. Tehát, jutottam el a lényeghez: ide sztori kell! Sztori, de mi? Akkortájt mellesleg már fiaskótól féltem, mert az én „balett-napsugaramhoz" mindaddig nem találtam se sztorit, se zenét. És akkor! Miként már életemben másodszor is előfordult, mégpedig vénségemre, *A makrancos Katánál*, először a Sylviánál történt meg, hogy – az autórádió képében – a véletlen segített. Az autóban ülve s vezetve, az autórádióban egyszercsak felhangzott a *Sylvia* nyitánya. Lehet, hogy bosszantó, vagy épp lesújtó és elszomorító, hogy valaki – plá-

• Sylvia, a balerina: Popova Alexja Balettigazgató: Solymosi Tamás
• Sylvia, the ballerina: Alexja Popova Ballet director: Tamás Solymosi
Fotó/Photo: Kanya Béla

• Az együttes a balett-órán
Amintas, a címen szereplő: Nagy Tamás
• The company on the ballet lesson
Amintas, the namesake soloist: Tamás Nagy

• Az I. felvonás zárójelenete
• The closing scene of the 1st Act

• Sylvia, a nimfa: Popova Alexja
Diana istennő: Végh Krisztina
Kentaur: Acsai Dezső
• Sylvia, the Nymph: Alexja Popova
Goddess Diana: Krisztina Végh
Centaur: Dezső Acsai

Fotók/Photos: Kanya Béla

the matter: I need a story here! Story, but what? Those days I was really afraid of a fiasco, because I hadn't found either a story or music for my "ballet-sunshine". And as it happened for the second time in my life, just as in my old age, with *The Taming of the Shrew*, it happened first with *Sylvia*, that accident helped me, in the form of the car radio. The radio suddenly played the overture of *Sylvia* as I was sitting in the car and driving. Maybe, it is annoying, or distressful and saddening that someone, a dancer, doesn't know that in the dance repertory of the world exists a *Delibes*: *Sylvia!* Well, shame on me, it just did not occur to me earlier. But it did then, and what's more, it became evident immediately that it was extremely danceable, beautiful and demanding music, music that invites the feet to dance. We know that it was only Delibes whom Tchaikovsky was jealous of. We know from his letters that he would like to write ballet music like Delibes in Paris. With the music, like the Gordian knot, the problem of the theme was also solved immediately: as soon as I heard the overture in the radio, of course I went after it, I got the score, and it became clear that Delibes had composed on the basis of an episode in an epic by Tasso, to the libretto of the famous Parisian librettist John Barbier. My God, could anyone say this is dusty Baroque bal-

79

gyében telik. Ezeket ki-ki úgy fontolgatja, ahogyan akarja, én nem kívánom megítélni. Én örömmel ittam be a könyvet, annak összes olyan részét, ahol Seregi nem időz el egy-egy problémánál, de a könyv megjelenítői: írója és fordítója segítségével mégiscsak föltárja azokat a roppant átélhető szituációkat, mint amikor például éppen a dramaturgia hiányzik, és az autórádió véletlenül megajándékozza őt *A makrancos Kata* zenéjével, és így tovább. Az ilyen szituációk mind nagyon fontosak és beszédesek. Bezárólag addig, hogy Seregi teljes koreográfiákat készít magában, és csak utána társít hozzá arcot, azaz eleven, figurális világot, ami aztán a végső képet adja. Én, aki nem élek benne a táncban, el sem tudom képzelni, és nem ártott volna – nekem legalább is –, ha többet tudok arról, hogy is van ez? Mint amikor a szobor, az agyag még be van bugyolálva gézbe, ebbe-abba, és azt sem tudom, hogy az agyag, nemhogy a kiöntés majd milyen lesz. Erről az állapotról, ha beszélnél, a többiek nevében is örülnék.

## Seregi László:

A kiszerepezés embertelenül nehéz lecke, mert tele vagyunk jó táncosokkal, meg nem jó táncosokkal. És mindenkinek kell szerepet adni, lehetőleg. Létezik egy szólistagárda, amely sok esetben nemzetközi színvonalú, és az idő hullámzásának megfelelően egyszer kevesebb van belőlük, másszor több, akár egy termelési válságban. Mint például '70-ben, mikor egyszerre volt Fülöp, Havas, Dózsa és így tovább. Hemzsegtek az etoile-ok. És akkor azt mondta a balettigazgató: *„Csinálj egy olyan balettet, amiben több főszereplő van."* Akkor csináltam meg a *Sylviát,* dupla mennyiségű főszereplővel, hogy mindenki kapjon munkát. Ám nem ez a jellemző.

Természetesen a meglévő szólistákat akceptálni kell, és büszke is vagyok rájuk, hiszen az anyanyelvük az én anyanyelvem. Én nem tudom kifejezni magam, csak a táncosaimon keresztül. Itt ül Nagy Zoli, ott ül Szakály Gyuri, ott van Leszja Popova, és itt van Volf Kati. Ők mondják el, amit én kibányászok magamból, és amit Ildikóval együtt megteremtünk.

De amikor csináljuk, akkor valóban nem az illető táncos arca van a szemünk előtt. Tehát nem látjuk Havas Ferit, amint táncol, hanem egy elképzelt figurát koreografálunk meg, akinek a képességei persze soha nem szárnyalhatják túl az illető, még fel nem kért táncos képességeit. Ez azért nehéz, mert pontosan tudjuk, hogy az egyik csak jobbra tud forogni, a másik meg csak balra. Tud a másik irányba is, de azt nem érdemes forszírozni. Úgy kell komponálni az illetőknek, hogy egyedülálló képességeiket kihasználjuk, és ne a képességeik ellen koreografáljunk. Van egy csomó buta koreográfus, aki nagyképűen kőbe vési a saját vacak nyavalyáját. Én mindig elasztikus voltam: ha nem ezt, akkor azt. Soha nem kiáltottam ki biblikusnak egy mozdulatot vagy mozdulatsort, miközben persze arra éberen ügyeltem, hogy az a kisujja hegyéig fejezze ki azt, amiről szólnia kell. Tehát nem egyeztem bele soha, hogy értelmetlen zagyvaságot csináljak, mint oly sok mai kortársam. Tudat alatt mindig az vezérelt, hogy ha az apám vagy az anyám ott ülne a nézőtéren, vajon értené-e, amit lát.

Egy kivétel volt, a *Rómeó és Júlia.* Általában a sztárokra hajtanak a komponisták, a darabot a Sharon Stone-okra akarják elkészíteni. Nálam ez nem így volt. Tudtam, hogy nekem egy ismeretlen arc kell. Egy 14 éves lány, ilyenre írta a Vilmos. Egy friss, nem elhasznált arc, és ez

Volf Kati volt akkor, aki nemrég jött ki az iskolából, s a tojáshéj még majdnem ott volt a fenekén. Azt tudtuk, hogy milyen technikai képességekkel rendelkezik, de az átélőképessége, a játékkészsége ismeretlen volt, mert azt nem tudják megtanítani az iskolában, noha van ilyen tantárgy. Mert az, hogy technikailag is, fizikailag is és művészileg is kiválóan összeérjen, csak az évek folyamán, a balett-teremben folytatott gyötrelmes munka során jön létre. Így volt ez Kati esetében is, amikor komponáltunk. Egyébként, hogy Tamásnak válaszoljak, igen, az alkotás arctalanul történik, a kiszerepezés pedig abszolút hazárdjáték.

És ugyanez igaz a külföldi társulatokra is, ahol nem ismerünk mindenkit. Sok táncost igen. Dehát 20 országban több ezer táncos gyalogolt át a testemen az elmúlt 50 évben, és azokat nekem úgy kellett hirtelen kiválasztanom, hogy odalöktek egy balettórára, leültettek, és azt mondták: *„Csináljatok szereposztást!"*. Adjátok ide nekem a listát! Kik a szólisták? Azután választottam: ez, meg ez legyen. Hogy hívják? Bemutatták. Igy osztottunk szerepet.

Egyetlen esetben kerültem rendkívül kínos helyzetbe, amikor a római Operaház Caracalla Termáiban bemutatta a Spartacus-t. Ez a világ legnagyobb színpada: 64 méter széles a rivaldája, és repülőtér mélységű. A három tenor itt énekelte végig azt az emlékezetes műsorát. Ildikóval megnéztük az együttest, és láttuk, hogy az ügyeletes primabalerina rozoga. Technikailag nincs kellőképp felvértezve, holott a Spartacus-ban ez nélkülözhetetlen. Észrevettem egy másikat, egy fiatalt, mindjárt láttam, ő az én Flaviám. Mondtam az igazgatónak, aki hívatott az irodájába: ezt ő nem teheti meg. Miért nem? Mert a primabalerinának olyan szerződése van, hogy a direktor minden új darabban őt köteles kiállítani. Mondom, nem csinálom meg, akkor elmegyek. Nekem a másik nő kell. Nem tehetem meg, erősködött az igazgató, csak ha maga bebizonyítja, hogy a szólista alkalmatlan a szerepre!

Hát ez súlyos feladat volt. Este 8-ra odarendelte a terembe a zongoristát, hogy én bizonyítsam be, a balerina már nem elég jó. Természetesen ezt nem akartam aljas módon véghezvinni. Tehát nem mentem a föld felett 10 centivel, hogy csinálja utánam, hanem azokat a lépéseket próbáltuk betanítani, amelyek a darabban vannak. És nem tudta megcsinálni; a nyakát törte. Közben, lihegve, azt mondta: *„Maga direkt nehezeket mutat!" „Nem"* – mondom – *„ez van a darabban." „Akkor könnyítse meg, mert én vagyok a primabalerina!"* Dehát következetes maradtam, és nem szerepeztem ki. Odajött másod-, harmadnap: *„Maga nem tudja, hogy én meg fogom öletni! Magát én kinyírom! Az összes újságíró személyes jóbarátom. Maga ellen egy olyan cikksorozat fog megjelenni..."* De hajthatatlan maradtam, és keresztülvittem. A dolog happy enddel végződött, és a Spartacus nagy sikerrel ment, hatszor vagy nyolcszor.

## Tarján Tamás:

Lám, még egy sztori, amellyel Seregi László megajándékozott bennünket. Köszönjük szépen! Persze, a könyvben szintén akad elég, amelyet még nagyon nem is láttak, s amellyel bizonyára majd a párbeszéd is megindul.

Én mindenesetre azt kívánom, hogy ez a kitűnő és nagyon szép könyv sokszorozza meg a magyar táncművészet egyik reprezentánsának a hírnevét. Miként Seregi Rómeó és Júliájának a végén 40 Rómeó és 40 Júlia látható a színpadon, jelképesen hadd kívánjam, hogy ez a könyv negyvenszerezze meg mind Seregi László hírét-nevét, mind pedig a magyar táncművészet rangját. Ugyanakkor ez mégiscsak egy olyan könyv, amely tudja azt is erősíteni és hangsúlyozni, hogy *amit megsokszoroz, az csak egyetlen egy!*

## Kaán Zsuzsa:

Kedves Barátaim! Fogadják szeretettel a *Belcanto Étterem* vendégszeretetét és a két kiadó: a *Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány* és a *Trionfo Kft.* által felajánlott tiszteletpéldányokat. Kezdődjék a dedikálás!

**Kedves Olvasók!** Reméljük, az itt elhangzottak újabb információkat nyújtottak Önöknek erről a különleges kötetről, amely a közelgő Húsvétra való tekintettel az eredeti 4900 Ft helyett **4000 Ft**-ért rendelhető meg a szerkesztőség e-mail címén:

**danceart@t-online.hu**

Seregi László, ifj. Nagy Zoltán és Geszler Dorottya

Fotók: Kanyó Béla

Kaán Zsuzsa és Popova Aleszja

Kollár Eszter, Seregi László és Haumann Máté

Kaán Zsuzsa és Szakály György

Volf Katalin, Kollár Eszter, Seregi László és Popova Aleszja

# „A BALETTKAR NEM A DÍSZLET RÉSZE!"

## Találkozás Aradi Máriával, a Magyar Nemzeti Balett művészeti vezetőjével

Fotó: Kanyó Béla

A díj átvételekor az Operaház színpadán

A Táncművészet című folyóirat közel másfél évtizede kíséri figyelemmel Aradi Mária pályáját. A Holland Nemzeti Balett sztárbalerináját, majd balettmesternőjét 2002-ben – „a külföldön működő magyar táncművész" kategóriájában – a lap szakmai díjával: az EuroPAS Magyar Táncdíjjal is kitüntették.

***– Ön korábban azt nyilatkozta, hogy mindig örül, ha segíthet hazájának és a magyar balettnek. Szeptember óta újra itthon dolgozik, mit hozott haza Hollandiából?***

– Remélhetőleg egy adag demokratizmust, amit szeretnék belecsöpögtetni az együttesbe. Pályafutásom alatt volt szerencsém nagyon sok különböző mesterrel és rengeteg különböző stílusban is dolgozni. Lehetőségeinkhez képest szeretném ezeket a koreográfiákat Magyarországra telepíteni, mert az az érzésem, hogy le vagyunk maradva ezen a téren.

***– Körülbelül fél éve tölti be a Magyar Nemzeti Balett művészeti vezetőjének posztját. Mi az, amit már eddig sikerült megvalósítania az együttesben, és melyek a rövidtávú tervei?***

– Megvalósítottam, hogy egyszínűek lettek a balettcipőpántok! Ez tréfának tűnhet, pedig óriási teljesítmény. Hosszú harcba került, hogy erre anyagi fedezetet biztosítsanak. De komolyra fordítva a szót, büszkén mondhatom, hogy sikerült letörnöm azt a hagyománynak tetsző dolgot, hogy mindössze egy vagy két szereposztásban hozzuk ki az előadásokat. Azt hiszem, A diótörő-bemutatókkal sikerült megtörnöm a jeget, s ez mégiscsak pár hónapi itt tartózkodásom után történt. Az előadások mindegyike sikeres volt, minden szereplő nagyon jól megállta a helyét. A Coppéliába Oláh Zoltán, a Spartacusba Popova Aleszja és két új mellékszereplő is beállt. Apáti Bence is hamarosan debütál a Spartacus címszerepében: azt hiszem, végre megindult a fiatalok foglalkoztatása.

***– Tehát ez nem egy egyszeri kezdeményezés volt, hanem a művészeti vezetői koncepció része?***

– Abszolút. Én nem hiszek az egyetlen szereposztásban. A közelmúlt három Spartacus-előadását ifj. Nagy Zoltán táncolta végig két különböző partnerrel. Rendben, hibátlanul zajlott le minden. De akármikor történhet valami egy táncossal. Ahhoz viszont nem vagyunk elég gazdagok, hogy lemondjunk egy előadást. Ezt sem a közönséggel, sem a többi szereplővel nem lehet megtenni. Elvem, hogy állandóan és következetesen több szereposztás legyen készenlétben az előadásokra.

***– A múlt heti sajtóbeszélgetésen azt is nyilatkozta, hogy művészeti vezetőként a színvonal, a munkabírás felerősítésére, a mentalitás megváltoztatására törekszik. Hogyan valósítható meg mindez a társulatban?***

– A balettművészek életében is nagy szerepet játszik a motiváltság. Ha egy fiatal táncos, aki bekerül az együttesbe, még éveket ül a rúd alatt a szólisták próbáját nézve, akkor joggal lesz az az érzése, hogy hiába ül ott, hiszen még jó pár évnek kell eltelnie, amíg ő is teljesíthet. És akkor ez a táncos nem fog fejlődni. Igenis motiválni kell őt, és feladatot kell neki adni. Igaz, ehhez meg kellene változtatni a jelenlegi szisztémát, miszerint a munkavégzés alapján pontokat adnak a táncosoknak, és csak ezeket figyelembe véve szabadlehet használni vagy próbáltatni őket. Szerintem egy fiatal táncosnak le kellene mondania a pontjairól, és minden lehetőséget megragadnia arra, hogy amennyit csak lehet, próbáljon – a jövője, a karrierje, a saját fejlődése érdekében.

A másik kulcsszó a színvonal, és szorosan összefügg a mentalitással. A társulat ugyanis kiváló balettmesterekkel dolgozik, tehát inkább a mentalitás függvénye, ha az előadás színvonala mégsem elég magas. Mert az embernek néha az az érzése, hogy a táncosok nem 150%-ot adnak magukból az előadáson, hanem kevesebbet. Vagy ha mégis, akkor az valamiért mégsem jön le a színpadról. Lehetséges, hogy a balettkar úgy volt kezelve eddig, mint a díszlet egy része. Nekem azonban egészen más a véleményem. Szeretném, ha a kar minden tagja olyan eltökélten, olyan művészi alázattal és érzékkel táncolna, mint egy szólista. Tény, hogy ez kemény munka, de nagyon vágyom arra, hogy elérjem.

HET Nationale Ballet (1979–80)
Balanchine–Sztravinszkij: Apollon Musagète
Aradi Mária, Sonja Marchiolli
A címszerepben: Francis Sinceretti

Fotó: Jorge Fatauros

*– Eszerint maga a lehetőség a motiváció?*

– Egyrészt a lehetőség, másrészt a bánásmód. Az, hogy minden egyes táncost emberszámba kell venni. Mert nem attól függ egy táncos kvalitása, hogy milyen magasra emeli a lábát. Ha eszerint kategorizáljuk a művészeket, akkor félreállítva érzik magukat. Jelentéktelennek és megalázottnak. Amikor tavaly ősszel bekerültem az együttesbe, majdnem minden táncossal beszéltem. Kiírtam a próbacédulára, hogy az ajtóm nyitva áll! Mindenkit szeretnék megismerni, mindenkivel szeretnék beszélni. Sokuknak ez volt a legelső beszélgetésük egy vezetővel, mert ez egyáltalában nem volt szokás. Holott a balettelőadás egy óriási összmunka: minden egyes ember egy kis csavar ahhoz, hogy az egész előadás jól működjön. Ha mindenki megállja a helyét a posztján, és jól teljesíti, amivel megbízták, akkor ő is csak emeli az előadás fényét. Viszont a balettmesternek éreztetnie és tudatosítania kell a táncosban, hogy az a poszt igenis fontos.

*– Úgy tűnik, nagyon jó párost alkotnak a balettigazgatóval, Keveházi Gáborral. Hogyan egészítik ki egymást?*

– Azt hiszem, emberileg ő a motor, én pedig a sebességváltó. Ő az, aki az igazgatói feladatokat s a hétköznapok anyagi ügyeit szinte napi 16 órában intézi. Én ezekhez teljesen analfabéta vagyok, szeretnék is tőlük távolmaradni. Művészi ízlésünk azonban sokszor egyezik, ráadásul – úgy érzem –, Keveházi Gábor eléggé respektál engem ahhoz, hogy a repertoárt, vagy a szereposztást illetően hallgasson a tanácsaimra. Én őt nagy művésznek, jó szakembernek és jó balettmesternek tartom. Kár, hogy nem foglalkozik többet a táncosokkal, különösen a férfitáncosokkal. De hát erre tényleg nem marad ideje.

Mellesleg szerintem nehéz megállapítani, hogyan egészítjük ki egymást. Örömteli, ha kifelé mindez harmonikusnak látszik. S remélem, Tamás, ezt nem egyedül érzi így, de az együttes is így gondolja, ami azért nagyon jó, mert általában a „dupla" vezetésből konfliktusok és félreértések szoktak adódni. Eddig szerencsére itt ilyen még nem történt, bár vannak próbálkozások arra, hogy viszályt szítsanak köztünk.

*– Az Operaház jelenlegi gazdasági helyzetében, a balettegyüttes számára milyen repertoárpolitikát folytatna?*

– Ha az ember visszatekint, azt látja, hogy ez a társulat hihetetlenül változatos repertoárral rendelkezett, ami aztán valahogy megszűnt. Nem tudom, miért nem újítottak meg szerződéseket. Hanyagságból, anyagi okokból, vagy másért? Mégis úgy gondolom, hogy az Operaháznak – miként minden egyes színháznak és művészeti ágnak – nemcsak szórakoztató, de nevelő funkciója is van. Nekünk is feladatunk, hogy neveljük a közönséget. Ezért fel kell vállalni az olyan bemutatókat is, amelyeket az igazgatóság azért tart fontosnak, hogy európai szintű előadásokban európai szintű kortárs koreográfusokat ismerjen meg a közönség. Meg kell a nézőkkel értetni, hogy ilyen és ilyen az új irányzat a nyugat-európai országokban, és hozzá kell szoktatni őket. Rendkívül fontos lenne ezeket a lyukakat betömni, hiszen a mai neves kortárs balettkoreográfusok szerte a világon nagy sikerrel mutatkoznak be, kivéve nálunk. Nehéz is őket megkapni már, mert nagyon kapósak, hisz minden nagy társulatnál 3-4-5 évre terveznek. A színházunk szervezetlensége az oka annak, hogy mi gyakran lemaradunk!

A nagy klasszikusokat viszont sokkal hagyományosabb módon kellene táncolni. Nem lenne szabad állandóan változtatni a koreográfiákon. Mindenki belenyúl az anyagba, mert mindenki azt hiszi, ő jobban fogja megcsinálni, mint amilyen az volt. Inkább vissza kellene menni a tradícionális előadásmódhoz. Ezalatt természetesen a koreográfiát, de a kiállítást és a balettelőadások stílusát is értem. Erre kellene figyelni, és nem úgy gondolkodni, hogy a mi együttesünknek az jobban áll, ha előbb csinálja az écarté-t, s csak azután az échapét, és nem fordítva! Ettől a világon semmi nem változik.

*– Tudom, hogy Önnek nagyon kiterjedt kapcsolatrendszere van a nemzetközi balettéletben. Hogyan tudja ezt kihasználni jelenlegi pozíciójában?*

– Legújabb bemutatónkra, a Múlt és Jelen című balettestre sikerült a Balanchine Alapítványtól a Csajkovszkij-pas de deux-t és Wayne Eaglingtől a Duet című újromantikus kettőst nagyon jutányos áron megszereznem. Folytatásként pedig Eaglinggel, aki jelenleg az English National Ballet művészeti vezetője, esetleg egy koprodukciót is létrehoznánk: egy egész estés Ashton-balett: a Hamupipőke budapesti bemutatóját. Sőt, ha ez sikerül, Eagling szívesen beleegyezne abba is, hogy a produkciót magyar tervezésben állítsuk színpadra.

*– Nemrég a nizzai Operaházban láttam egy Hamupipőke-változatot, ahol egy modern, de eklektikus környezetbe helyezték a darabot. Mitől lenne Ashton verziója magyar?*

– Sir Frederick Ashton Hamupipőke-balettje hagyományos klasszikus elemekre épült. Az első felvonás egy vidéki, jómódú, ámbár némiképp elszegényedett család otthonában játszódik. Csodálatos lenne, ha az angol miliőt át tud-

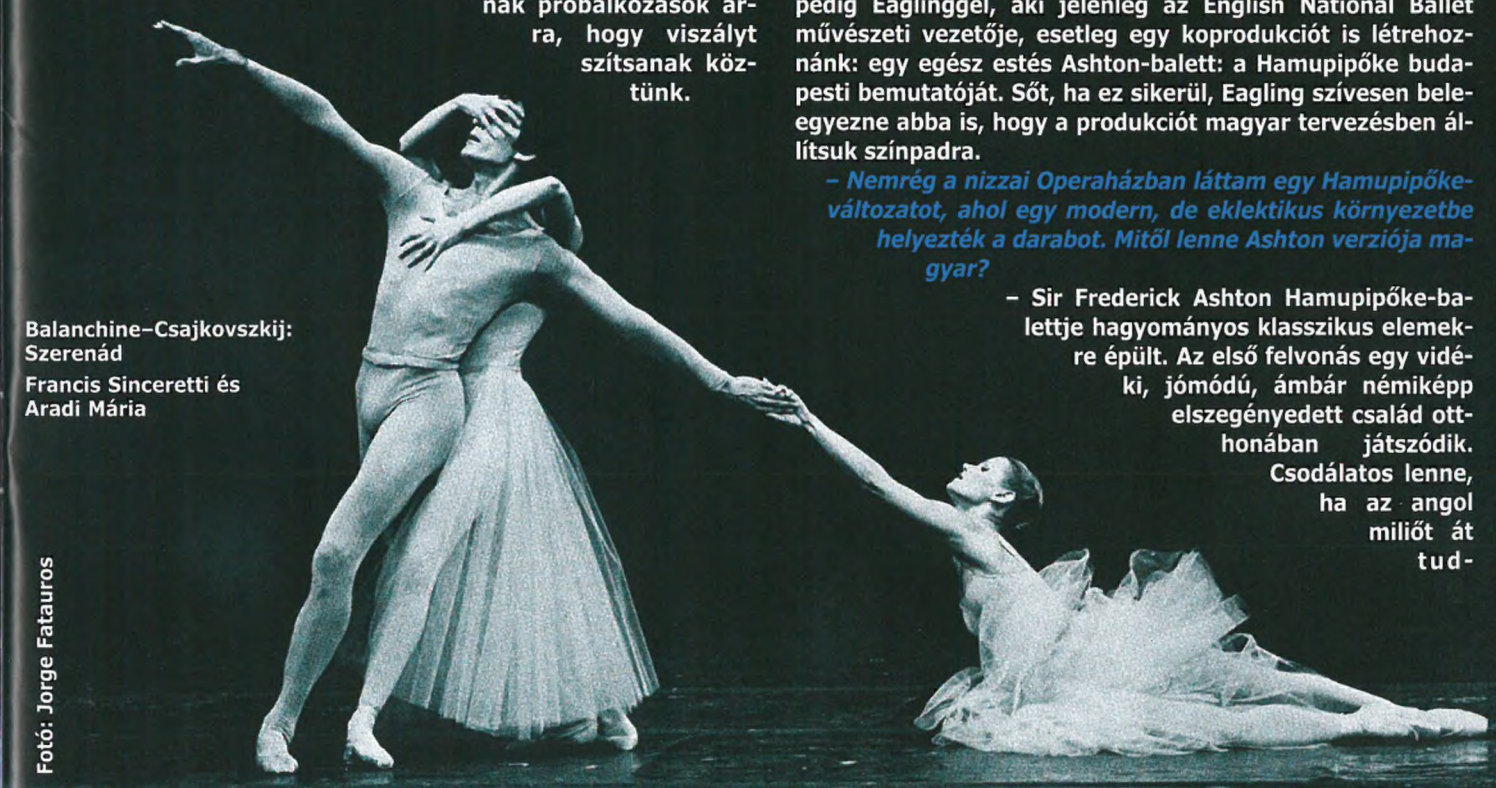

Balanchine–Csajkovszkij: Szerenád
Francis Sinceretti és Aradi Mária

Fotó: Jorge Fatauros

nánk helyezni egy magyar kúriába. A balett második felvonása pedig egy impozáns estély egy kastélyban. Milyen különleges lenne, ha, mondjuk, az Esterházy kastély belső termeit másolnánk le, vagy az Operaház lépcsőfeljárójának a tükörképét csinálnánk meg a színpadon! Wayne Eagling számára ez azért lenne hasznos, mert a Royal Balett nemrégiben újította fel Ashton Hamupipőkéjét vadonatúj kiállításban. Ő viszont, mint a másik angol klasszikus társulat igazgatója, utazni szeretne ezzel a darabbal az országban. Ha ugyanazt a darabot ugyanúgy mutatná be, mint a Royal, az nem lenne olyan érdekes az angol közönségnek, mint egy másik produkció. Az együttműködés mindkét társulat számára anyagilag is kedvező lehet, mert a mi operaházunk műhelyeiben gyártanák a jelmezeket és a díszleteket. Eagling ilymódon összehasonlíthatatlanul olcsóbban kaphatná meg a díszletet, mintha Angliában kellene megcsináltatnia. Mi pedig osztoznánk a jogdíjon.

***– Keveházi Gábornak is fontos a Magyar Nemzeti Balett utaztatása. Többnyire ez azért megoldhatatlan, mert a nagylétszámú előadások és hatalmas díszleteik szállítása nagyon drága. Várható, hogy a Múlt és Jelen című, koncertszerű balettest, amelyhez hasonló sok éve nem szerepelt a repertoáron, megkönnyíti majd ezt a problémát?***

**– A turnékat a zenekar is költségessé teszi. Minél több darab játszható gépzenével, annál könnyebbé válik a külföldre utazás, ahol elsősorban a társulat saját arculatára kíváncsiak az emberek. A jövőben tehát minél több olyan produkciót kellene bemutatnunk, amellyel a magyar balettművészetet, s közvetve Magyarországot hirdethetjük. Erre inkább a teljes társulat és egy-egy magyar koreográfus jelentős műve képes. Az olyan gála-jellegű előadások, mint a Múlt és Jelen, viszont azért fontosak, mert sok számból állnak, és sok táncosnak adnak fellépési lehetőséget. A nézők is szeretik, hiszen technikailag magas színvonalon olyan balettrészleteket látnak, amelyeket 40-50 éve nem láthattak. Ezért a Múlt és Jelen-t – terveink szerint – a Nemzeti Táncszínházban s a Művészetek Palotájában s valószínűleg a jövő szezonban is játsszuk. Azt hiszem, így a társulat és a közönség is jól jár.**

**Kálmán Tamás**

**Ashton–Mendelssohn: Szentivánéji álom**
**Titánia: Aradi Mária**

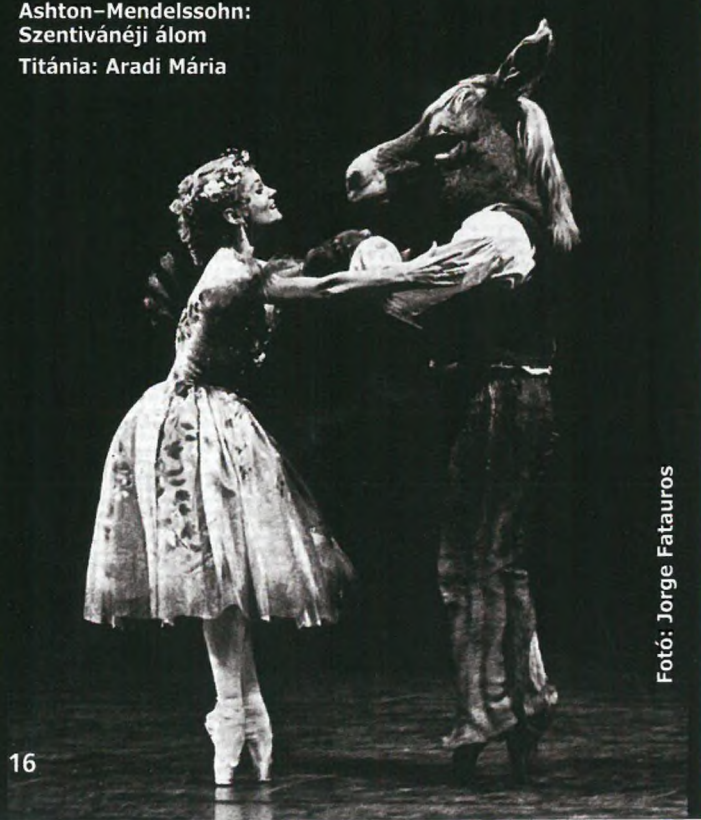

Fotó: Jorge Fatauros





# A Magyar Nemzeti Balett színei*

## A klasszikustól a modernig

Január 16-án – a Magyar Nemzeti Balett Alapítvány szervezésében – különleges balettgálát tartott a Magyar Nemzeti Balett a Művészetek Palotájában. A Fesztiválszínház hatalmas színpadán a közönségcsalogató műsor a Giselle című romantikus balett második részéből készült összeállítással kezdődött, *Popova Aleszja* és *Oláh Zoltán* tolmácsolásában (1).

A kettősök, szólók és csoportos koreográfiák közül az I. részből még külön említést érdemel A hattyúk tava Fehér pas de deux-je, amelyet világszínvonalon táncolt el *Végh Krisztina* (Odette) és *ifj. Nagy Zoltán* (Herceg). Költői kettősük (2), valamint a négy kis hattyú *(Kazinczy Eszter, Jeneses Andrea, Boros Ildikó, Papp Adrienn)* és a három nagy hattyú *(Castillo Dolores, Gyarmati Zsófia, Arany Csilla)* sikeres betétszáma (3) jól szerkesztett balettkép hatását keltette.

A sugárzó szépségű *Keveházi Krisztina* és a délceg *Apáti Bence* impozáns Diótörő-pas de deux-t mutatott be (4).

Dvorszky Erzsébet illetve ifj. Nagy Zoltán egy-egy főiskolai növendéke ugyancsak jeleskedett: az V. évfolyamos *Felméri Lili* a Grand Pas Classique női variációját (5), a VII. évfolyamos *Szabó Richárd* a Párizs lángjai férfivariációját (6) nemzetközi versenyek győzteseinek színvonalán adta elő.

A II. részt kezdő Bizonytalan harmónia című Andrea Paolini Merlo-koreográfiából – kivált a plasztikus árnyjáték-részlet érvényesült a hat táncos koncentrált előadásában (7). Lukács András Örvény című izgalmas és szenvedélyes kortárs balettkettősét *Bacskai Ildikó* és *Bajári Levente* a tőlük megszokott hőfokon, tökéletes összhangban tolmácsolták (8). Akárcsak *Hágai Katalin* és *Cserta József* a Fekete Asszony és a Művész testtrikós, drámai izzású modern pas de deux-jét Seregi László: A cédrus című szürrealista látomásából (9).

Lukács András Elégiájának nőies szépsége ismét maradéktalanul érvényesült *Bacskai Ildikó, Gáspár Orsolya* és *Gyarmati Zsófia* bensőséges előadásában (10). Akárcsak Seregi neoklasszikus pas de deux-je: az Air – *Radina Dace* és *Oláh Zoltán* érzelemgazdag, lírai tolmácsolásában (11).

Venekei Marianna hosszabb lélegzetű, az estet befejező kompozíciója (Me, Myself and I) láttán azonban mégiscsak idekívánkozik egy megjegyzés. Habár érzékeltük, hogy a paródiának szánt koreográfia az öt férfitáncos számára élvezetes feladatot jelentett, mégis sajnáltuk, hogy a tehetséges koreográfusnő ehhez a munkájához a világ zeneirodalmának óceánjából a *Csajkovszkij: Vonósszerenádot* választotta, amely már 1934 óta „foglalt"! Hallatán – lelki szemeink előtt – mindegyre és folyamatosan George Balanchine zseniális és elévülhetetlen csodája: a *Szerenád* jelent meg.

**Kaán Zsuzsa**

**A Magyar Nemzeti Balett színei című est április 14-én ismét látható a Művészetek Palotájában*

1

2

3

4

5

Fotók: Kanyó Béla

7

6

8

9

10

11

# Az örök Kalotaszeg

## A Magyar Állami Népi Együttes új műsora

Az örök Kalotaszeg (1)

A Magyar Állami Népi Együttes *Varga Ferenc „Csipás"* emlékének ajánlott új műsora, *Az örök Kalotaszeg,* egy bánffyhunyadi zenész család muzsikája kapcsán foglalja nagyszabású műsorba Kalotaszeg jellegzetes román, magyar, cigány népzenéjét és táncait.

Ahogyan *Kelemen László* rövid ismertetésében olvashatjuk: *„A fejben és szívben összegyűlt hatalmas tudás ifjabb Varga Ferenc „Csipás" művészetében tetőzött. Nem ismerünk máshonnan Kalotaszegről ennyire klasszikusan kiegyensúlyozott, az előadásmódra, hegedűtónusra, arányokra ilyen magas szinten figyelő hangszeres népzenét, mely az egyéni virtuóz hangzás és a közösségi tudás ennyire örökérvényű, művészi szintézise".*

Efféle szintézisre szövetkeztek a darab alkotói is. A rendező-koreográfus *Farkas Zoltán* irányításával – a díszletet tervező *Ménes Ágnes,* a viseletet színpadra válogató *Tóth Ildikó,* a néprajzi tanácsadóként közreműködő *Borbély Jolán,* a fényeket kiválóan alkalmazó *Kovács Gerzson Péter,* a zenét szerkesztő *Kelemen László* – szerkezetében, dramaturgiájában és hangulatában is egységes művet hoztak létre.

Kalotaszeg örök és becses kincseit tárja e szépen ívelt mű a közönség elé. Nyitányként, valamint zárásként is hatásos, hangulatos az előadást keretbe foglaló román menyasszonykísérő s az egyes hangszerek belépésével egyre áradóbbá duzzadó muzsika. A lassan, fokozatosan kibomló tánckompozíció is harmonikus összhangban van a csipkefinom kísérőzene és ének árnyalataival. A kalotaszegi román anyaghoz aligha nyúlt más ilyen alapossággal. Ugyanakkor mind zeneileg, mind a táncot illetően újdonságokkal, ritkaságokkal is találkozhatunk.

Az alkotók Kalotaszeg hagyományos színeit is tisztán, átgondoltan alkalmazzák az est során. A jórészt *fehérbe* öltöztetett, lágyabbra hangolt, következetesen egyöntetűen mozgatott román párokat (1) követő ma-

Az örök Kalotaszeg (2)

Fotók: Kanyó Béla

gyar részben inkább az önfeledt mulatság és a *piros* szín dominál (2). A cigánycsárdásban előlibbenő virgonc lányok uralkodó tónusa pedig a *sárga* lesz (3).

Az előadás felvállalt törekvése, hogy a „cifra Kalotaszeg" harsány színei mellett a visszafogottabb, pasztell árnyalatokat is megmutassa: a vérbő mulatság mellett a belső tartalmak fegyelmezett kifejeződését. A kalotaszegi táncokra olyannyira jellemző finomság és elegancia kerül a koreográfus érdeklődésének középpontjába. Akár a *legényes* esetében, amely a magyar tánckincs legfényesebbre csiszolódott motívumaival egyszerre nyújt lehetőséget a virtuozitás és teremtőerő plasztikus megmutatkozására. Akár pedig a *csárdás és szapora* kapcsán: kiérlelt mozdulatvilágával mindkettő kiváló alkalmat kínál arra, hogy férfi és nő szövetségének mozgásban testet öltő története kifejeződhessen.

A darab egész világa mai; megjelenítése erőteljesen az asszociációkra épít. Egyszerű, világos, egyúttal nagyon hatásos szimbólumok jelennek meg a díszlet és a kellékek használata során. A prímásfamília továbbélését, őrségváltását egy hegedűtok s hangszer kapcsán követhetjük nyomon. A darab jól előkészített érzelmi tetőpontja pedig a tükörben fölsejlő egykori prímás alakja és közben a színpadon megjelenő unoka jelenete.

Elgondolkodtató azonban, hogy az est során annyira egyértelmű a zenei gondolat elsőbbsége, meghatározó volta, hogy a táncosok jelenléte bizonyos helyeken háttérbe is szorul, vagy éppen kérdésessé válik. Nemigen tudott mit kezdeni a koreográfus például a viszonylag bőséges lassú, hajnali zenével. A színpadrendezés, padok asztalok pakolása nem sikerült igazán frappánsra, annak ellenére, hogy az így létrehozott terek jól funkcionáltak. A lányok pontosan rendezett sétája, vonulásai, „spontán" kendőigazgatásai sem hatottak természetesnek, ám elvonták a figyelmet a valóban kiváló énekesekről. A pakulár-nóták virtuóz hegedűjátéka és a színen búsongó táncosok pedig valójában csak a legényesek során kerültek összhangba egymással. Egyértelmű tanulság, hogy a darab során nyugodt szívvel szabadna tánc nélküli hangszeres részeket is hagyni. Ilyen erőteljes zenei világ és ennyire alaposan felkészült muzsikusok jó eséllyel köthetnék le a közönség figyelmét.

Az örök Kalotaszeg című produkció zenészei

Mert valóban impozáns zenei felállást láthatunk, négy hegedűssel, akik egyben egy-egy kalotaszegi prímás megidézői: *Vizeli Balázs* „az ifjú Csipás", *Gombai Tamás* „az idős Csipás", *Pál István (Szalonna)* mint „Fodor Sándor Neti", és végül *Varga István* mint „Kiscsipás". *Mester László* négyhúros, *Kelemen László* háromhúros brácsán, *Havasréti Pál* csellón és *Doór Róbert* nagybőgőn alkotják a kíséretet.

Három kiváló énekes teszi teljessé a zenei élményt: *Demeter Erika* visszafogott, érzékeny éneklésmódja a román részben örömteli meglepetés, *Herczku Ágnes* és *Lengyel László (Türei)* pedig az ízes, finoman cizellált éneklés mellett ezúttal táncosként is remekel.

## Az örök Kalotaszeg

a ma divatozó néptánc-trendtől mindenképpen eltér, régen járt utakat keresgél, illetve fedez fel újra. Örök kérdés, hogy mennyire kell a néptáncot az eredeti, jellemzően idős emberektől felgyűjtött formájában, rögzített, egyféleképpen érvényes anyagként kezelve megmutatni, illetve mennyire érdemes a modern színpad eszközeit és kívánalmait felhasználni a színrevitelkor.

Úgy gondolom, *Farkas Zoltán* ezúttal jó érzékkel és ízléssel találta meg az egyensúlyt e kétféle színpadi gondolkodásmód között. Kalotaszeg sokrétű kultúrájának tablószerű bemutatása során helyet kapott mindaz, ami e terület vitathatatlan és örökérvényű értéke. Sok minden régóta ismert, más színekre viszont csak most, éppen e darab kapcsán csodálkozunk rá. A mű minden ízében az alkotók esztétizáló szemlélete érvényesül: nem archiválni kívánnak, csupán a legkiforrottabb formák gondosan komponált megmutatására törekszenek. Bizonyosak lehetünk abban, hogy az együttes repertoárja értékes, hiánypótló gyöngyszemmel gyarapodott.

**M. Nagy Emese**

Az örök Kalotaszeg (3) Fotók: Kanyó Béla

# Őslük
## – AVAGY TÁNCKUL

**A Talentum Tánckar és a R**
**közös produkciója a Ne**

Táncnyelvek párbeszédéről hallottam már, át is éltem, nem is egyszer. A szteppvilágbajnok Bóbis László s társulata sztepptáncának és néptáncegyüttesekből toborzott barátaik magyar néptáncainak felelgetősére az Oktogon Táncentrum tizedik születésnapi buliján még mindig emlékszem.

Nos, ha egyetlen gálaszámnak az emléke éveken is átível, vajon micsoda *élményfolyamot* teremthet egy egész estét betöltő program, amelyik *két tánckultúrát is reprezentálva,* Kárpát-medencei és írországi táncdialektusok váltogatásából épül fel. *Február 6-án,* a *Talentum Tánckar* és a budapesti *ír sztepptánc együttes* közös műsorán – a Nemzeti Táncszínházban – is így történt.

A két tánckultúra párbeszédét még megtetézte a kísérő együttesek kuriozitása: a *Suki István* és *Vidák Zsigmond* vezette, világhírű *Rajkó Zenekar* (művészeti vezető: *Mészáros Tivadar)* és a már 17 éve az ír zenevilág népszerűsítésére specializálódott magyar *MÉZ* zenekar empatikus játéka, *Vasvári Béla* vezetésével. Az

## Őslüktetés

valójában e négy társulat közös vállalkozása, amelyet *Gerendási Istvánnak,* a Talentum Együttes igazgatójának kezdeményezésére az új művészeti vezetők s koreográfusok: *Berzsenyi László* és *Horváth István,* továbbá az ír táncegyüttest vezető táncos-pedagógus: *Ronan Morgan* újító törekvései hoztak létre.

A *Talentum Tánckar* sokévtizedes múltra tekinthet vissza. Ronan Morgan viszont, az egykori Flatley-táncos 2000-ben alapította budapesti iskoláját. Az eredményes oktatásnak és az ír táncok iránt nálunk is megnőtt érdeklődésnek köszönhetően az iskola legügyesebb növendékei magas szintre jutottak az ír sztepptánc művelésében. A bonyolult lépések mellett képesek voltak még különböző koreográfiákat is megtanulni, s azokat színpadon is bemutatni. Ronan Morgan belőlük szervezte meg a *Ronan Morgan Táncegyüttest,* amelynek teljesítménye a nemzetközi mércéhez viszonyítva is kiemelkedő. Mivel az ír sztepptánc iskolának 2003 szeptembere óta a *Talentum Nemzetközi Tánc- és Zeneművészeti Szakiskola* ad otthont, szinte kézenfekvő volt az ötlet: a két táncosképző műhely és a mellettük álló két nagyszerű zenekar mutatkozzon be együtt, egymást erősítő közelségben.

Őslüktetéssel: *szívdobogással* kezdődik a közös előadás, amelyet lábak dobogása folytat. Amikor felmegy a függöny, V-alakban álló, vegyes öltözékű táncosokat látni, hiszen máris mindkét csapat tagjai jelen vannak. Majd, szétválva a színpad két oldalára, megkezdődik az első vidám, játékos felelgetősdi. Mögöttük a Rajkó Zenekar, még hátrébb, illetve közöttük a MÉZ-zenekar tagjai helyezkednek el. A zene nélküli *nyitóképtől* kezdődően pedig – a magyar vagy az ír muzsika, olykor egymással is karöltve – a táncosokkal együttlélegző, élő hangkulisszát alkot a színpadon.

A Talentum Tánckar a Kárpát-medencei folklór széles skáláját vonultatja fel műsorszámaiban: palóc tánctól a

Fotók: Isza Ferenc

# TETÉS
# TÚRÁK PÁRBESZÉDE

## onan Morgan Táncegyüttes
## mzeti Táncszínházban

Fotók: Isza Ferenc

méhkerékiig, pásztorbotolótól a szatmári csárdáson át a cigánytáncig. A pompás népviseletekben előadott koreográfiák a néptáncszínpad kitűnő ismeretét tükrözik. A férfiak és nők rutinos előadásmódja táncszámonként is, egymást követően is felizzítja a levegőt. Közéjük illeszkednek a *Celtic Invasion* című önálló estből átemelt ír táncok, alkalmanként a magyar tánctól elkülönülve, máskor velük szerves összhangban.

Bár az egymásba fonódó, egymással szövetkező átkötések megteremtése talán a legnehezebb szerkesztői feladat, a csoportok cseréje mégis akkor a leghatásosabb, ha a váltás: az egyik csapat kimenetele és a másik bejövetele összekapcsolódik. Az első ilyen igazi átkötés (amely után még több is akad) a *Magyar leánytánc,* azaz az *üvegestánc (Horváth – Mészáros)* végén és a *Rolling Thunder (Morgan – MÉZ)* című *ír tánc* kezdetekor megy végbe. A három Morgan-fiút lányok is követik, szimmetrikus motívumokkal díszített, jellegzetes ír táncruhákban. Pregnáns a hatos tánc is, ebbe további 3-3 lány is bekapcsolódik. De máris jönnek a *Méhkeréki suhancok (Berzsenyi-Mészáros).* Megtapsoltatják a közönséget. Közéjük érkezik – vissza – Morgan négy táncosa...

*Horváth István* – rendezőként – a programszerkesztés szimmetriájára is gondosan ügyelt. Ezt jól tükrözi néhány adat: hét táncszámot kapunk a Talentumtól és ugyanannyit az ír-sztepp táncosoktól. Továbbá – pontosan a műsoridő közepén – egy önálló zeneszámot a MÉZ-től *(Ashplant* – zenekarvezető: *Kuklis Henrik),* egyet a Rajkó Zenekartól *(Reményi: Repülj, fecském* – a prímás: *Vidák Zsigmond),* majd egy közös produkcióra is sor kerül, amely úgy indul, mint egy harangjáték. A cimbalomhoz csatlakozik a MÉZ gitárosa, gordonkása, sőt, a Rajkó prímása is beszáll. Páratlan csapatmunka: Reményi virtuóz magyar muzsikája után az egész Rajkó Zenekar is a *Carolan's Concertot* játssza!

Ez a zenei közjáték tökéletes hangulatot teremt az ír táncosok újabb táncához *(The Fenians March),* amely valójában a program második részének kezdőszáma. Tizenketten táncolják, ezúttal a lányok is nadrágot s mellényt, a fiúk még sapkát is viselnek. Ettől kezdve az ír táncok ritmusképletei – a magyar néptáncokkal és a féktelen hangulatú cigánnyal váltogatva – egyenesen vezetnek a frenetikus *fináléhoz,* amelyben a két csapat között ismét *nyíltszíni dialógus* kezdődik. Az egyik indít, a másik válaszol. A már közös zenekari kíséretre a táncosok mindkét oldalon egyre többen kapcsolódnak be a táncba. Akár a Talentum Tánckart nézem, akár a Ronan Morgan-táncosokat, látnom kell, hogy minden pillanatban egységesen és rendkívül precízen dolgoznak. Táncuk mégis önfeledt örömtánc lesz a javából, és örömük visszafoghatatlanul átsugárzik a nézőtérre is! A felforrósodott hangulat szinte már fokozhatatlan, de még mindig nincs vége!

A finálé kiemelkedő pillanata, amikor a tánckarok egy-egy férfiszólistája egymáson tesz túl azzal, hogy egymástól tanulja el a motivumokat. Egymást utánozva hol mindketten csapásolnak, hol mindketten jig-et táncolnak. Szavak nélkül – arról vallanak, hogy *két tánckultúra képviselői nemcsak megférnek együtt egy színpadon, de szívesen meg is ismerik, el is fogadják egymást.*

Azt hiszem, az ösztönös táncélményen túl ebben *az interaktív toleranciában* rejlik az *Őslüktetés* titka és igazi értéke.

Ennek emlékét visszük magunkkal, mindannyian!

**Kaán Zsuzsa**

# A Nederlands Dans Theater

## A Művészetek Palotájában

XII. 7.

Számomra 1973 októberében, a *Budapesti Művészeti Heteken* kezdődött a *Holland Táncszínház* története. Épp, hogy elmúltam 27 éves. Alig voltam fiatalabb, mint a mai legifjabb tánckritikusok. Ott örjöngtem a Fővárosi Operettszínházban, első budapesti vendégjátékuk mindhárom előadásán. Alig akartam hazamenni, értsd: megválni, elszakadni tőlük.

És mivel – *Vályi Rózsi* áldásával és *dr. Körtvélyes Géza* szakmai felügyelete mellett – már évek óta a tánctörténetet is én tanítottam az Állami Balettintézetben, adtam magamra annyit, hogy mindent megtudjak róluk, amit csak lehet. Az előadásokat követő gimnáziumi és művészképzős tánctörténet órákon ugyanis hosszas elemzések és kiértékelések folytak. Magától értetődőnek éreztem, hogy e beszélgetéseket is a tananyag részének tekintsem. Ráadásul a *Táncművészeti Értesítőben* (az akkori egyetlen szakmai kiadványban) a kritikát is én írtam róluk. (Tudjuk: a *Táncművészet* az 1956 utáni beszüntetést követően csak 1976-tól indult újra!)

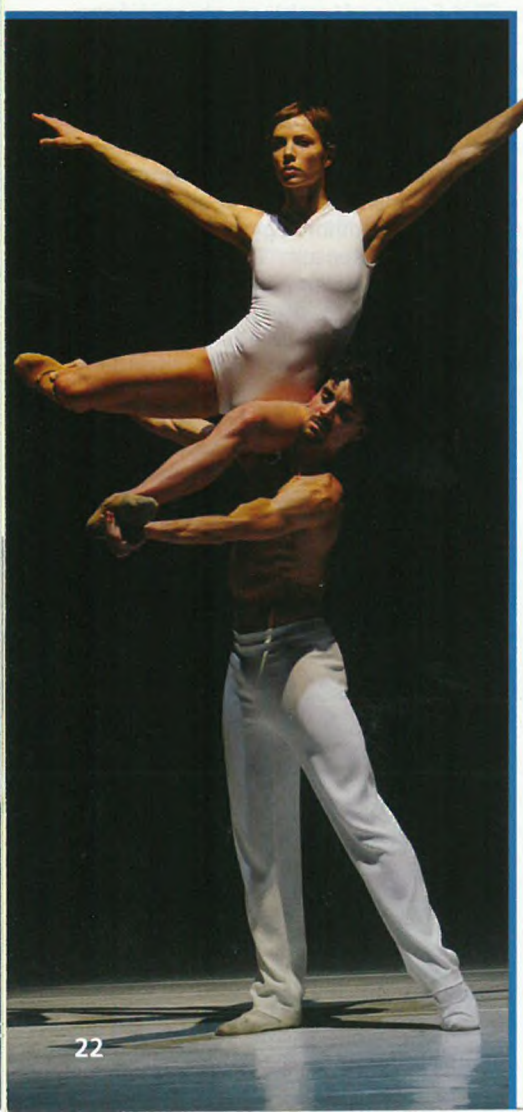

### Emlékek a múltból

Kylian akkor még nem volt sehol. (Legelső munkáját épp 1973-ban készítette az NDT-nek, de azt még nem hozták magukkal.) A Holland Táncszínház táncos gárdája és repertoárja mégis lenyűgözött korszerű formálásmódjával, táncnyelvi újdonságaival, merész zenei választásaival és egész művészi légkörével.

Mert ott volt *Glen Tetley* – és a *Körök* című elvont darabja a köralakú, hatalmas, függesztett díszletelemmel, és az ezzel kommunikáló, izgalmas nyelvezetű koreográfiával! Vagy az igencsak modern és újszerű *John Butler* és az *After Eden* egymásnak feszülő, érzéki testkettőse. Benne a Paradicsomból kitaszított, s egymásra utalt örök férfi és örök nő olvadt össze a színpadon. Butlert nem érdekelte, hogy milyen társadalmi rendszert építünk mi itten. A két táncos a szexben fogant szerelmet, őket pedig a tomboló közönség ünnepelte. És ott volt az arculatteremtő holland: *Hans van Manen* és *A nagy Fúga* – Beethovenre, súlyosan és gyönyörűn. Nem is beszélve az oly sok más koreográfusra (Kylianra is) ható paródiájáról: az *Extra Szeptettről,* amely szimfonizmusával és hetykeigényes „tiszteletlenségével" Saint-Saëns-t is kikezdte. Az *Extra Szeptett* nélkül nem született volna meg a *D-dúr Szimfonia,* sem a *Hat tánc,* és még sorolhatnám...

1980-ban azután – kéthetes hollandiai szakmai tanulmányutamon – megismerkedhettem az új művészeti vezető: *Jiři Kylian* művészetével is. Amszterdamból Hágába vonatoztam érte (majd éjjel, az előadás után vissza!), és – *Roboz Ágnesnek* köszönhetően (aki bennfentes volt mindkét vezető holland társulatnál, barátságban állott Kyliannal is), *június 6-án* ott ültem a *Katonamise (Bohuslav Martinu)* premierjén. Ugyanazon az előadáson a vendégnek hívott „előkoreográfus": *Mats Ek* még igencsak halovány darabbal töltött ki vagy 25 percet. A *Soldatenmisse* viszont már akkor felmutatta a jellegzetes kyliani térszerkesztést, és a mű teljes struktúrájával, a befejezés katartikus és háborúellenes mondanivalójával, a „szerepek" nélküli férfitáncosok szuggesztív táncával és lélegzetelállító katona-alakításaival elsöprő sikert aratott. Ekkor tanultam meg Kylian nevét.

### Kylian táncszínháza

Miután a cseh származású táncos-koreográfus a társulat élére állt (valójában már 1975-től, bár hivatalosan csak 1978-ban), a Holland Táncszínház többször is turnézott Magyarországon. Kyliannak több koreográfiája mindmáig feledhetetlen maradt. Például 1986-os vendégjátékukon a *Svadebka (Les Noces* – A lakodalom) című darab, amely – Bronislava Nijinska 1923-as „ősnyomata" alapján – Sztravinszkij zenéjére puritán jelmezekkel, rendkívül muzikális és expresszív mozdulatnyelven tolmácsolta az orosz házassági szertartások szorításában szenvedő „újoncokat". Kylian megmutatta a hagyománytisztelettől és az évszázados szokásoktól megbéklyózott ifjú pár és a közösség viszonyát. Az iratlan törvények hatalmát és erejét a mozdulatokban, a koreográfia térformáiban, a karok és törzsek gépies párhuzamaiban formailag is tökéletesen megjelenítette.

A *Svadebka* fájdalmasan komor előadását hibátlanul ellenpontozta a *Stamping Ground (1983)* tüneményes humora. A három szólista szellemes, akrobatikus játékaiban – a természeti népek naív ösztönösségét – Kylian koreografikus humorrá fejlesztette. Tegyük hozzá, kivételes cizelláltsággal, bravúrötletekkel, pajkosan és üdén.

Hasonlóan rangos Kylian-balett volt a Haydn-zenére világszerte, sőt, 1984-től Budapesten is éveken át repertoáron tartott *D-dúr Szimfónia* (1976) virtuóz paródiája. Vagy a már említett másik persziflázs, amely – Harangozó Gyulának köszönhetően – szintén felkerült a Magyar Nemzeti Balett repertoárjára (2000-ben). A táncosok élvonalának lábára-testére komponált *Hat táncról* van szó *(Sechs Tänze),* amelyik attól, hogy parókában és kosztümösen adják elő, még a kortárs balett iskolapéldája lett és maradt.

Mindezt azért idéztem fel, hogy jelezzem: egy markáns, társulatépítőnek is kiváló egyéniség egy-egy *elragadó* vagy *megragadó alkotása* valamennyi. Ami az említett Kylian-művekben közös, az a hallatlan változatosság, az alkotói karakteresség és a különböző stílusok, formai elemek, gondolati szintkülönbségek ellenére érvényesülő *egyformán magas művészi hatás!* És ugyanez jellemző a kivételes *társulatra* is, amely 2002-es vendégszereplésekor is, ismét csupa Kylian-darabbal *(Bella Figura, Zuhanó angyalok, Sarabande)* osztatlan sikerrel reprezentálta nemzetközi rangját és átütőerejét.

## A Holland Táncszínház napjainkban

Mindez 2005 decemberében is igaz. Mégis, mintha változást észlelnék a Holland Táncszínház arculatában! Bár az is lehet, hogy kételyeimet csupán a *programválasztás* okozta, amely a fenti mesterművekhez képest egyszerűen nem mondható szerencsésnek. A program ugyanis nem volt sem elég hatásos, sem elég markáns [értsd: maradandó, (meg)jegyezhető]. Ami vitán felül áll, az a táncosok új generációjának is felkészült, csiszolt előadásmódja és színpadi jelenléte mindhárom kompozícióban.

Rendkívül izlésesen, a fehér és a fekete elegáns kontrasztjára apellált a

### SZELÍD OTTHON
**(Safe as Houses – 2001)**

tervezőpárosa: *Paul Lightfoot* és *Sol Leon,* aki nemcsak a koreográfiát, de a díszletet és a jelmezt is jegyzi. A Bach-zenére komponált – hatásában viszonylag hosszú – táncmű komoly klasszikus balettalapokkal megerősített *modern tánc-* és *kortárs tánc-elemek* szintézise. Nyelvezetében még érzem a *Kylian-iskolát,* de azt is észre kell vennem, hogy az alkotók attól már elszakadva, egyéni utakon járnak.

Több méter magas fehér falakkal határolt szobabelsőnek is tekinthető a doboz-hatású díszlet; a fehér falakon fekete mintázatú, dús növényzet nyomatára emlékeztető díszítés, amely – mint valami divatos tapétaminta – három oldalról keretezi a teret. Mintha a minimal art *lakberendezési* stílusa – áttételesen – a koreográfia stílusát is meghatározta volna.

Mindezt az éteri, már-már steril hatást egy különleges díszletelem bontja meg, amely bár szintén fehér, de nem statikus: a színpad közepén álló, belső térelválasztónak tetsző hatalmas, függőleges fal egyszercsak megmozdul, és körözni kezd. Ettől kezdve „a szelíd otthon lakóinak életét", vagyis a táncosok mozgását ez a fal determinálja. Ennek pillanatnyi helyzetéhez képest bukkannak fel, vagy tűnnek el, futnak mellette, vagy menekülnek előle. A fal állandó körzése miatt mindenesetre állandó mozgásra kényszerülnek: a három szólista és a nyolc további táncos is *szelíd* (vagy *gépies*?) szólóit, kettőseit, mozdulatsorait-köreit futja. Óramű-pontossággal, szuper technikával és közönyös arccal. Érzelmeik csak a testbeszédben mutatkoznak meg, az arcjátéknak szinte nyoma sincs, vagy ha mégis, akkor sem az a döntő. Ami döntő, az a testek letisztult, artisztikus vonalrajza.

Sokkal bonyolultabb s még elidegenítettebb világba visz *William Forsythe* 2005-ben felújított kettőse, az

### OF ANY IF AND (1995).

Az egyre értelmetlenebbé váló szavak és az egyre feldolgozhatatlanabbul áramló információ-áradat jelképeként – egy férfi és egy nő – széken ülve – összefüggéstelen szöveget olvas. Eközben a zsinórpadlásból a trégerekre aggatott kis táblák érkeznek, fel és alá, díszletként. A rájuk írt szavak, szókapcsolatok azonban nem állnak össze értelmes mondatokká, mindvégig foszlányok maradnak. Ebben a szavaktól zsúfolt, mégis rideg dekorációban kezd kommunkálni egymással a két nagyszerű szólista: *Valentina Scaglia* és *Medhi Walerski* – hol *csendre,* hol a *bizarr prózára,* hol *Thom Willems* zenéjére. Kettősük zöldes nadrágban, a lányon áttetsző trikóban – Forsythe-hoz méltó nehézségi fokon zajlik, bár sokkal improvizatívabb hatással, mint a nálunk is ismert *Középre, kissé megemelve* kőkemény, Balanchine-i fegyelemmel szerkesztett, kegyetlenül nehéz poszt-modern balettkompozíciójában. Walerski csodásan kezeli kidolgozott izomzatú, nádszálvékony partnernőjét, akinek minden porcikája él, s aki – amúgy *ladányiandreásan* – mindent tud, amit táncról, mozdulatról és kifejezésről tudni lehet. Dőlnek, hajlonganak, a földön siklanak, mint a kígyó, a fiú fel-feldobja a lányt, forgatja, egymásba kapaszkodnak, kimerülnek, lihegnek, csapkodnak, felugranak, vagy éppen – indiai hatást keltve – pózolnak. Teljesítményük elképesztő, ám mégsincs tétje. Legalábbis gondolatilag – semmi. Ezért aztán, az *Of Any If And* – legyen női-férfi párharca bármilyen akrobatikus és absztrakt is, befejeződésének lassú sötétjében, már-már blöffgyanúsan, úgy múlik el, mintha meg sem történt volna.

A vendégjáték harmadik darabjában – nem véletlenül a nagymester *Kylian* koreográfiájában – mutatkoznak meg végre a társulat arculatának legértékesebb vonásai. A

### VIASZSZÁRNYAK
**(Wings of Wax – 1997)**

nagylélegzetű, kiforrott szimfonikus táncmű, a kortárs balettművészet egyik etalonja. Tökéletes *neoklasszikus balett* – még akkor is, ha nem spiccen táncolják. Egyik jellegzetes díszleteleme egy hatalmas fa (Életfa? Halálfa?) fejjel lefelé fordított (zuhanó) torzója, amelyet a színpad közepébe lógatva, a gyökereinél fogva erősítettek a zsinórpadláshoz; míg a másik a mozgó reflektor, amely a Művészetek Palotájának színpadát merőben új térpályákon, átlósan világítja meg-hasítja ketté, meghökkentő hatásokat keltve. A fehér padlón, a fekete körkulisszában és Kylian „fényutcáin" elegánsan dereng fel a sötétkék, bordó, vagy sötétlila kosztümös táncosok alakja, villannak-szárnyalnak a mezítelen karok. A négy pár *(Natasa Novotná – Stefan Zeromski, Nancy Euverink – Pedro Gomes, Bregje van Balen – Lukas Timulak, Simone Geiger – Joeri de Korte)* lélekteli, bensőséges, logikusan szőtt szupertánca jól esik a szemnek. A muzikális koreográfia négy zeneszerző *(von Biber/Cage/Glass/Bach)* műveire – telve ezerféle újszerű mozdulatfűzéssel, találékony emeléssel – Kylian újabb, egyszerre intellektuális és emocionális mozdulatfantáziája. Icaros mítoszának apropóján – a tánc és az emberi méltóság ünnepe.

A Holland Táncszínház vendégjátéka ezzel ért véget. Kár, mert számomra épp, hogy elkezdődött.

**Kaán Zsuzsa**

# II. Országos Társastáncverseny

## Szeghalom 2005

Dr. Szűcsné Hobaj Tünde

December 10-én kora délután a szeghalmi Városi Sportcsarnok adott otthont az Alapfokú Művészeti Iskolák II. Országos Társastáncversenyének. Az ország szinte minden pontjáról érkeztek a résztvevők. Összesen 22 alapfokú művészeti iskola volt jelen a rangos megmérettetésen, ahol 26 táncospár és 23 csoport élt az indulás adta lehetőséggel.

### Három korcsoportban folytak a küzdelmek:

**I. korcsoport:** alapfok, 3-4. évfolyam (92.9.1–95.8.31. között születettek). A kötelező program az angol keringő és jive, a szabadon választott program a cha-cha. Csapatban a kötelező koreográfia a jive.

**II. korcsoport:** alapfok, 5–6. évfolyam (89.9.1–92.8.31. között születettek). A kötelező program a bécsi keringő és a szamba volt, a szabad program a tango és a jive.

**III. korcsoport:** továbbképző 1–4. évfolyam (86.9.1–89.8.31. között születtek). A kötelező program a tango és a rumba, a szabadon választott táncok a quick step és paso doble.

A II. és III. korcsoportban a csapatoknál kötelező koreográfiaként az angol keringő vagy a rumba volt választható.

A szabad programban az I. korcsoportosok a korosztálynak megfelelő társastáncok, illetve gyermektáncok közt választhattak, míg a II–III. korcsoportnál a standard, illetve latin táncok közül.

A rangos esemény széleskörű támogatottságát jelzi, hogy az Oktatási Minisztérium volt a fő támogató, a támogatók között többek között ott volt továbbá a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, a Magyar Művelődési Intézet, a Békés Megyei Közgyűlés, Szeghalom Város Önkormányzata, a Magyar Zeneiskolák és Művészeti Iskolák Szövetsége, sőt, a Táncművészet című folyóirat is.

A versenyt a szeghalmi Általános és Alapfokú Művészeti Iskola rendezte, élén a versenyt megnyitó *Fekete László* igazgatóval és a sikeres táncpedagógussal: *Sziliné Csáki Emiliával.* A résztvevő alapfokú művészeti iskolák táncosainak színpompás felvonulása után *Mocsári József,* Szeghalom polgármestere mondott ünnepélyes megnyitóbeszédet, majd *Dr. Szűcsné Hobaj Tünde,* az Oktatási Minisztérium főtanácsosa. A versenyvezetői, konferansziéi feladatokat mindvégig remekül látta el a rendezvény házigazdája: *Sziliné Csáki Emilia.*

A zsűriben – *Felczán Béla* zsűrielnökkel – ezúttal *Benkő Zsófia, Fügeczkyné Balogh Mária* és *Juhász Valéria* táncpedagógusok működtek együtt.

Nézzük a versenyek eredményeit!

### Táncospárok versenye

**I. korcsoport (15 pár)**

1. Blaskó Attila–Ambrus Adél (Szeged)
2. Bencsik Zoltán–Bordács Ivett (Kunszentmárton)
3. Gebei Bálint–Oszmayer Ágnes (Kalocsa)

**II. korcsoport (7 pár)**

1. Balogh Illés–Vörös Henriett (Baja)
2. Gebei Gábor–Papp Timea (Kalocsa)
3. Kőszegi Gábor–Molnár Vivien (Miskolc–Diósgyőr)

*Múzsa Alapfokú Művészeti Iskola, Szeged*

Fotók: Rollinger Károly

*Általános és Alapfokú Művészeti Iskola, Szeghalom*

*Diósgyőri Alapfokú Művészeti Iskola*

N.A.P. Fény, Mándok

**III. korcsoport (4 pár)**
1. Baksa László–Baksa Gabriella (Mátészalka)
2. Kézsmárki János–Sallai Viktória (Túrkeve)
3. Kun Sándor–Papp Viktória (Mátészalka)

## Csoportok versenye

**I. korcsoport (6 csoport), szabadon választott kombináció:**
1. Múzsa Alapfokú Művészeti Iskola, Szeged
2. Garabonciás Alapfokú Művészeti Iskola, Miskolc
3. Herman Ottó Alapfokú Művészeti Intézmény, Alsózsolca

**II. korcsoport (4 csoport), Standard-angol keringő:**
1. Általános és Alapfokú Művészeti Iskola, Szeghalom
2. Szabolcs Alapfokú Művészeti Iskola, Mándok
3. Múzsa Alapfokú Művészeti Iskola, Szeged

**II. korcsoport(6 induló), latin:**
1. Diósgyőri Alapfokú Művészetoktatási Intézmény
2. Apáczai Nevelési és ÁMK Művészeti Iskola, Pécs
3. Szabolcs Alapfokú Táncművészeti Iskola, Mándok

**III. korcsoport (1 csoportból), standard:**
1. N.A.P. Fény Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Mándok

**III. korcsoport (3 csoportból), latin**
1. N.A.P. Fény Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Mándok
2. Valcer Alapfokú Művészetoktatási Intézmény, Debrecen
3. Bokréta Művészeti Iskola, Sátoraljaújhely

**A zsűri különdíját, egy-egy darab festményt kapott:**
Sziliné Csáki Emilia (Szeghalom),
Ködöböcz Sándor (Mándok),
Nógrádiné Nové Zsuzsa (Szeged).

Összefoglalva az Alapfokú Művészeti Iskolák II.Országos Társastáncversenyét elmondható, hogy kitűnő rendezés mellett jelesre vizsgáztak a felkészítő iskolák is, a tanárok is. A sok jó produkció láttán meggyőződhettünk arról, hogy országszerte számtalan tehetséges fiatal táncos akad. Mellesleg úgy tűnik, hogy az iskoláknak, a táncpedagógusoknak és a táncolni vágyó diákoknak nyújtott támogatások jó kezekbe kerültek.

**Rollinger Károly**



# CARMEN A SCALA-BAN

## Vendégként Milánóban – II. rész

Amedeo Amodio

Az első balettelőadás, amit a Milánóban töltött hetek alatt a Scala táncosaival láttam, a társulat egyik bombabiztos jegypénztári sikere, a Bizet zenéjét – de nem operáját – felhasználó *Carmen* volt. A táncdrámát a milánóiak Seregije, a Scala volt szólótáncosából avanzsált koreográfus, *Amedeo Amodio* alkotta. [Amodio, akár csak Seregi, egyforma sikerrel komponált klasszikus és neoklasszikus balettek mellett akár még musicalt is *(Kiss me, Kate)*]. Ötvenötéves korában készített *Carmen*je mindmáig a milánói közönség egyik kedvence. 1995-ös ősbemutatója óta többször is felújították, s Amodio minden alkalommal egy kicsit feszebbre, keményebbre, a lényegre sűrűlőbbre csiszolta művét.

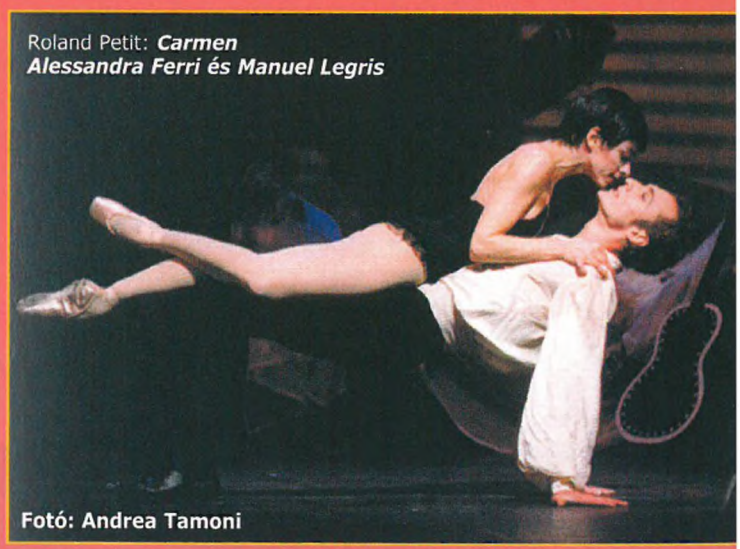

Roland Petit: ***Carmen***
***Alessandra Ferri és Manuel Legris***

**Fotó: Andrea Tamoni**

*„Ah, Carmen! Ma Carmen adorée"* – énekli az opera utolsó hangjaira Don José, és ezzel a zárójelenettel kezdődik Amedeo Amodio táncdrámája. Még pontosabban a balett egy képzelt operai *Carmen* előadás utolsó hangjai után, a színfalak mögött indul, egy előjátékkal. Látjuk, amint bejönnek az előadás különféle résztvevői, műszakiak, művészek, sőt egészen külső személyek is. Látjuk a feltételezett zenekari árokból a díszletek közé lépni az egyik muzsikuslányt, egy Hegedűst, aki az öltözők felé siet, hogy azután, néhány perccel később, Carmenként lássuk viszont. Látjuk a színpadon téblábolni a Teherautó-sofőrt, aki várja, hogy szétszedjék az opera díszleteit és felrakják a kocsijára: ő lesz Don José. Látunk egy autogramra vadászó Operarajongót...a majdani Escamillót,

# Tudósítás

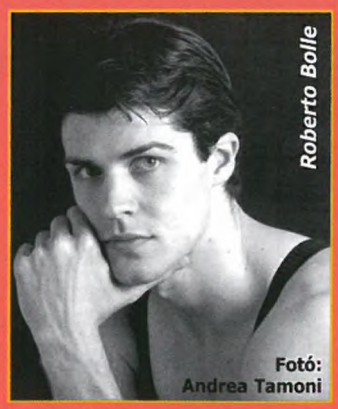


majd az Öltöztetőnőt, karján egy halom jelmezzel. Ő az, aki később Micaelaként reinkarnálódik.

Carmen és Don José szinte csak véletlenül botlanak egymásba ezen a színpad mögötti színpadon, és ez az a pillanat, amikor Amodio táncdrámája valójában elkezdődik.

A színről lassan eltűnnek „az opera" díszletének díszletei, alig marad valami is, hogy minden hely a mozdulatoké legyen.

Amodio drámája Carmen, Don José, Micaela, Escamillo alakjára összpontosít. Az eredeti történetben jelentős helyet elfoglaló dohánygyári lányok vagy a garnizon tisztjei itt csak a négy főhős emlékezetében felidézett elemek; funkciójuk szinte csak annyi, hogy megadják a mese couleur localját.

2005-ben, az általam látott előadáson, a Teatro degli Arcimboldi hatalmas színpadán Carment *Alessandra Ferri* táncolta. A fiatal Geraldine Chapline arcvonásait idéző táncosnő napjaink egyik legjelentősebb balerinája. 1985-ig az American Ballet Theatre csillaga volt, 1992 óta a Teatro alla Scala balettegyüttesének *prima ballerina etoile*-ja. (Ha egy másik napra kapok jegyet, a budapesti Állami Balettintézetből a moszkvai Bolsojon át Milánóba került *Magyari Anitát* láthattam volna!)

Ferri Carmenjének Don Joséját egy másik „nagy név": *Roberto Bolle* táncolta. 1994-ben, szinte még gyerekként került a Scala balettkarába. Rendkívüli képességeire Rudolf Nurejev figyelt fel, és Benjamin Britten *Halál Velencében* című operájában rábízta Tadzio szerepét. Nem egészen két év múlva, 1996-ban már *primo ballerino*. Számos Nurejev-koreográfia cím- és főszerepe után 2002-ben a világhírbe táncolta magát II. Erzsébet angol királynő aranylakodalmán, a Buckingham Palace-ban megrendezett gálán, amit a BBC Mondovisionén a fél világba sugárzott. Bolle a 2003/04-es évadtól már a *primo ballerino etoile* cím viselője.

**Amedeo Amodio Carmen-balettjének plakátja a Reggio Emilia tartomány színházában (1995)**

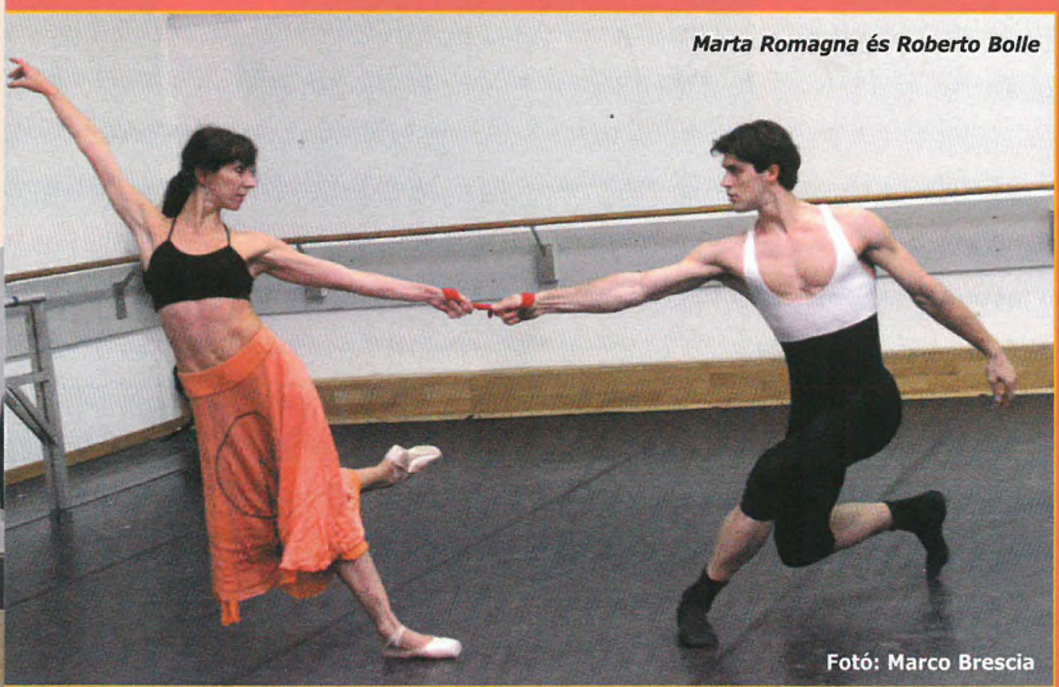

***Marta Romagna és Roberto Bolle***

**Fotó: Marco Brescia**

Ferri, Bolle és a többiek előadókészsége semmi kétséget nem hagyott afelől, hogy az Amodio-koreográfiából kibontakozó szerelem története nem ismer reményt. Ebben a *Carmen*-ben lehetetlen a boldogság, mert lehetetlenné teszi egy ellehetetlenült társadalom. Ez így, szavakba foglalva majdhogy szocreál brosúrának tetszhet, de szerencsére a táncosok nem beszéltek, hanem táncoltak, és – furcsa ambiguitás! – mozdulataik során mindent megtöltött élettel a tánc költészete. Amodio Carmenja érdekes, jól kigondolt, szépen megoldott előadás. Örülök, hogy láthattam.

**Zalán Magda**

(folytatjuk)

# Sylvie Guillem és a „Ballet Boyz”

## Maliphant estje a hágai Holland Fesztiválon

Tizedik évében jár a hágai Holland Táncfesztivál. (Nem tévesztendő össze a nagy hagyományú, országos Holland Fesztiválla, amelynek programjából a tánc többé-kevésbé már kiszorult.) A jubileumra különleges programmal rukkolt elő Samuel Wuerstein igazgató. Így került sor az őszi szezonban a fesztivál leginkább várt eseményére: a Sylvie Guillem és a Ballet Boyz (így: z-vel!) című produkcióra.

A most negyvenéves francia Sylvie Guillem a Fonteyn-Nurejev-Pliszeckaja-Barisnyikov utáni balett-éra szinte egyetlen igazi világsztárja, akinek szédületes művészi karrierjéről – gyanítom – nem igazán sokat tud a hazai, táncra járó nagyközönség.

Változó világunkban a balett- és táncvilág is másképp működik már, mint a fent jelzett „nagy” periódusban, és ennek mindenütt főképp anyagi okai vannak. Hiába lett nagyobb és értőbb a közönség, ha közben a sztárok gázsija a csillagokba emelkedett. (Talán ez is lehet a magyarázata annak, hogy Guillem még nem lépett fel Magyarországon.)

Guillem karrierje nyílegyenesen ívelt fölfelé. Mégis, amíg nem jelennek meg róla fotók a Time és a News Week magazinok címlapján – a balerina pedig rendkívül fotogén –, vagy amíg nem írnak róla a The New Yorker-ben több számon át is futó portrésorozatot, mint például Barisnyikovról, és amíg nem kapta meg az American Dance Magazin Award-ot, addig még ő is csak részben „szupernova” a nemzetközi balettvilág élén.

Világsztár vagy nem, Guillem-et látni kell! Művészi skálájára jellemző, hogy míg a klasszikus-romantikus repertoár szinte minden nagy szerepét magáénak tudhatja, addig tudatosan tágítja és mélyíti művészi skáláját a posztmodern vagy a kortárs tánc aktív balerinájaként is.

Így született a furcsának tűnő kaland az angol Ballet Boyz-okkal, a két korábbi Royal Ballet szólista: *Michael Nunn* és *William Trevitt* oldalán, akik már évek óta kiváltak a londoni társulatból, és saját útjukat járják. Maguk mögött tudhatnak egy sikeres és nagy nézőszámmal kísért BBC televíziós filmet, a *Ballet Boyz*-t is, amit én *Balettos Fijúk*-nak fordítanék, hogy visszaadjuk azt a finom, kicsit ironikus címet, amit reklámfogásként a PR-menedzserek ügyesen kitaláltak. Egyébként másik nevük is volt, hiszen a „George Piper Dancers” szintén őket jelzi, kibővülve más táncosokkal. Ezt a különleges hármast hozta Wuerstein Hágába, és micsoda hármast láthattunk!

Valamennyi koreográfiát a ma (joggal!) nagyon sokat dicsért és világszerte meghívásokkal elhalmozott brit táncos, koreográfus: *Russel Maliphant* készítette. Az organisztikusan felépített program is már egy kisebb szenzáció: először egy férfikettőst láthattunk *Torsion* (Torzítás) címmel, ami a karok gyors forgatásából és ideges reagálásokból állt. Ezt követte a mai divat szerint félsötétben táncolt Two (Kettő), majd egy trió, a *Broken Fall* (Tört Esés). Maliphant műveit senkiével sem lehet összehasonlítani vagy összetéveszteni, ami elég ritka a posztmodern alkotásoknál. Jellemzője a dinamika, az előadók intenzitása, vagy mint a Broken Fallnál, az időzítés félelmetes felhasználása.

Számomra *Forsyhte* és a *Lightfoot/Leon* páros mellett Maliphant a posztmodern tánc harmadik meghatározó alkotója. És hogy Maliphant miben különbözik a többi szinte irritálóan unalmas és fantáziátlan – köztük nemkevés hazai – agyonajnározott koreográfustól? Abban, hogy Maliphant-ot *a fantázia szinte kiapadhatatlan áradata jellemzi!* Nála nincs üresjárat; már a zenék, illetve hangeffektusok is félelmetes hangulatot tudnak kelteni. Mennydörgésekből, villámlásokból, szélviharokból és más, az űrből jövő zajokból válogat, amik végtelen mélyre viszik az ő különleges kompozícióit. Persze itt ne várjon senki sztorikat, érzelmeket; a

*Sylvie Guillem és...*

vizualitás, a képek ereje és az erős, állandó mozgásban lévő plaszticitás az, ami magával ragadja az embert – persze nem mindenkit... Azután néha becsúszik egy-egy klasszikus tengelyforgás, hogy a legszokatlanabb zárópózban végződjön. Ám itt egyik műnek sincs igazán vége. Valahonnan a végtelenből indul, és a még mélyebb végtelenbe zuhan. Ide jutnak a táncosok, és velük mi is.

Különösen emlékezetes volt Guillem 12 perces (!) szólója *Andy Cowton* hangeffektusaira, és mindezt még kiegészítette a nagy „plusz", Maliphant fantáziájának segítőereje: a *fényeffektusok*. Le kell írni a fénytervező nevét! *Michael Hulls* is főszereplője ennek a különleges művekből álló estének. Nos, a világítás Guillem szólójában is félsötét, de a táncosnő felülről még kap egy téglaalakú fénynyalábot. Ez eleve láthatatlanná teszi az arcát, de nem a testét! Időnként úgy nyúl végtagjai után, mintha azok teljesen idegen testrészek lennének, függetlenül a térben. A most negyvenéves Guillem még mindig tánctechnikai fenoménnek számít, többek közt az ő híres „6 o'clock"-jával, ami egyedülálló a világon, hiszen a csípő, a vállak, a torzó alig mozog, míg függőlegesen felemelt lábával a „fülét vakarja". Ez érthető: Guillem a Párizsi Operabalett iskolájában kapott alapos képzést megelőzően komoly gimnasztikai alapokkal érkezett a balett világába...

A Broken Fall-ban az erős átdobásokkal, szinte akrobatikus esésekkel és hajmeresztő elkapásokkal az egész nézőteret szinte „a szék szélére ültették". Talán az sem véletlen, hogy a 2004-es év *Lawrence Olivier-díj legjobb „újtánc" produkciója* címmel tüntették ki ezt a 25 perces táncorgiát.

Guillem-nek is kellene már végre egy magyarországi bemutatkozás, hogy ne ismétlődjön meg az, ami Nurejev esetében sajnos megtörtént, hogy a magyar közönség már csak a „romokat" kapta.

Mademoiselle Non („Nem Kisassszony") ugyanis – legutóbbi nyilatkozatai szerint – már a visszavonulás gondolatával is foglalkozik. A callas-i és nurejevi szeszélyekkel megvert és megáldott balerina mindenesetre megengedheti magának, hogy válogatós legyen, és megválogassa, hogy kivel mit és mit nem akar, vagy tud a jövőben táncolni. Enyhén szólva a balettigazgatók, menedzserek, fotósok és PR-osok réme is tud lenni, ha nem úgy mennek a dolgok, ahogyan ő szeretné. Egyedülálló karrierjét csak ő kontrollálhatja, például a Royal Ballet-nál „csak" mint állandó vendég táncol, és már számba is vette, melyek azok a repertoárbalettek, amelyekben esetleg még láthatjuk majd. Ezek: a *Manon, A hattyúk tava,* a *Marguarite és Armand* (Ashton „Kaméliás hölgye"), vagy az *Egy hónap falun* című másik Ashton-mű, amely még mindig az ő „tulajdona". Más szerepekről viszont, mint a Giselle, vagy Kitri a Don Quijote-ban, már lemondott.

Ezért is kellene sietni, hogy még időben lássuk e három táncos és a koreográfus szerencsés egymásratalálását, ami ma már elég ritka a tánc világában.

**Hézső István**





# A HATTYÚK TAVA

## A Ballet Nacional de Cuba otthonában

*Viengsay Valdés és Nádasi Myrtill Havannában*

Többszörös élmény volt számomra, hogy a karácsonyi ünnepek alatt Kubában járva, a Kubai Nemzeti Balett társulatát saját környezetében: a havannai Gran Teatroban láthattam. Az együttes színvonala nagyon jó, de a közönségé még jobb. Általában nem feladata a tánckritikusnak, hogy említést tegyen arról, ami nem a színpadon történik. Most mégis úgy érzem, ahhoz, hogy az olvasó teljes mértékben értékelje az előadás atmoszféráját, írnom kell a körülményekről is.

A Gran Teatro a havannai óváros közepén áll egy impozáns téren. Maga az épület a spanyol gyarmati (colonial) épületstílus minden pompájával rendelkezik. Mint minden más épület Kubában, kicsit kopott, néhol hullik a vakolat, máshol fel van támasztva gerendákkal, de így még inkább idéz egy elmúlt korszakot. A nézőtér öt emeletes, és minden balettelőadás teljes telt házzal megy. A jegyárakat itt nem a turistákra szabták. A jegyek rendkívül olcsók, tehát megvásárlásukat a nagyon kis keresetű kubai is megengedheti magának.

Sok helyen láttam balettelőadást a világon, de még ilyen hozzáértő közönséggel nem találkoztam. Ottjártamkor épp *A hattyúk tavát* adták, mind a Herceg, mind Odette megjelenését órási taps köszöntötte. Más országban a közönség észre se veszi, hogy bejöttek a főszereplők. Ezek után minden jól sikerült lépést megtapsoltak. De nemcsak a híres trükköket, mint a *32 fouette*-t, hanem egy-egy szép karmozdulatot, vagy esztétikus hátrahajlást is. Már mielőtt elkezdődött az előadás, és a nézőtéri fények homályosodni kezdtek, óriási taps tört ki. Mindenki felállt, és hátrafelé nézett a középső páholy felé. Gondoltam, biztos itt van Fidel Castro! Ki másnak járhat ilyen ováció? De nem, a páholyban *Alicia Alonso* állt, az együttes művészeti igazgatója. A művésznő idén lesz nyolcvan éves, már majdnem teljesen vak, de továbbra is vasfegyelemmel vezeti a társulatot. Talpig fényes piros selyemruhában, fején piros turbánnal, kegyes intéssel nyugtázta a tapsot, mint az angol királynő. Ezek után kezdődhetett az előadás.

*A hattyúk tava – Fekete-pas de deux*
Odile: *Viengsay Valdes*
A herceg: *Joel Carreño*

A produkció kicsit olyan, mint az egész ország. A díszletek kopottak, a kosztümök eléggé régimódiak, de a kubai lelkesedést és technikai tudást ezek a külsőségek nem tudják elhalványítani. A szovjet balett hatása és iskolája, Alonso amerikai tapasztalataival és a kubai temperamentummal ötvözve tetszetős együttest eredményezett. Az iskola kitűnő lehet, mert a jó otthoni színvonalon kívül a világ sok balett-társulata büszkélkedik kiváló kubai vendégekkel. Mégis úgy tűnt, azért maradt tehetség a hazai színpadra is.

Miután túlestünk a kötelező első felvonáson, amelyet mindig átkoreografálnak abban a hasztalan reményben, hátha jobban sikerül, a „fehér" felvonásokban a társulat tudott bizonyítani. A herceget táncoló *Joel Carreño* is kapott egy szólót – általam ismeretlen zenére – már az első felvonásban is, amelyben sejtetni tudta, később mire lesz képes. És ezeket a reményeket ő is beváltotta az est során.

Odette/Odile szerepét *Viengsay Valdes* táncolta. Minden században csak négy-öt táncosnő lehet, aki mind a két szerepre egyformán alkalmas. Rendszerint fizikai alkat vagy temperamentum szerint még a nagy balerinák is vagy „fekete hattyú-" vagy „fehér hattyú"-típusok. Így van ez Valdes esetében is. Bár nagyon szép lírával és csodás karokkal táncolja Odette-t, azért ő mégis inkább a brilliáns, villogó szemű Odile. Valdes egészen egyedi technikával rendelkező táncosnő. Egyensúlyai spiccen megcáfolják a fizikai törvényeket. Úgy tűnik, akár órákig tudna állni *arabesque*-ben vagy *attitude*-ben. Ha arra gondolok, milyen nehézséggel tartják más táncosnők a *Csipkerózsika* híres *Rose Adagio*-jában azt a pár másodperces pózt, értékelem Valdes-t, akinek szinte *a hosszú percek sem okoznak gondot.* A közönség persze lelkesen tapsol. Ha nagyon szigorú akarnék lenni, be kellene vallanom, hogy ez néha a folyamatosság rovására történik, mert az előadás tökéletes balettkarmestere követi a balerinát, lelassítja a zenét, és Csajkovszkij pöröghet a sírjában. Csakhogy amikor Valdes, írd és mondd: ÖT tourral indította el a 32 fouette-t (!), még a legszigorúbb kritikusnak is leeshetett az álla.

Egyébként Viengsay szeretettel emlékezik budapesti vendégszereplésére, és szívesen megismételné. A magyar közönség is jól járna vele: az angol kritikusok szerint például legendás Giselle.

Partnere, *Joel Carreño* gyönyörű szólókat vágott ki, többek között egy szokatlant a második felvonásban is. Úgy látszik, a kubaiak nem tudják megállni, hogy a férfi főszereplőt csak egy harmadik felvonásbeli variációra ítéljék. Egyébként Carreño partnernak is kiváló, nagy oroszos emelésekkel lepte meg a közönséget, teljes biztonsággal. A fizikai egyensúly és a kapcsolat elsőrangú volt a két táncos között.

Némi csalódást legfeljebb a nemzeti karaktertáncok okoztak nekem. Ismerve az oroszok erősségét, ezt vártam a kubaiaktól is. Azonban Alonso átkoreografálta a nápolyi és a spanyol táncot és – hátrányukra – „elbalettosította" őket. Az is meglepett, hogy a harmadik felvonás nagy pas de deux-je alatt egy háttérfüggönyt engedtek le, és eltüntették a teljes udvart, fittyet hányva a történetnek. Ettől a kettős és a variációk még inkább külső trükksorozatnak tűntek.

Petipa–Ivanov/Alonso–Csajkovszkij:
*A hattyúk tava – Az I. fehér felvonás*
Odette: *Viengsay Valdes*
A herceg: *Joel Carreño*

Nem puristáknak való látvány, de a nézőtéren uralkodó elektromos hangulatból mit sem vett el.

Természetesen a balett a (szocialista) pozitív verzióval fejeződött be: a hattyúk visszaváltoztak lányokká. Olyannyira, hogy még valami aranyozott szoknyácskát is kerítettek a tütükre. Ettől már elszoktam, mert az összes nyugati változatban a szerelmespár elszántan beugrik a tóba. De nyugodt szívvel mondhatom: az, hogy negatív, vagy pozitív-e a befejezés, oly mindegy! A lényeg, hogy ez a kis sziget, amely annyi nehézséggel küszködik, egy ilyen színvonalas előadást és társulatot tud produkálni.

Nem tudom, hogy a rezsimnek mennyire sikerül 'kenyeret' nyújtania a népnek, de a 'cirkusz' elsőrangú.

**Nádasi Myrtill**

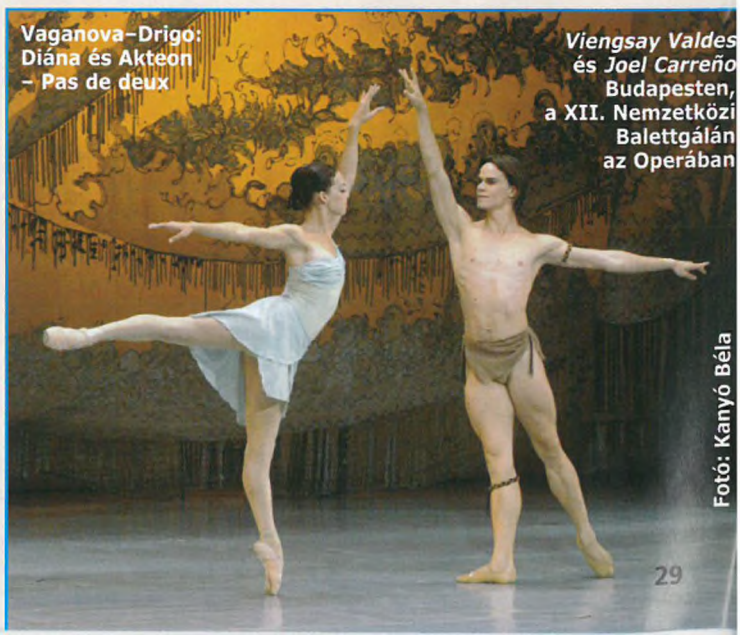

Vaganova–Drigo:
Diána és Akteon
– Pas de deux

*Viengsay Valdes* és *Joel Carreño* Budapesten, a XII. Nemzetközi Balettgálán az Operában

Fotó: Kanyó Béla

# Sansha®

20 éve a tánc színpadán

**Budapest**

**"Tütü-Split"** No5

Csepptalpú gyerek
gyakorló cipő, vászon

**"Tee-Sofiette"** TA24

Tépőzáras gyerek
sztep cipő

**"Tütü"** 4S

Piskótatalpú gyerek
gyakorló cipő, vászon és szatén

**"Rondo-Polka"** CS22

Gyerek karakter cipő

www.sansha.com

Sansha Budapest-Hungary
Kisker és Nagyker: 1066, Budapest, Ó utca 42. Tel/Fax: 06 1 269-56-59, e-mail: budapest@sansha.com

Mátraházi Anna , tanuló. Fotó: Andrea P. Merlo ©1994-2005 Sansha®

# Karácsonyi balettelőadások a Côte d'Azure-ön

## „Hamupipőke" Nizzában – Jubileum és „Az álom" Monte Carloban

Karácsony délutánja elfogódottá teszi az embert, hát még ha ezt a délutánt Nizzában tölti, az operaház falai között. Ahol Verdi és Gounod portréja díszíti a büfé mennyezetét, és ahol a színházteremben a földszinti páholysorok kőangyalai táblákat tartanak az alábbi feliratokkal: „Carmen", „Parsifal", „Don Juan", „Oberon", a másik oldalon „Sadko", „Faust", „Manon", „Aida".

A kissé kopott, valamikor impozáns nézőtér nosztalgikus hangulatot áraszt, a közönség vegyes, sok a gyerek, de legalább kétszer annyi a felnőtt: szülő, nagyszülő is. Mindenki ünnepélyes, mindenkit fogva tart a közeledő karácsonyeste ígérete.

Amikor a zenekari árkon kívül, a jobb proszceniumpáholyban is elhelyezkednek a zenészek, megkezdődik az előadás, amelynek – ez elég gyorsan kiderül – legnagyobb erénye épp a kitűnően játszó *Nizzai Filharmonikus Zenekar* – az olasz *Attilio Tomasello* (37) igazgatásával. CD-minőségben interpretálják *Prokofjev* grandiózus zenéjét, amelyre a társulat művészeti vezetője és koreográfusa: *Marc Ribaud* meglehetősen vérszegény balettet készített.

A Nizzai Operaház

Fotó: Kaán Zsuzsa

Ribaud *Mme Marika Besobrasova* növendéke volt a monacoi Táncakadémián, 1986-tól a Bonni Operaház táncosa, később *Vámos György* bonni, majd düsseldorfi szólistája. Életrajzából megtudni, hogy olyan koreográfusokkal is együttdolgozhatott, mint *Judith Jamison, Mats Ek, Nils Christe, Heinz Sporli, Seregi László, Itzik Galili.* 1997 óta a nizzai operaház balettegyüttesének igazgatója. Azóta komponált egy modern balettet Philip Glass zenéjére és *A diótörőt* (1999), *A rosszul őrzött lányt* (2000), a *Rómeó és Júliát* (2001), továbbá a *Coppéliát* (2003), a Prokofjev *Klasszikus szimfónia* balettváltozatát és néhány más darabot, gálaszámot. 2004-ben állította színpadra a *Carment* – Bizet és Rogyion Scsedrin muzsikájával. A

Fotó: a Nizzai Operaház tulajdona

Ribaud–Prokofjev: *Hamupipőke*

### Hamupipőke

Ribaud 2002-es koreográfiája. Minden szerepet két szereposztás táncolt, a címszerepet is, amelyet december 24-én Roberta Mazzoni formált meg, egyébként plasztikusan. A társulat valamennyi táncosa szintén jól képzett klasszikus táncos. Az egész előadást mégis a provincialitás szele lengte be.

Hiányérzetemet elsősorban a szövegkönyv banalitása, a táncanyag üressége és a díszlet-jelmez eklektikája okozta.

Zavart, hogy a Tündér és Hamupipőke halott édesanyja ugyanaz a táncosnő: mindez számos szentimentális és negédes dramaturgiai megoldást teremtett. Továbbá zavart az apa figurájának elnagyoltsága, a mostohatestvérek sokszor ismétlődő, „hajtépős" helyzetkomikuma, a bál szegényes megjelenítése, a herceg bajusza(?). A koreográfia más részleteihez képest olykor a mindössze 6 párból álló *balettkar allegro*-i, a két hercegi barát *variációi* és a bál után ottmaradt cipővel való „világkörüli út" *spanyol és keleti tánca* nyújtott ízelítőt abból, hogyan is nézhetne ki valamiféle komolyabb táncfeladat.

Mindezt valószínűleg azért vettem észre, mert *a három felvonásnyira* elhúzott, ám rendkívül fantáziátlan koreográfia bőven hagyott időt a morfondírozásra. (Egyetlen példa: a báli keringő nem egy valódi, keringő-alapú koreográfia volt, hanem – szó szerint – *csak keringő-lépések egymásutánja,* legfeljebb egy-egy könnyed felemeléssel „telezsúfolva".) A látvány egésze Prokofjev

karakterisztikus dallamvilágának és a hangszerelés magasiskolájának a közelébe sem került.

A közönség mégis el volt ragadtatva, és imádta. Látszott, egytől egyig a kedvenceik azok, akiknek tapsolnak.

Egy váratlan malőr azután az én elismerésemet is kivívta: a finálé közben elromlott a füstgép, majdnem tűz ütött ki, mint utóbb kiderült, még a tűzoltókat is kihívták. De mind a zenekar, mind a balettkar hihetetlenül fegyelmezetten viselkedett: a füstgép sipító hangja ellenére a zenészek rezzenéstelen arccal játszottak, a táncosok táncoltak tovább. Míg végre Marc Ribaud megállította az előadást, és türelmet kért a nézőktől. Pár percnyi várakozás után a zenészek és a táncosok az egész finálét megismételték. Most már hibátlan szcenírozással: a Tündér visszahozta az apát, s ők is újra egy pár lettek(!). Hamupipőke és a herceg pedig a világűr kékjébe „szállva", szinte „a felhők felett" keringőzött-pas de deux-zött tovább.

Helytállásuk és türelmük dícséretre méltó. Karácsony délutánján különösen. De tudják-e vajon, hogy a látottaknál mindnyájan sokkal többre képesek?

* * *

A *Les Ballets de Monte Carlo* húszéves fennállásának jubileumi évada *2005. december 27-én* kezdődött, ünnepélyes keretek között, a Grimaldi Forum üvegpalotájának *Salle des Princes* termében, ahol kétévenként a Nizsinszkij-díjat adják át a világ legjobb táncművészeinek, alkotóinak és produkcióinak. *Jean-Christophe Maillot* (45), a társulat igazgatója és vezető koreográfusa vadonatúj, kétrészes darabot komponált ebből az alkalomból.

Maillot: Rómeó és Júlia (2002)
Római turné 2005. július
– Róma, Caracalla Termái)

Rómeó: *Chris Roelandt*
Júlia: *Bernice Coppieters*,
aki a *Le Songe* című
balettben Titánia
szerepét alakítja

Fotó: Franz Chavarroche

róla. (Utóbbit a Magyar Nemzeti Balett kb. másfél év múlva mutatta be.) Ugyancsak részletes helyszíni tudósítást küldtünk a legelső, 2000. évi Nizsinszkij-díjátadásról. Tamara Nizsinszkij levelét közöltük 2002-ben, és beszámoltunk a díjátadásról 2004-ben.

Mindennek ellenére a Les Ballets de Monte Carlo társulata mindeddig valahogyan kiesett a magyarországi szakmai látószögből. Pedig a modern balettvilág közepéről, Achilles-sarkáról van szó.

## AZ ÁLOM
### (Le Songe – 2005)

Shakespeare nyomán – *Mendelssohn*é mellett *Daniel Teruggi* és *Bertrand Maillot* zenei anyagaira – *A szentiványéji álom* legfrissebb balettszínpadi átirata.

Jean-Christophe Maillot premierjeiről és saját munkáiról a külföldi hírekben lapunk rendszeresen tudósít. Rosella Hightowernél járva, 1999-ben a társulatot is bemutattuk, külön is szóltunk *A négy vérmérséklet* című neoklasszikus Balanchine-balett, illetve az *In the Middle... Somewhate Elevated* című kortárs Forsythe-balett attraktív, féktelen, magávalragadó tolmácsolásá-

A 20 éves évforduló
transzparense az egyik
szálloda falán

A Grimaldi Forum
Monte Carloban,
a Világ tánca című
szoborral

Fotók: Kaán Zsuzsa

Maillot: *D'Une Rive á l'Autre* (2003)
*Alina Lagoas* és *Jerôme Marchand*, aki a *Le Songe* című balettben Oberon szerepét alakítja

Fotó: Marc Ginot

Fotó: Kálmán Tamás

Jean-Christophe Maillot Kaán Zsuzsának dedikálja a társulat jubileumi albumát

**A XX. században innen lendült ki a balettművészet egésze a megszokott kerékvágásból, Gyagilev és társulata: a *Ballets Russes* Monte Carloból forgatta meg, s forgatta ki addigi menetéből. Fokinnal, Nizsinszkijjel, Massine-nal, Lifarral, Balanchine-nal az élen olyan új, szinte egy évszázadon is átívelni képes esztétikai minőségeket teremtett, hogy a folyamat ma is tart.**

**Lehetséges, hogy egy magasabb szinten, de megismétli magát a balett-történelem? És megint csak Monte Carlo lesz az a központ, és balettje: a Gyagilev Együttes nyomdokain járó, s máris húszéves *Les Ballets de Monte Carlo* az a speciális társulat, amely a XXI. század balettjét „megrengeti"?**

***Maillot* legújabb, meglepően merész és komplex darabja: *Az álom* – mindenesetre méltó arra, hogy – láttán – e kérdés egyáltalán eszünkbe jusson, és megfogalmazódjék. Persze, a választ a jövő dönti el. De ne feledjük: a 2002-es Nizsinszkij-díjat – *„a világ legjobb kompozíciója"* kategóriájában a nemzetközi szakmai zsűri már *Jean-Christophe Maillot: La Belle* című darabjának ítélte...**

**Kaán Zsuzsa**
***(Folytatjuk)***

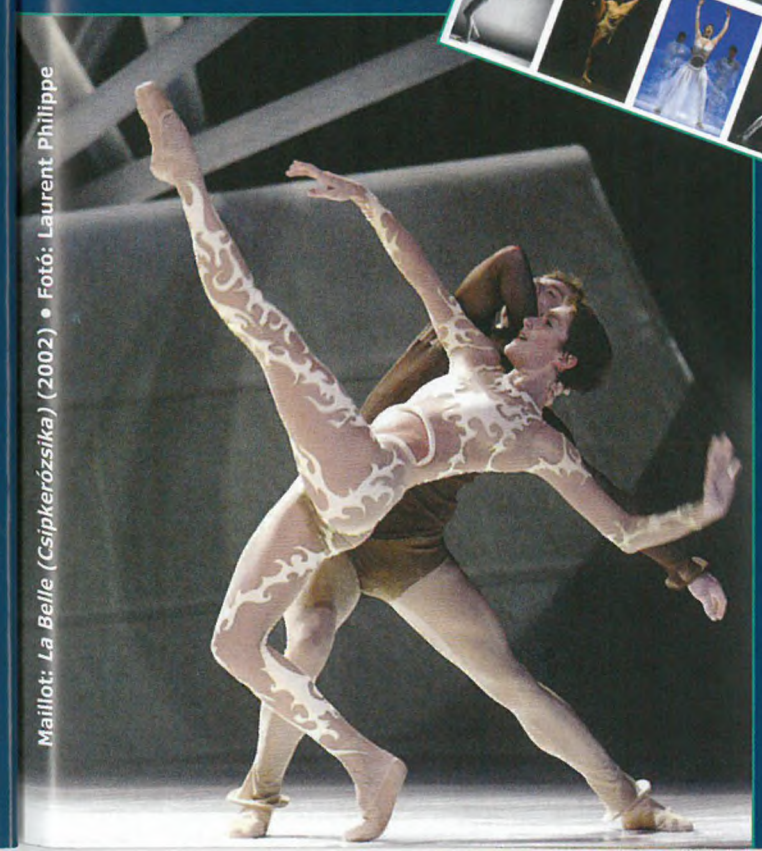

Maillot: *La Belle (Csipkerózsika)* (2002) • Fotó: Laurent Philippe

Fotó: Bertrand Rindoff

A Nizsinszkij-díj átadásán, 2002-ben: Jean-Christophe Maillot, Őfelsége Albert monacói herceg, Mme Nizsinszkij Tamara, a táncos leánya

Tudósítás

# 34. PRIX DE LA

Szergej Polunyin

Chengwu Guo

Hyang Gee Hong

Vagyim Muntagirov

Shino Mori

Yijing Zhang

# USANNE

***2006. január 23-29.*** **között rendezték meg Lausanne-ban a *34. táncversenyt,* amelyet 1973-ban alapítottak, mint évenként megrendezendő nemzetközi tánceseményt a 15-17 év közötti ifjú táncosok számára.**

**Körültekintő videós előválogatás után, annak alapján kiválasztva és meghíva, 2006-ban a világ 24 országából a világ legtehetségesebb 66 fiatal táncosa, 50 lány és 16 fiú gyűlt össze Lausanne-ban, hogy versenyezzen az ösztöndíjakért, amelyeket – szerte a nagyvilágból – a legjobb iskolák és társulatok adnak.**

**Az idei verseny különlegessége, hogy az idén először a közönség is bepillanthatott a jövő táncosainak gyakorlataiba.**

## Klasszikus variációk

**A versenyzőknek két különböző klasszikus variációt kellett bemutatniuk, amelyeket öt-öt, előzetesen meghatározott variáció közül választhattak ki. Természetesen 10 *különböző* női és 10 *különböző* férfivariációról van szó, a legismertebb romantikus és klasszikus balettekből.**

**Épp ezért 2006 másik érdekessége az a DVD, amelyen a kijelölt klasszikus variációkat lehet látni, korábbi győztesek – mai világsztárok – előadásában. A DVD célja kettős. Egyrészt biztosítani, hogy minden táncos ugyanazt a koreográfiát nézze-tanulja, majd interpretálja, és ezzel segítse a zsűri munkáját. Másrészt ösztönözni minden versenyzőt azáltal, hogy az előadók – a korábbi győztesek – manapság már nagytekintélyű társulatok sztárjai. Pl. a 2x5 női variáció közül az egyik Giselle variációja az I. felvonásból. Ezt a DVD-n *Darcy Bussel,* a londoni Royal Ballet szólistája mutatja be. A 2x5 férfivariáció egyike *A kalóz*-pas de deux férfivariációja. Ezt *Marcelo Games* táncolja, aki az American Ballet Theatre (ABTh) szólistája.**

## Kortárs szólók

**A korábbi évekhez hasonlóan – 2006-ban sem csak klasszikus variációkat kell bemutatni, hanem a kortárs repertoár szólóit is. Tudván, hogy a balett-táncosoknak manapság a stílusok széles skáláján kell jeleskedniük.**

**Ebben az évben három variációt választottak ki a lányoknak, hármat a fiúknak, valamennyit *Jiři Kylian* műveiből. A női variációkat a DVD-n a Prix de Lausanne 1988-as győztese, a Holland Táncszínház korábbi etoile-ja, *Ms. Megumi Nakamura* táncolja. A férfi variációkat *Cora Bos-Koese* mutatja be. Ráadásul ők ketten a betanítói is mind a hat variációnak, ami egy egyedülálló és felbecsülhetetlen lehetőség ahhoz, hogy a versenyzőknek táguljon a látókörük, és a Kylian-technikában és -stílusban való jártasságuk is növekedjék.**

## Kortárs díj:

**A díj tulajdonosát feljogosítja egy szabadon választott nyári kortárs kurzuson való részvételre, az utiköltség és a szállásköltség fedezésére.**

**Nathalie Lude**

# A 34. LAUSANNE-I NEMZETKÖZI BALETTVERSENY GYŐZTESEI

## TANULMÁNYI ÖSZTÖNDÍJ TOVÁBBKÉPZÉSI ÖSZTÖNDÍJ

Szergej **Polunyin**, Ukrajna
Royal Ballet School, London
*Az ösztöndíjat felajánlotta: a Leenaards Alapítvány*

Chengwu **Guo**, Kína
A Pekingi Táncakadémia középiskolája
*Az ösztöndíjat felajánlotta: a Beau-Rivage Palace*

Ms Hyang Gee **Hong**, Korea
A Koreai Nemzeti Művészeti Egyetem Előkészítő iskolája, Szöul
*Az ösztöndíjat felajánlotta: a Cartier*

Vagyim **Muntagirov**, Oroszország
Permi Nemzeti Iskola
*Az ösztöndíjat felajánlotta:*
*Charles Gebhard, a Prix de Lausanne elnöke*

Ms Shino **Mori**, Japán
Reiko Yamamoto Balettiskola, Ota
*Az ösztöndíjat felajánlotta:*
*az Alapítvány a Koreográfia Művészete javára*

Ms Yijing **Zhang**, Kína
A Pekingi Táncakadémia középiskolája
*Az ösztöndíjat felajánlotta: a Prix de Lausanne elnöksége*

## KORTÁRS TÁNCDÍJ

Chengwu **Guo**, Kína
A Pekingi Táncakademia középiskolája
*Az ösztöndíjat felajánlotta: a Nestlé Művészeti Alapítvány*

## A KÖZÖNSÉG KEDVENCE

Szergej **Polunyin**, Ukrajna
Royal Ballet School, London

**A BOBST SA 1.000.- svájci frank támogatásában részesültek:**

## A DÖNTŐSÖK

Young Gyu **Choi**, Korea
Ms Yumiko **Fukuda**, Japán
Ms Céline **Gittens**, Canada
Dawid **Trzensimiech**, Lengyelország
Ms Yukino **Kitamura**, Japán
Ms Ioanna **Avraam**, Ciprus

Az idei Prix de Lausanne verseny összköltsége 2.050.000 CHF. Ebből a város: Ville de Lausanne 31%-ot, és a szponzorok 69%-ot biztosítottak.

**Nathalie Lude**

# ANALITIKUS TÁNCGIMNASZTIKA

## A Dévény-módszer további jellemzői – III. rész

**6. A terhelés törvényszerűsége (Arndt-Schultz-szabály)**

A fizikum fejlesztésének törvénye, hogy a túl gyenge inger nem fejleszt, a túl erős inger károsít. Csak az optimális erősségű inger vált ki megfelelő reakciót, alkalmazkodási folyamatot.

Optimális erősségű az az inger, amely nagy erőkifejtésre késztet, de nem terhel túl. Ez az *Arndt-Schultz-szabály*, amely
- a test kidolgozására,
- a gyakorlatok ismétlésszámára és
- a gyakorlás mennyiségére egyaránt vonatkozik.

**7. A törzs kidolgozásának jelentősége**

A szervezet minden vonatkozásában egységes egész. Ezt a testképzésben is figyelembe kell venni.

A táncosok biztonságos lábmunkáját nagyban elősegíti a differenciált törzstechnika és a medencébe tudatosan összpontosított erő. A láb munkája a táncban akkor a legszabadabb, ha a törzs rugalmasan erős, mozgékony és minden irányban kidolgozott. Másképp fogalmazva, a lábmozgások függetlenségét és biztonságát a kidolgozott törzsizomzat segíti. A törzsizomzaton belül a hasizmok külön jelentőséggel bírnak a lábmunka szempontjából. A külső egyenes és ferde hasizmokon kívül a belső haránt hasizmot is fejleszteni kell. Ennek felerősítése és mozgékonysága az alábbiak miatt fontos:
- Az un. pelvis kontrakciót („4 szál megkötése" a köldök vonalában) a haránt hasizom végzi.
- A fokozott lordosis kiküszöbölése kontrakcióval történik.
- A lábemelések magasságát és megtartását a medencén belül kifejtett erő nagyban elősegíti.
- A forgásokhoz szükséges, törzset egyenesben tartó erő a medencében összpontosul.

A balett a lábra vonatkozóan építkezik mind bemelegítés, mind anyagerősség szempontjából. A törzsnél ugyanilyen részletes és felépített kidolgozásra van szükség. Miután a gerinc sokkal érzékenyebb és sérülékenyebb szerkezet, mint a végtagok, „kidolgozása" átgondolást és fokozatosságot igényel. A gerinc minden szakaszát csigolyánként „be kell skálázni" minden lehetséges mozgásirányban. A törzs ugyanannyi gyakorlást igényel, mint a láb.

**8. A nyak kiemelt szerepe a táncban**

A nyak szerepe mind a testtechnika, mind a művészi kifejezés szempontjából kiemelt jelentőségű.

Miután a nyakba és a törzsbe „be vannak építve" a végtagok mozgásai (lásd: A törzskidolgozás jelentőségé-nél is), a nyak állapota befolyásolja a kar és láb munkáját.

A táncművésznek a nyaka az ékessége. A „királynői tartás", az elől-hátul megnyújtott nyak finom eleganciát kölcsönöz a mozgásnak. A testképzésben a nyak szerepére különös gondot kell fordítani, használatának külön technikája van. Ennek legfontosabb eleme a nyak fölösleges feszítéseinek a kiküszöbölése. A fölös feszítésekből adódó káros hatásokat a vállöv, a lapocka és a mellkas izolált kidolgozásával és differenciált – a feszítés-lazítás skáláján is iskolázott – tudatos testtechnikával lehet kivédeni.

*Melyek a nyak fölösleges feszítését létrehozó tényezők?*

*1.* A stressz, amely mindig a nyak megfeszítésével és a vállöv megemelésével jár.

*2.* A fokozott fizikai erőkifejtés, amely általában a nyak és a váll „rásegítésével" történik. A táncművészek vonatkozásában ez különösen a nehéz elemeknél (forgások, ugrások, emelések) jelentkezik. A fokozott feszítésből később különböző ártalmak (nyakfájdalom, fejfájás, keringési zavarok, karzsibbadás, kompenzáló tartások, általános rossz közérzet, stb.) fejlődhetnek ki. A fiziológiás ártalmakon túl a felhúzott váll, a rövidült, feszülő nyak esztétikailag sem elfogadható, és rendkívüli mértékben rontja a táncosról alkotott összbenyomást.

**9. A lapocka, a vállöv, a mellkas és a kar kidolgozása**

Az ATG a lapockát, a mellkast, a vállövet és a kart funkcionális egységnek tekinti, és az analitikus szemlélet alapján ezek minden részletét kidolgozza. A lapocka mozgása a lapockának a bordákon történő különböző irányú (föl-le, jobbrabalra és körkörösen történő) csúsztatását jelenti, amellyel együtt mozog a váll és a kar. A lapockamozgások minden irányú erőteljes gyakoroltatása nagy mozgékonyságot biztosít a mellkasnak, segíti a váll lehúzását és tág, megnyújtott karmunkát tesz lehetővé. A kar emelését képzeletben mindig a gerincből kell indítani, és a karnak a „végtelenbe" kell nyúlnia. A kar nyújtásának „soha ne legyen vége". Ezt csak a mellkasban összpontosított erővel lehet elérni.

***Összefoglalva:*** A kar szabad mozgását a lapocka mozgékonysága és kidolgozottsága biztosítja. A lapocka kidolgozása nélkül a váll megemelődik, a kar megrövidül, a karmunka külsődlegessé válik. Természetesen a kar összes izületében (váll, könyök, csukló, ujjak) lehetséges mozgásokat külön is ki kell dolgozni.

**10. A lábemelések kidolgozása („Emelődaru")**

Tudnivaló, hogy a láb emelése a csípőizületben, a láb nyújtása a térdizületben történik. Az ATG ezért külön dolgozza ki minden irányban a comb emelését és külön a térd nyújtását. A kettő összekötése úgy történik, hogy a maximálisan megemelt combhoz, a térd lesüllyesztése nélkül hozzányújtom a lábszárat. A lényeg, hogy a térd egy mm-t se süllyedjen le a nyújtás közben. Akkor sem, ha a teljes nyújtás kezdetben nem elérhető. Csak az ilyen következetesen megtartott, térdhez történő „hozzányújtással" lehet az ülőgumóról eredő térdhajlító izmokat a lehető legjobban kidolgozni. A térd nyújtása közben mindig „rá kell emelni" a combra, különben az emelés veszít a magasságából. A helyes tengelyállást pedig azzal érjük el, ha a térdnyújtás közben a megemelt combot a csípőizületben kifelé forgatjuk, úgy hogy a térd a váll irányába mutasson.

Vizualizációja: Az itt leírt helyzetet fekvésben, ülésben (tehermentesített helyzetek) és állásban (terheléses helyzet) is elképzeljük. Nagyban segíti a lábemelések tökéletes kidolgozását egy, a csípőizületbe beépített képzeletbeli „emelődaru", amely folyamatosan fokozza a láb magasságát. A lábemelést tehermentesített helyzetekben is mindig gyakoroltatni kell.

**11. A csípőizület mindenirányú kidolgozása**

Az izületek akkor a legmozgékonyabbak, ha mozgáspályájuk teljes terjedelme kidolgozott. A csípő gömbizület, köríves pályán mozog, és a különböző irányú hajlítások-nyújtások mellett kifelé (kirotáció) és befelé (berotáció) irányban is fordítható.

A balett által extrém mértékben megkövetelt kifelé fordítást a „befelé" irány gyakorlásával lehet fokozni és kell ellensúlyozni. Az egyoldalú „kifelé" gyakorlás a csípővápának és a combfejnek csak a külső ízfelszínét „koptatja", míg a „befelé" kidolgozása a csípőizület belső felszínét is megmunkálja. A mindkét irányban történő gyakorlás biztosítja az egyenletes

terhelést és a teljes mozgáspálya kidolgozását, amelyet nagyban segít a vizualizáció.

*A nagy lábkör (grand ronde) vizualizációja*

Képzeljük el a combfej elhelyezkedését a vápában és lássuk a combcsont fordulását a függőleges tengely körül, mindkét irányban, végpontból végpontig. Mikor a „belső képernyőn" már jól látjuk ezt az egyszerű forgatást, próbáljuk elképzelni a grand ronde-ot, még csak képzeletben, gyakorlás nélkül. Különösen az elölről oldalra és az oldalról hátra irányok váltópontjainál koncentráljunk. Mialatt a körzést figyeljük „belső TV-ken", képzeljük el azt is, hogy lábunk egyre magasabbra emelkedik, mivel mind nagyobb erőt fejtünk ki a csípőizületben („emelődaru").

A lábkör végzése közben a törzset folyamatosan emeljük, és nyújtsuk vállunkat lehúzva, nyakunkat elől-hátul lazán megnyújtva. Az elölről hátra és hátulról előre körzést egyaránt végezzük el, először csak képzeletben, majd álljunk a rúdhoz és csináljuk végig a valóságban is, összekapcsolva a képzeleti képet a gyakorlattal. Mindezt tudatos légzés kísérje.

**12. Az V. pozíció kidolgozása az ATG szemlélete alapján („Dugóhúzó")**

Az V. pozíció kidolgozásának az a helyes módja, ha a csípőizületből indítjuk a kifelé fordítást, és nem a bokaizületben erőltetjük az *en dehors*-t. A csípőizületben történő maximális kifelé fordítás a térd- és bokaizületet automatikusan „viszi magával", ezzel az V. pozíció szinte „magától" a helyére kerül. A csípőből indított „kifelé" a dugóhúzó elve alapján működik, mely szerint a „fent" beadott erő az egyenes tengely mentén „lent" is érvényesül. Ezért ha a csípőizületben nincs kidolgozva és tudatosítva a maximális kirotáció (en dehors) és „lent" erőltetjük az V. pozíciót, akkor a térdizületben csavarodást hozunk létre. A csavarodás következtében fellép az ún. „nyíró hatás", amely a térdszalagok – leggyakrabban az elülső keresztszalag – szakadásához vezet. Ezt is tehermentesített helyzetben kell ki- illetve begyakorolni.

A helyes tengelyállás – a csípő-, térd-, és bokaizület egy tengelyben tartása – rendkívül fontos, különösen a pliéknél és az ugrásokból való érkezéseknél!

Ezeknél a mozdulatoknál a térd könnyen befelé dől, ezáltal megszűnik az egyenes tengely, és fellép a már említett „nyíró-hatás". Tudatosan irányított gyakorlással el lehet és el kell érni, hogy a hajlított térd ne dőljön befelé, hanem mindig a kisujj fölé mutasson, és ez beidegződjék, automatikussá váljék.

A combcsont fejének a csípőizületi vápában történő kifelé forgatását – a „dugóhúzó" működését – is vizualizációval segítve gyakoroltassuk. Egy idő után a térd kisujj fölé hajlítása automatizálódik, és tánc közben magától a helyére kerül.

Ez a térdsérülések kivédésének legbiztosabb módja.

**13. A „fecske" lábtartás ATG szerinti tanítása**

A balett jellegzetes „fecske" lábtartása a 2 lábfej egymástól történő távolítása, zárt sarok mellett, spiccfeszítésben. A távolítás a lábujjak és a lábközépcsontok magasságában történik.

Az ATG ezt a nehezen kivitelezhető oldalirányú elmozdulást kezdetben nyújtott ülésben felfelé néző térddel, parallel lábtartásban gyakoroltatja. A csípő kifelé fordítása csak akkor következik, ha az egymástól távolított lábfejmozgást a növendék már érzi, és képes is kivitelezni. Ha a lábfejnek ez a kifelé húzása nincs kigyakorolva, a talpak egymás felé fordulnak, ezzel a láb enyhén „csámpás" tartásba kerül.

**FONTOS!** „Fecskézni" csak tehermentesített helyzetben szabad! Spiccen állva a lábfejnek az alsó végtag egyenes tengelyében kell lennie.

**14. A lábujjak mozgékonyságának szerepe**

Az emberi testben nincs egyetlen négyzetmilliméter, amelynek ne lenne jelentősége. Az egységes egészként működő szervezetben „minden mindennel összefügg". Ezeket a törvényszerűségeket a táncművészek felkészítésénél is figyelembe kell venni és a test minden részletét ki kell dolgozni.

A lábujjaknak a test alátámasztásában, stabilitásában, valamint a láb mozgékonyságában van szerepe. A spicc-cipőbe kényszerülés természetellenes hatásait a lábujjak gyakorlásával lehet némileg ellensúlyozni. A lábujjak trenírozása a talp és lábszárizomzat rugalmasságát is fokozza, így az ugrások elrugaszkodó és érkezési fázisában egyaránt fontos szerepe van.

**15. Az erő-ellenerő és a centrumba (mellkas, medence) összpontosított erő lehetőségei a láb és karmunka szempontjából**

A mozgás akkor „szép", ha a differenciáltság és koordináltság mellett ereje és tágsága van. Minél nagyobb amplitudójú és minél erőteljesebb a mozdulat, annál nagyobb a kifejezőereje, a hatása. A minél tágabb, minél szélesebb, minél nagyobb ívű mozdulatokhoz a centrumba: a mellkasba és medencébe kell az erőt összpontosítani. Ez a központba adott, ott kifejtett belső erő teszi lehetővé a kar és láb megnyújtását, a tág, nagyívű mozgásokat azzal, hogy ellenerőt kifejtve, mintegy megtámasztja, „tartja" a végtagot. Ez az ellentartás, amely izometriás izomműködés (elmozdulás nincs, csak erőkifejtés), biztosítja a végtagok differenciált mozgását.

***Összefoglalva:*** A centrumba (mellkas, medence) adott, oda összpontosított erő az, ami a mozdulatot „tartja", és ami a végtagok mozgásának és a mozgás koordinációjának „függetlenségét", azaz a tánc eleganciáját biztosítja.

**16. A helyes légzéstechnika szerepe a táncban**

A tánc izommunka. Az izommunka hatékonyságát az oxigénellátás biztosítja. A gazdaságos oxigénellátás a helyes légzéstechnikán múlik, ezért annak kialakítása megkönnyíti az erőkifejtés, fokozza az állóképességet és a teherbírást.

Nagyon fontos, hogy a táncos olyan légzéstechnikára tegyen szert, hogy a legnagyobb erőkifejtés – pl. ugrások, emelések, stb. – közben is automatikusan történjék a helyes be- és kilégzés.

Módja: a jógalégzés különböző módozatainak rendszeres gyakorlása vizualizációval egybekötve, mozgásvégzés nélkül, és mozgásvégzés közben is.

## IV. ÖSSZEFOGLALÁS

A tapasztalat azt mutatja – és ezt az ATG-t rendszeresen gyakorló táncművészek is megerősítik –, hogy a Dévény-módszer egyidejűleg erősít, nyújt, lazít és tudatosít. Alkalmas a fizikai teljesítmények növelésére, a helytelen beidegzések korrigálására, az önkontrollra, valamint technikai biztonságot ad, és védelmet nyújt a sérülésekkel szemben.

A tánc „anyaga" a test, ezért a szerepformálás és kifejezés öröme és a kisugárzás ereje mindig a fizikum jólétének függvénye.

Fel kell hívnom a figyelmet arra, hogy az ATG önálló, zárt testképző rendszer, amelyből részleteket kiragadni nem lehet. Gyakran fordulnak hozzám azzal a kéréssel, hogy mutassak néhány lazító, vagy tágító gyakorlatot. Az egész elsajátítása nélkül ezek a részletek nem működnek. Épp úgy, mint a balettképzésnél: ha az ATG nincs végigvezetve az alapoktól a különböző fokozatokon át a legmagasabb szintig, akkor nincs eredmény.

Remélem, hogy módszerem az általam tisztelt és szeretett táncművészek javára válik.

**Dévény Anna**

A címoldalon:
**Berzsenyi/Horváth/Morgan–Rajkó/MÉZ-zenekar:**
**Őslüktetés**
Középen: **Pércsi László** (Talentum Tánckar) és
**Krén András** (Ronan Morgan Táncegyüttes)
Fotó: **Isza Ferenc**

TÁNC
művészet

Magyarország első és egyetlen önálló táncfolyóirata

## Olvassa Ön is!

A kiadványban megjelent cikkek, fotók, grafikák a kiadó tulajdonát képezik.
Átvételük, másolásuk, egyéb felhasználásuk egészében vagy részleteiben a kiadó hozzájárulása és engedélye nélkül nem lehetséges.
A lap szerkezete és kialakítási koncepciója szerzői jogvédelem alatt áll.

**www.tancmuveszet.hu • www.danceart.hu**

**Állandó munkatársak:**
Falvay Károly, Jálics Kinga, Kaán Zsuzsa, dr. Kaposi Edit, Kálmán Tamás, dr. Körtvélyes Géza, László Zsuzsa, Lőrinc Katalin, Mátai Györgyi, M. Nagy Emese, dr. Pór Anna, Rollinger Károly, Truppel Mariann, Wagner István

**Külföldi tudósítók:**
Forrai Éva *(Anglia)*, Hézső István *(Hollandia)*, Kőniger Miklós *(Németország)*, Nádasi Myrtill *(Anglia)*, Téri Evelyn *(Ausztria)*, Zalán Magda *(USA)*

**Állandó fotósok:**
Kanyó Béla, Rollinger Károly

**Grafikus:**
Bottyán Marianna

# Kedves Olvasónk!
# Rendelkezzen a javunkra adója 1%-áról!

## RENDELKEZŐ NYILATKOZAT A BEFIZETETT ADÓ EGY SZÁZALÉKÁRÓL

*A kedvezményezett adószáma:*

**1 8 0 8 9 9 6 5 – 2 – 4 1**

*A kedvezményezett neve:*

**Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány**

**TUDNIVALÓK!**
*Ezt a nyilatkozatot tegye egy olyan postai szabvány méretű borítékba, amely e lap méretét csak annyiban haladja meg, hogy abba a nyilatkozat elhelyezhető legyen.*
*A borítékot helyezze el a jövedelemadó bevallási nagy borítékban!*

**FONTOS!**
*Ahhoz, hogy a rendelkezése teljesíthető legyen, a borítékon az* **ÖN NEVÉT, LAKCÍMÉT ÉS AZ ADÓAZONOSÍTÓ JELÉT** *pontosan tüntesse fel!*

Amennyiben más szervezetnek még nem kötelezte el magát, kérjük, ajánlja befizetett személyi jövedelemadója **1%**-át a **Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítványnak!** Alapítványunk az így felajánlott összegekből finanszírozza azoknak a működési költségeknek egy részét, amelyeket nem számolhat el a Nemzeti Kulturális Alapprogramnál, de amelyek nélkül nem biztosíthatja a **TÁNCMŰVÉSZET** című folyóirat zavartalan megjelenését.
Kérjük, adója 1%-ának odaítélésekor 2006-ban is döntsön a a **Nemzetközi Tánc- és Kultúra Alapítvány** javára.

Köszönettel:
a *Kuratórium*

TÁNC művészet
DANCEART
Hungary's Leading Dance Publication

**Volume 37**
**No. 1. 2006**

Editor-in-Chief: **Zsuzsa Kaán**

Patrons:
**Iván Markó,**
**László Seregi**

The Council of Patrons and the Editorial Board:
**Cecília Esztergályos, Gyula Harangozó, Gábor Keveházi, Antal Kricskovics, Zsuzsa Kún, Myrtill Nádasi, András Sallay, György Szakály, Zoltán Zsuráfszki**

English translators:
**Tamás Kálmán**
Assistant:
**Dr. Istvánné Hátfalvi**

Address of the Editorial office:
**H–1300 Budapest,**
**Postbox: 142**
Tel./fax: **(36-1) 368-5470**
**www.tancmuveszet.hu**
**www.danceart.hu**
**e-mail: danceart@t-online.hu**

Production, Promotion and Pre-Press Manager:
**TRIONFO Studio**

Published by:
**International Dance and Culture Foundation**
Publisher: **Zsuzsa Kaán**

**Sponsors of this issue:**

NEMZETI KULTURÁLIS ÖRÖKSÉG MINISZTÉRIUMA

NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM

**Danceart Council of the National Cultural Fund**
**International Dance and Culture Foundation**
**TRIONFO Studio**

**HU-ISSN: 0134-1421**

**The No 1. issue selects from dance events prior to 28 February, 2006.**

# Contents

CONTENTS

4 NEWS – *In Hungary*

5 NEWS – *In Abroad*

PROGRAMME SUGGESTION

6 *The March and April programme of the National Dance Theatre*

FAREWELL TO

8 *Sándor Vásárhelyi (1934–2005)* – Obituary by **Ferenc Novák**

TOPICAL

9 Suggestion of the Editor

BOOK PRESENTATION

10 *Zsuzsa Kaán: SEREGI* – *Book presentation at the Belcanto Restaurant* (The final part of the report, published in the previous issue) – Hosted by: **Tamás Tarján**

EXCLUSIVE

14 *****„*The corps de ballet is not a part of the scenery!*" – Meeting with Mária Aradi, the artistic director of the Hungarian National Ballet – interview by **Tamás Kálmán**

BALLET

16 **Zsuzsa Kaán:** *The Colours of the Hungarian National Ballet* – From the classical to the modern

FOLK DANCE

18 ***Emese M. Nagy:** *The Eternal Kalotaszeg* – The new programme of the Hungarian State Folk Ensemble

20 **Zsuzsa Kaán:** *Primal Pulsation – or dialogue of dance cultures* – The common production of the Talentum Dance Company and the Ronan Morgan Dance Ensemble at the National Dance Theatre

GUEST PLAY

22 **Zsuzsa Kaán:** *The Nederlands Dans Theater at the Palace of Arts*

COMPETITION DANCE

24 **Károly Rollinger:** *2ND National Social Dance Competition– Szeghalom*

WORLD MIRROR

25 **Magda Zalán:** *Carmen at the Scala* – As a guest in Milan – Part 2

27 **István Hézső:** *Sylvie Guillem and the „Ballet Boyz"* – Maliphant's evening at the Holland Festival in Hague

28 **Myrtill Nádasi:** *The Swan Lake in the home of the Ballet Nacional de Cuba*

31 ***Zsuzsa Kaán:** *Christmas Ballet performances at the Côte d'Azure* – „Cinderella" in Nice – Jubilee and „The Dream" in Monte Carlo

34 ***Nathalie Lude:** *34th Prix de Lausanne*

METHODIC

36 **Anna Dévény:** *Analytic Dance Gymnastic* – The further characteristics of the Dévény-method – Part 3

39 CONTENTS

EXCERPTS

40 *„The corps de ballet is not a part of the scene!"* – Meeting with Mária Aradi, the artistic director of the Hungarian National Ballet – Interview by **Tamás Kálmán**

40 **Emese M. Nagy:** *The Eternal Kalotaszeg*– The new programme of the Hungarian State Folk Ensemble

41 **Zsuzsa Kaán:** *Christmas Ballet performances at the Côte d'Azure* – Jubilee and „The Dream" in Monte Carlo

41 **Nathalie Lude:** *34th Prix de Lausanne*

42 OPERA BALL

**The 11th Budapest Opera Ball*

Article marked * have an English version

Photo: Béla Kanyó

EXCLUSIVE

## „The corps de ballet is not a part of the scene!"

**Meeting with Mária Aradi, the artistic director of the Hungarian National Ballet**

**The magazine Táncművészet follows the career of Mária Aradi with attention for nearly one and a half decade. The star ballerina and later the ballet teacher of the Dutch National Ballet was awarded in 2002 with the professional prize of the magazine – in the category of "Hungarian dancer working abroad" –, the EuroPAS Hungarian Dance Award.**

*– You earlier stated, that You were always happy if could help your country and to the Hungarian ballet. You are working in Hungary again since September. What did you brought here from Holland?*

– A large dose of democracy I hope, what I would like to infuse into the company. I worked with so many different ballet choreograph and in so many different styles during my career. I would like to settle those choreographies to Hungary, because I feel, that we have a lag on this field.

*– You are the artistic director of the Hungarian National Ballet for nearly half a year. What are the things, that You already achieved and what are your short-term plans?*

– I can say proudly, that I managed to break the traditional-like thing that we present the performances in only one or two casts. The ice broke with The *Nutcracker* in last December and all the performances were successful. I think that employment of the young dancers has finally started.

*– Is this a part of the artistic directorial conception?*

– Absolutely. My principle is that there has to be several cast in readiness all the time. It is probable that the corps de ballet was handled so far as a part of the scene. But I have a different opinion about that too. I would like to achieve that every member would dance with such an artistic humility and sense as a soloist.

*– It seems that You are a very good couple with the ballet director, Gábor Keveházi. How do you complete each other?*

– I think that he is the engine and I am the gearshift. Our artistic taste is almost the same, and what is more – as I feel –, Gábor Keveházi respects me enough to listen to my advices. I think he is a great artist, a good professional and a great ballet teacher. It is a pity, that he has not enough time to practise more with the dancers, especially with the male dancers.

*– I know that You have wide-scale connections in the international ballet life. How could You use this in your position?*

– I could manage to get the *Tchaikovsky-pas de deux* from the *Balanchine Trust* and the neo-romantic pas de deux: *Duet* from *Wayne Eagling* to our new ballet evening *Past and Present* on a very reasonable price. Maybe we are going to create a co-production with Eagling –the artistic director of the *English National Ballet* – in the future: a full-length Ashton-ballet, *Cinderella.*

**Tamás Kálmán**

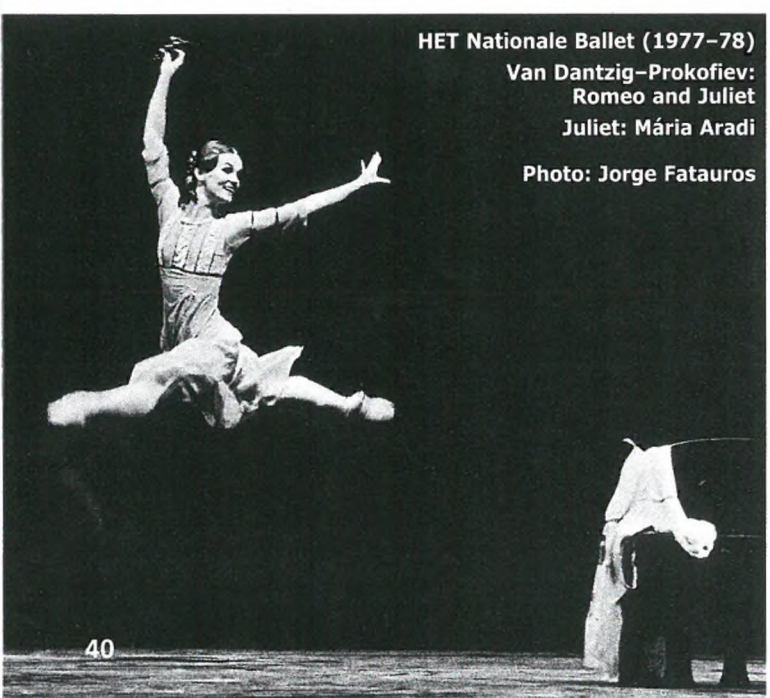
**HET Nationale Ballet (1977–78)**
**Van Dantzig–Prokofiev: Romeo and Juliet**
**Juliet: Mária Aradi**

**Photo: Jorge Fatauros**

FOLK DANCE

## The Eternal Kalotaszeg

The new programme of the *Hungarian State Folk Ensemble, The Eternal Kalotaszeg,* covers the specific Romanian, Hungarian and Gipsy folk music and dance of Kalotaszeg through the music of a musician family from Bánffyhunyad. The creators of the piece allied into the synthesis of Kalotaszeg's folklore under the leading of the director-choreographer, *Zoltán Farkas.* The stage designer *Ágnes Ménes,* the costume selector, *Ildikó Tóth,* the ethnical advisor *Jolán Borbély, Péter Kovács Gerzson,* who used the pictures perfectly, the music editor *László Kelemen.* They together created a piece, which was unified in structure, dramaturgy and spirit.

This beautifully lined performance shows the eternal and precious treasures of Kalotaszeg to the audience. The aim of the creators was to present the moderate, pastel shades beside the rousing colors of the "gaudy Kalotaszeg": the inner content beside the full-blooded fun: the elegance and gentleness, which is characteristic to the dances from Kalotaszeg. So *The Eternal Kalotaszeg* – with its imposing musical accompaniment and with the three outstanding singers – is different from the folk dance trends of the present. It is searching for ways, which were passed a long time ago, and it explores new ones.

We can be sure that the repertory of the ensemble enriched with a valuable gem.

**Emese M. Nagy**

FOLK DANCE

## Christmas Ballet performances at the Côte d'Azure

**Jubilee and „The Dream" in Monte Carlo**

The jubilee season of *Les Ballets de Monte Carlo* started on the 27th of December 2005, at the *Salle des Princes* room of the Grimaldi Forum's glass palace, where they give the Nijinskij Prize to the best dancers, creators and productions of the world in every second year. *Jean-Christophe Maillot* (45), the director and leading choreographer of the company composed a brand new piece in two parts because of this occasion.

### Le Songe (The Dream – 2005)

is – after Shakespeare – on the musical material of *Daniel Teruggi* and *Bertrand Maillot* beside *Mendelssohn* – the brand new ballet stage version of the *Midsummer Night's Dream.* Our magazine reports regularly about the premieres and own works of Jean-Christophe Maillot in the rubric 'news from abroad'. We introduced the company as well in 1999, when we visited Rosella Hightower, and we wrote about the neo-classical Balanchine-ballet, *The Four Temperaments* separately, and about the attractive interpretation of the contemporary Forsythe-ballet, *In the Middle... Somewhat Elevated.* (This ballet was put on the stage one and a half year later by the Hungarian National Ballet)

We also sent a detailed outside report about the first Nijinsky Prize giving ceremony in 2000. We announced the letter of Tamara Nijinskij in 2002 and wrote about the prize giving ceremony in 2004. But despite of that, the company of the Les Ballets de Monte Carlo somehow fell out from Hungarian professional ken until now. But the company of Monaco was the centre, the Achilles-angle of the modern ballet world.

It was here from where the whole ballet art was throw out from its rut in the 20th century. Diaghilev and his company: the *Ballets Russes* twisted out its everyday routine from here. The company in Monte Carlo – under the leading of Fokin, Nijinsky, Massine, Lifar and Balanchine – created such an aesthetic quality, which spans over centuries, and the process goes on even today.

Is it possible, that ballet history repeats itself on a higher level? And Monte Carlo and its ballet is going to be the centre again? Is the 20 years old *Les Ballets de Monte Carlo* – which follows the tracks of the Diaghilev Company – that special company which is going to "rock" the ballet of the 21st century?

Anyway, *Le Songe – Maillot*'s newest, surprisingly daring and complex piece – is worth to formulate the question. Of course the future is going to decide it. But we shouldn't forget: the international jury gave the Nijinskij Prize – in the category of "the world's best composition" – to *La Belle,* the piece of *Jean-Christophe Maillot* in 2002.

**Zsuzsa Kaán**

(To be continued...)

Photo: Tamás Kálmán

**With Jean-Christophe Maillot at the party of „Le Songe"**

## THE PRIZE-WINNERS OF THE 2006 PRIX DE LAUSANNE ARE:

### Winners

### PRIX DE LAUSANNE "SCHOLARSHIP" PRIX DE LAUSANNE «APPRENTICE SCHOLARSHIP»

Mr Sergiy **Polunin**, Ukraine
Royal Ballet School, Londres
*Prize provided by Leenaards Foundation*

Mr Chengwu **Guo**, China
Beijing Dance Academy, The Secondary Dance School
*Prize provided by Beau-Rivage Palace*

Ms Hyang Gee **Hong**, Corea
The Korean National University of Arts, Pre-school, Seoul
*Prize provided by Cartier*

M. Vadim **Muntagirov**, Russia
Ecole Nationale de Perm
*Prize provided by President of the Prix de Lausanne*

Ms Shino **Mori**, Japan
Reiko Yamamoto Ballet School, Ota
*Prize provided by Fondation en faveur de l'Art chorégraphique*

Ms Yijing **Zhang**, China
Beijing Dance Academy, The Secondary Dance School
*Prize provided by Members of the Board of the Prix de Lausanne*

### "CONTEMPORARY DANCE PRIZE"

Mr Chengwu **Guo**, China
Beijing Dance Academy, The Secondary Dance School
*Prize provided by Fondation Nestlé pour l'Art*

### "THE AUDIENCE FAVORITE"

Mr Sergiy **Polunin**, Ukraine
Royal Ballet School, Londres

**Besides, 1'000.- Swiss francs to encourage the candidates have been given by BOBST SA to:**

### Finalists

Mr Young Gyu **Choi**, Corea
The Korean National University of Arts, Pre-school, Seoul

Ms Yumiko **Fukuda**, Japan
Acri – Horimoto Ballet Academy, Saitama

Ms Céline **Gittens**, Canada
Goh Ballet Academy, Vancouver

Mr Dawid **Trzensimiech**, Poland
Ecole de ballet de Bytom

Ms Yukino **Kitamura**, Japan
Homura Tomoi Ballet School, Osaka

Ms Ioanna **Avraam**, Cyprus
Nadina Loizidou Ballet School, Limassol

**Nathalie Lude**

Ornella Muti, a bál díszvendége/the special guest

A *Johann Strauss Ensemble* egyórás előjátéka után megszólaltak a fanfárok, és pontban 9 órakor – Beethoven IX. Szimfóniájából az *Örömódára* – a nyitótáncosok bevonulásával megkezdődött a *11. Budapesti Operabál.*

Alig halkultak el a Magyar Himnusz hangjai, a magyarokból és külföldiekből álló, megilletődött vendégsereg máris a Táncművészeti Főiskola kis növendékeinek előadásában gyönyörködhetett. Erkel Ferenc: *Hunyadi László* című operájából a Palotást élvezetesen, profi táncosok módjára táncolták el. De persze a kétszeresére megnövesztett nézőtérből átalakított és 30.000 szál virággal feldíszített *bálterem* pompája is megtette a hatását: egyszerűen lenyűgözte a türelmesen várakozó, estélyi ruhás hölgyeket és szmokingos-frakkos urakat. Hiába, az Operabál – *1996-os megújulása óta évente egyszer* – olyan társasági eseménnyé vált, amelyen jelen lenni nemcsak fantasztikus élmény, de kiváltság is.

Akárcsak közreműködni ezen a bálon: az idén – szintén a kiválasztottak közül – a kolozsvári tenor *Marius Vlad* és a magyar szoprán *Dávid Krisztina* számára adatott meg, hogy páratlan szépségű hangjával elkápráztassa a báli vendégeket. A Tosca *Levéláriája,* a Traviatából *Violetta áriája* és a Turandot *Kalaf-áriája* között egy másik fellépésre: *az első bálozók nyitótáncára is sor került.* Az idén a két koreográfus: *Jezerniczky Sándor és Rujsz Edit* – a Magyar Állami Operaház balettművészei – 40 fiatal párt tanítottak meg a valcer titkaira. 2005. októbere óta foglalkoztak velük, és olyan muzikális koreográfiát állítottak össze, amely *Lehár: Arany és ezüst* című keringőjének minden részletével – a nyitánnyal és a codával is harmonizált. Az impozáns báli tánc nyílegyenes sorait és virágszerű motivumait a szentesi *Szilver Táncegyüttes* 6 kitűnő táncospárja gazdagította. Később, a bál forgatagában, a tombolát megelőzően, önálló táncbemutatójuk: a *Tango* és egy *Cha-cha-cha* is az est élvezetes és viharzóan lendületes produkciója lett.

A várvavárt, de sajnos, tüdőgyulladása miatt távolmaradt világsztár, *Alain Delon* helyett egy másik világsztár, az olasz szexszimbólum *Ornella Muti* köszöntötte az Operabál részvevőit. Nála jobbat nem is találhatott volna Alain Delon menedzsere, hiszen a most is gyönyörű színésznő nemcsak Alain gyakori partnere volt, de az 1996-ban újjászületett 1. Budapesti Operabál *díszvendége* is. Ünnepélyes, stílusos köszöntője és tánca végérvényesen megnyitotta a bált. A vendégek ettől kezdve birtokukba vették az egész Operaházat. Nemcsak a pompás, már-már királyi, 1200 négyzetméteres báltermet, de az Ybl-palota összes más helyszínét is – a Székely Bertalan teremtől a Vörös Szalonig, az Előcsarnoktól az I. emeleti Büféig, a szivarszobává átalakított terasztól a III. emeleti Cukrászdáig és tovább.

A Budapesti Operabál története 120 éves. 1886. március 2-ig nyúlik vissza. Az arisztokrácia és a pénzvilág jeles személyiségei ekkor rendeztek először összejövetelt a köz javára, mintául véve a bécsi udvar hasonló alkalmait. Sokak számára az Operabál ezért is kötődik Bécshez, a bécsi zenéhez, Johann Strausshoz és az ünnepélyes fesztiválok osztrák tradíciójához. 1934-ben szintén bécsi mintára szervezte újjá az Operabált az akkori Budapesti Operabarátok Egyesülete. Ezen a bálon maga *Lehár Ferenc* vezényelt.

Az idei bálon – a 22 tagú Johann Strauss Ensemble vendégművészeivel felváltva – az Operabál 56 tagú *nagyzenekara* játszott, *Kaposi Gergely* vezényletével, és további 8 tánczenekar állott a 20. századi ritmusok kedvelőinek rendelkezésére.

A TÁNCMŰVÉSZET lapmenedzsere és Kiadója örömmel vállalta fel, hogy *egyik médiatámogatója* legyen a bálnak. Reméljük, ennek köszönhetően olvasóink számára is sikerül érzékeltetnünk azt a hangulatot, amelyet a 2000 vendég között mi is átélhettünk.

**Kálmán Tamás**
A Trionfo Stúdió ügyvezetője

**Kaán Zsuzsa**
főszerkesztő, a Kiadó ügyvezetője

❖

The fanfares rang after the one-hour prelude of the *Johann Strauss Ensemble* and the opening dancers entered for *Ode to Joy* of Beethoven's Symphony No. 9. The 11th Opera Ball has started. The splendour ball-room – which was made from the redoubled and decorated auditorium – has fascinated the ladies and gentleman in evening dresses.

The sounds of the Hungarian National Song barely fade, and the Hungarian and international guests could immediately delectate in the performance of the young pupils of the Hungarian Dance Academy. They danced the Palotás from Ferenc Erkel's opera, *Hunyadi László* almost like professionals. No doubt, the Opera Ball – annually since 1996 – is such a social event, in which to participate is a fantastic experience, but also a privilege.

As well as to contribute: *Marius Vlad,* the tenor from Kolozsvár, the Hungarian soprano, *Krisztina Dávid* and the opening dancers had fascinated the guests of the ball. Two choreographers, *Sándor Jezerniczky* and *Edit Rujsz* taught the secrets of the waltz to 40 couples. The lines of the imposing ballroom dance were enriched by 6 outstanding couples of the Silver Dance Ensemble from Szentes.

The Italian sex symbol, *Ornella Muti* welcomed the guests of the Opera Ball, instead of the other world star, *Alain Delon* who unfortunately got inflammation of the lungs. The beautiful actress was not only the frequent partner of Delon, but she was also the star guest of the 1. Budapest Opera Ball, which was reborn in 1996. The guests irrevocably took possession of the Opera House after her festive address. The dance was going on - not only in the royal, 1200 square meter large ball room, but in the other scenes of the Ybl-Palace as well, from the Székely Bertalan Room to the Red Salon, from the Terrace – which was turned into a cigar room – to the Confectionery on the 3rd floor and so on.

The history of the Budapest Opera Ball is 120 years old. It started on the 2nd of March, 1886. This was the first time, when the aristocrats and the personalities of the financial life organized a ball to the model of the similar occasion of Imperial Court of Vienna. In 1934 the Association of the Budapest Opera Friends reorganized the ball. The conductor on the ball was *Ferenc Lehár* personally.

On this years ball the *grand orchestra* of the Opera Ball played – in turns with the Johann Strauss Ensemble. The orchestra conducted by *Gergely Kaposi* and 8 dance bands played for the lovers of the rhythms of the XX$^{th}$ century.

The manager and publisher of the TÁNCMŰVÉSZET is proud to be one of the media sponsors of the ball. We hope, that we could picture that feeling to the readers, what we also lived through among the 2000 guests.

**Tamás Kálmán**
Director of the Trionfo Studio

**Zsuzsa Kaán**
Editor-in-Chief, Director of the Publisher

Az egyik fővédnök, dr. Baráth Etele és felesége

One of the main patrons, Dr. Etele Baráth and his wife

Az egyik főszponzor, a Zwack Unicum Zrt. igazgatósága és vendégeik

One of the management of the main sponsors: Zwack Unicum Ltd. and their guests

Csikós Attila: a bál díszlettervezője, Juhász Előd riporter és feleségeik

Attila Csikós: the scenist of the ball, Előd Juhász reporter and their wives

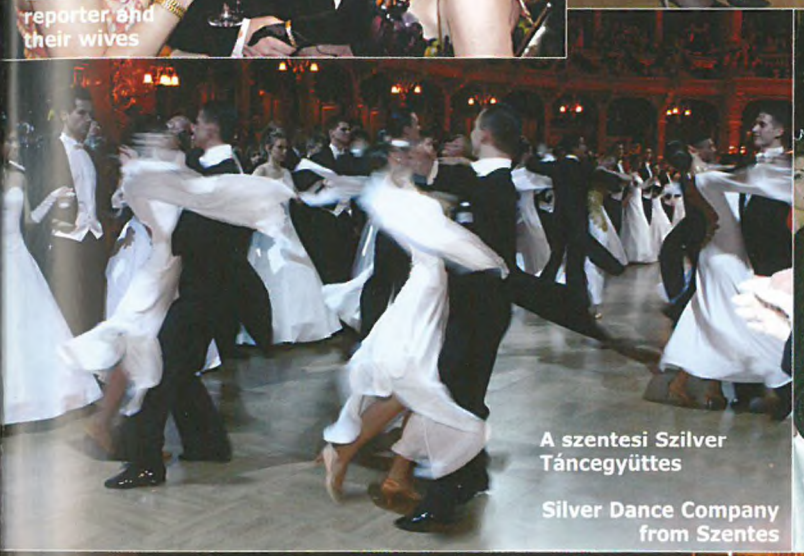

A szentesi Szilver Táncegyüttes

Silver Dance Company from Szentes

Marius Vlad

Dávid Kristina

A nyitótánc 40 táncospárja és a Magyar Táncművészeti Főiskola növendékei

40 couples of the opening waltz and the students of the Hungarian Dance Academy

Fotók/Photos: D1 FOTÓSTÚDIÓ

# 11. BUDAPESTI Operabál

# 11th Budapest Opera Ball

## 2006. február 25.